YENİ GÜNEY

HAZİRAN/1978
15 LİRA
6

AYLIK KÜLTÜR VE SANAT DERGİSİ/KURUCUSU YILMAZ GÜNEY



DİSK GENEL BAŞKANLIĞINA
Merter Sitesi Ahmet Kutsi Tecer cad. No: 10 K:5
BAYRAMPAŞA - İSTANBUL

1 Mayıs bütün emekçilerin bayramıdır. Bu bayramı şu ya da bu nedenlerle bazı siyasi görüşlerin tekeline alma çabaları anti-demokratik bir tutumdur ve mahkum edilmesi gerekir. Bütün siyasi görüşler geçen 1 Mayıstaki hatalardan dersler çıkarmalıdır ve provakasyona zemin hazırlayacak her davranış ve tutumdan dikkatle kaçınmalıdır. 1 Mayıs hiç bir siyasi ayırım gözetmeden bütün işçiler, emekçiler ve devrimci kuruluşlarca faşizme karşı bir dayanışma ve birlik gösterisi olmalıdır. Saygılarımla

CEZAEVİ - KOCAELİ

YILMAZ GÜNEY

DUYURU :

5. sayıdan itibaren GÜNEY'i kendi gücümüzle dağıtmaya başladık. Okuyuclarımızın, tüm devrimci, demokrat, yurtsever kişi ve kuruluşların bize bu çabamızda yardımcı olacağına inanıyoruz.

GÜNEY, kitleler üzerinde büyük etkinliği olan sanatçıları, devrimci kültür ve sanatı, devrimci siyasetle bütünleştirip Türkiye devrimine hizmeti temel amaç edinmekte, tüm anti-faşist, anti-emperyalist, anti-revizyonist kişi ve kuruluşların bu önemli görevde kendisine yardım edeceğine inanmaktadır. GÜNEY yaşatılmalı, ona sahip çıkılmalıdır.

Derginin satışını yapmak, dağıtmak isteyen arkadaşların ve kitabevlerinin adresimize yazmalarını veya bizzat başvurmalarını rica ederiz.

ADRESİMİZ: SAKIZAĞACI CAD. GÜNEY HAN, K: 1, No: 2
BEYOĞLU - İSTANBUL
TELEFON: 49 52 63 - 49 80 74

İÇİNDEKİLER

yeni Güney
AYLIK KÜLTÜR VE SANAT DERGİSİ
KURUCUSU YILMAZ GÜNEY

Sahibi ... FATMA BÜTÜN
Yayın Yönetmeni ... ERSAN SARIKAYA
Yazı İşleri Müdürü ... MİTHAT TOPCU
Yönetim ve Yazışma Adresi: Sakızağacı Cad. Güney Han No: 2 Kat: 1 Beyoğlu - İstanbul Tel: 49 52 63 - 49 80 74
Dizgi, Baskı, Cilt: Ağaoğlu Matbaası Tel: 27 73 37

GÜNEY YAŞAMINI SÜRDÜRECEK DEVRİMCİ HAYAT İÇİNDE LAYİK OLDUĞU YERİNİ ALACAKTIR!..

«GÜNEY» YAŞAMALIDIR, YAŞATILMALIDIR... REVİZYONİZM VE OPORTÜNİZM YENİLMELİDİR...

Yenilmek üzereyiz. Özellikle, günden güne eriyen maddi gücümüz, derginin sorumlu kadroları arasındaki birliğin niteliği ve ideolojik siyasi ilişkileri, taşımak zorunda olduğumuz sorumlulukları omuzlayacak güçte değildir. Çok sancılı ve bizce üzücü günler yaşıyoruz. Devrimci hareket içindeki dağınıklık, keşmekeş ve grupçuluk, kendi çıkarlarını ön plana alma, öylesine yüksek boyutlarda sürmektedir ki, bunun zararlarını, yıkıcılığını, en küçük ilişkilerimiz içinde bile görmekteyiz. Kim olursa olsun, ne denli devrimci inanç ve azimle dolu olursa olsun, kendi grubundan değilse, kendi grubuna yakın değilse, ona kuşkuyla, küçümseyerek ve hatta kimi zaman düşman gibi bakılıyor. Biz, bu hastalıkları, kısa dergicilik hayatımızda, çeşitli örnekleriyle gördük. İçimizde, farklı siyasi eğilimlere sahip arkadaşlar arasındaki çelişme, kısır çekişmeler, dergimizin işleyişini aksatmakta, sürekli gerilim ortamı yaratmaktadır. Bu böyle süremez... sürmemelidir. «Güney» hiçkimsenin kendi siyaseti ve maraz amaçları için kullanacağı bir araç ya da atlama tahtası olamaz ve olmayacaktır.

Halk içindeki çelişmelerle, halkla düşman arasındaki çelişmeleri birbirine karıştıranlar devrimci adına layık olamazlar ve devrimci olarak görülemezler. Devrimin çıkarları adına yapıldığı söylenen kısır tartışma ve çekişmeler, devrimci görevlerimizde aksamalara yolaçıyorsa, yapmak zorunda olduğumuz işlerimizi aksatıyorsa, devrimci güçlerin birliğini yaratacağı yerde zayıflatıyorsa, bunun sonuçları burjuvaziye hizmet eder. Doğaldır ki, kısır çekişmeler yüzünden, kişisel sürtüşmeler yüzünden derginin işleyişini ve görevlerinin aksamasına yolaçan arkadaşlarla, kendilerini düzeltmezlerse, tutarlı bir özeleştiri yapmazlarsa, aynı dergi çatışı altında olmamız olanaksızdır. Yeni, sorumluluklarının bilincin de arkadaşlar, elbette bulunacaktır.

Faşizm, revizyonizm, oportünizm, «sol» sekter anlayış, küçük burjuva lafazanlığı içten ve dıştan, çeşitli nitelikteki eylemlerle bizi kuşatmaya, boğmaya çalışmaktadır. Farklı nedenleri, farklı amaçları olmakla birlikte, çabalarının çakıştığı nokta aynıdır. İster açık söylesinler, ister gizli oyunlar çevirsinler, bilinçli ya da bilinçsiz olsunlar, vardıkları nokta, bizim açımızdan aynıdır.

«Güney» çıkmamalıdır.

Buna karşılık diyoruz ki:

Hangi kaynaklı olursa olsun, ister faşist, ister revizyonist, reformist, ister oportünist, bütün gerici çabalarınızı ve artniyetlerinizi, halkımızın sağduyusuna, onların devrimci öz ve isteklerine, bilimsel sosyalizmin bize verdiği güce dayanarak, yerle bir edeceğiz. Bundan kuşkunuz olmasın. «Güney» yaşamını sürdürecek ve günden güne, önündeki ideolojik, siyasi ve maddi zorlukları, kadro yetmezliklerini yenerek olgunlaşacak, mücadele içinde pişerek devrimci hayat içinde layık olduğu yerini alacaktır.

Açık yüreklilikle kabul etmeliyiz ki, geçici de olsa, yenilmek üzereyiz. Şu an içinde bulunduğumuz ilişkilerin niteliğini değiştirmeyi başaramazsak, derginin sağlıklı bir işleyişe kavuşmasını sağlayacak, sorumluluklarının bilincinde unsurları dergi çatısı altında toparlayamazsak, yenilgi kaçınılmaz olacaktır.

Halkımıza verdiğimiz sözlerin bir kısmını tutamıyoruz. Örneğin, uzun bir «hazırlık» döneminden sonra, 2 Ocak'ta çıkacak dergi, 26 Ocak'ta çıktı. Üstelik «çıkıyor... çıktı» ilanları gazetelerde bol bol, bir haramzade savrukluğu içinde boy gösterdikten sonra. Şubat 1'de çıkması gereken dergi, 15 Şubat'ta çıktı. 1 Mart'ta çıkması gereken dergi, Mart - Nisan sayılarını birleştirerek Nisan başlarında çıktı. Mart - Nisan sayısının birlikte çıkmasının nedeni şöyle açıklandı:

«Aylık bir derginin aybaşında çıkması gerekir. Emekçi kitlenin ay ortasında dergi alabilmesi ekonomik sıkıntıları yüzünden zordur. Bunu düşünerek dergimizin çıkışını aybaşlarına denk getirmek için iki sayısını yani Mart ve Nisan sayısını birarada çıkardık. Ancak fiyatını arttırmadık.»

Peki, Mayıs sayısını neden 1'inde çıkartamadık ki?

Burada, halka karşı yalan söylemeyi, halkı aldatmayı, kandırmayı göze alan bir anlayış sözkonusudur. Burada, işbilmezliğimizi, hesap-kitap bilmezliğimizi, sorumsuzluğumuzu kılıflayan bir anlayış vardır. Bu anlayış, bizi kesinlikle halktan kopartır. Bu anlayış, sık sık adını ettiğimiz «devrimci proletarya»nın anlayışı ve dürüstlüğü olamaz. Hem dergiyi zamanında çıkartamayacaksın, hem de yüzbinlerce liralık ilan ve reklam vereceksin gazetelere. Hem proletaryanın çıkarlarını savunan bir dergi olduğunu söyleyeceksin, hem de hesaba kitaba dayanmadan, elindeki kısıtlı olanakları gelişigüzel harcayacaksın. Hem, «örgütlenme için» gerekli parayı bulmak için, vurulmayı, müebbet cezaya mahkum olmayı göze alan adama maceracı diyeceksin, hem de çoğu soygunda elde edilen para kadar parayı çarçur edeceksin. Bu çarçur da maceracılığın bir biçimi değil midir? Hem proleter ciddiyetten bahsedeceksin, hem de, dergi yazıhanesini «lak lak» merkezi haline getireceksin. Bütün bunlar, sınıf mücadelesinin ciddiyetinin kavranmadığını gösterir şeylerdir. Bu sorumsuzlukların kimlere hizmet ettiği, hangi gizli amaçlara hizmet ettiği bizce açıktır. Günü gelince daha da açık biçimde kitlelere anlatacağız.

Derginin adı «Güney» iken, 2. sayısında «yeni güney» oldu. Neyin yenisi, hangi Güney'in yenisi? Bütün bunlar, Yılmaz Güney'in daha dergi çıkmadan aylar önce dikkat çektiği, karşılaşmamız olası aksaklıklardı. Çünkü Yılmaz Güney, derginin adının «Güney» olmamasını söylemişti. Gerekçesi de şuydu: «Güney» adında dergiler var, gazeteler var. Biz de «Güney» adında bir dergi çıkartırsak, bunlar, belli amaçlarla karşımıza hukuki zorluklar çıkartabilir-

ler. Bu nedenle adının «Güney» olmamasını, kendisiyle ilgiyi belirtecek bir ad bulunmasını önermişti. Hatta «Güneyin arkadaşları» adının uygun olabileceğini söylemişti. Fakat, dergiyi çıkartan arkadaşlar, bildiklerini yapmakla direndiler. Böyle bir gerekçenin önemli olmadığını söylediler. Oysa daha ikinci sayıda, bilmem kimin savcılığa başvurusu üzerine, derginin adını «Yeni Güney» yapmak zorunda kaldılar. Yılmaz Güney, bu ada da itiraz etti. Fakat, dergiyi çıkartanların dediği oldu. «Güneyin arkadaşları» olursa, bir grubun dergisi olurmuş. Bir dergiyi, bir grubun dergisi yapacak şey, o derginin adı değil, içeriğidir. Ve devrimci mücadele içinde br derginin br grubun dergisi olması daha yararlı ise, dergi grup dergisi de olabilir. Her farklı siyaset, her özgül siyaset, belli bir süre, doğal olarak bir grup oluşturur ve birçok konularda diğer gruplardan ayrılır. Bu kaçınılmaz değilse bile doğaldır. Grup ile grupçuluğu birbirinden ayırmak gerekir. Öyle bir grup yaratılabilir ki, bu grup, birliğin gerçekleşmesi için mücadele verir. Örneğin Yılmaz Güney'in düşündüğü gibi.

Sözün kısası derginin adı «Yeni Güney» olarak kaldı.

Yılmaz Güney sordu:

«Neyin yenisi? Hangi Güney'in yenisi?»

Bütün bu hesapsız tutumlar, ister istemez bir güvensizlik yaratmakta, kırıklık yaratmaktadır. İşin kötüsü, bu olumsuzluklar, kendi iradesi dışında gelişse bile, Yılmaz Güney'in, yıllardır kurmaya çalıştığı ilişkilerine ve oluşturduğu birikimlere gölge düşürmektedir. Çünkü olumsuzluklardan en çok etkilenen odur.

Bütün bu «teknik» olumsuzlukların ana nedeni, dergiyi çıkartan arkadaşların dergi karşısındaki memur tavırlarıdır. Devrimci mücadeleye atıldığı iddia edilen bir dergide çalışanlar, o derginin memurları değil, o derginin militanları olmalıdır. Böyle değilse o çalışanlar, o dergiyi zorluklardan kurtaramazlar... zorlukları aşmak için gerekli fedakarlıkları gösteremezler. Sınıf mücadelesini saat 9 ile 17 arasına sıkıştıramayız... sınıf mücadelesinin cumartesi pazarı yoktur... sınıf mücadelesinin tatili olamaz...

Memur tavrını belirleyen etkenlerden biri de, derginin siyasi ve ideolojik bir program temelinden yoksun oluşu, çıkış yazısının yuvarlak sözlerle geçiştirilmek zorunda kalınışı idi. Dergide çalışan arkadaşlar, çeşitli siyasi eğilimlere sahiptirler. Onlar için «Güney»in, ikinci, üçüncü, hatta daha son sıralarda bir öneme sahip olduğu pratik içinde anlaşılmıştır. Böyle bir anlayış içinde olan arkadaşlar, açıktır ki, «Güney»in kitlelere karşı taşımak zorunda olduğu sorumluluğu kavramakta güçlük çekeceklerdir. Çekmektedirler de. Ve bunun yarattığı yıkıntıların faturasını da, ne yazık ki, maddi ve manevi kayıplarla Yılmaz Güney ödemektedir. Oysa doğru tavır, temel hedeflerde anlaşan,ayrıntılarda farklı düşüncelere Yılmaz Güney'in devrimci inanç ve enerjisinin yanında, belli ilkeler temelinde, birlikte mücadele vermeyi, düşüncelerini kabul edenlere ise, bizzat derginin kitlelere ulaşmasında, çıkartılmasında zorlukların paylaşılmasına katılmayı emreder.

«Biz emekçi olarak çalışalım» diyor bazı sorumlu arkadaşlar.

Peki, «Güney»in patronu kim?

Evet, her ay, yöneticilerinin sorumsuzca davranışları nedeniyle, otuz - kırk bin lira parayı cepten ödeyen, zarar eden derginin bu denli «akıllı ve işbilir» patronu kim?

Uzun bir süre, üstelik haftalık bir derginin hazırlıklarını yapan, sonra da derginin aylık olması gerektiğini söyleyen, en sonunda da, derginin çıkmasını

olanaksız görenler kimlerdi? Ve sorunun sadece maddi nedene indirgenmesi sonucu, cezaevi arkadaşlarından borç edinerek derginin çıkması için gerekli parayı temin eden Yılmaz Güney midir patron? Ve bugüne dek, yakın dostlarından borç paralar sağlıyarak derginin çıkmasını sürdüren Yılmaz Güney nasıl bir patrondur?

Acaba Yılmaz Güney, iki hikayesi, üç yazısı çıksın diye mi, böylesine maddi ve manevi ağırlıkların altına girmiştir. Yılmaz Güney'in yazılarını, hikayelerini basacak bir dergi, gazete yok muydu acaba? Yoksa Yılmaz Güney'in amaçları tamamen başka mıydı?

Yılmaz Güney'in düşündüğü yayın organı ile bu dergi birbirinden çok farklıdır. Bu konuda bir fikir vermesi bakımından, Yılmaz Güney'in gerek Selimiye'den çıktığı günlerde, gerekse Ankara ve Kayseri Cezaevlerinde iken, bir yayın organına nasıl baktığını ifade eden düşüncelerine yer vermeyi yararlı buluyoruz.

Selimiye'den çıktığı günlerde diyordu ki:

«Tek başına sinema sanatı, kitlelerin geniş bir kesimini, içinde bulundukları ideolojik ve siyasi körlükten, toplumsal çıkmazlardan kurtaramaz. Tekbaşına roman, hikaye, şiir... yani topyekün sanat, ne denli güçlü, tutarlı olursa olsun, halkın kurtuluşnu sağlayamaz. Sanat, kitlelere yol gösteren doğru bir siyasi mücadeleyle birleştiği zaman, bu mücadeleye yön veren siyasetin organik bir parçası olduğu zaman kendisine düşen görevleri yerine getirir. Emekçi kitleler, ancak kendi sınıf siyaset ve taktikleri doğrultusunda örgütlenebilirlerse, bağımsız siyasi hareketlerini oluşturabilirlerse siyasal iktidar mücadelesinde başarıya ulaşabilirler. Sosyalizmin ideolojisi kendiliğinden eylemlerin değil, bilimin ürünüdür. Sosyalizmin ideolojisi ve bilimine dayanarak, halkın ekonomik, demokratik, kültürel, siyasal ve toplumsal sorunlarına yol gösterici, onlara bilinç taşıyıcı olmalıyız. Bir program temelinde, halkımızın toplumsal kurtuluşunu amaçlayan mahalli önderlerle, çevrelerinde etkinliği olan halk aydınlarıyla, ileri, uyanık unsurlarla, işçi, öğrenci ve köylü gençlikle, devrimci grup ve kuruluşlarla ve geniş emekçi yığınlarla birleşmeliyiz. Taze unsurların bilinçlerini eğitmeli ve yanlış ideoloji, siyaset ve moda cereyanların etkisine kapılmamaları için çaba göstermeliyiz. Devrime sempati duyan gençleri, işçileri, köylüleri, bağımsız düşünebilen, kişilikli, güvenilik, kitleleri etkileme ve örgütleme yeteneğine sahip, inisiyatifli devrimciler haline getirecek eğitim görevlerini, teorik ve pratik alanlarda yüklenmeliyiz. Yanlış eğilim ve akımlarla savaşmamak, kitleleri yanlış siyasetlere karşı uyanık tutmamak, bağışlanması güç, hatalı bir tutumdur. Bütün bu görevlerin yerine getirilmesi için, yurt çapında etkinliği olabilecek, kendi bağımsız dağıtım şebekesini oluşturacak siyasi bir yayın organına ihtiyacımız vardır.»

Ne yazık ki, Yılmaz Güney, düşündüklerini gerçekleştirme olanağı bulamadan bilinen olay sonucu cezaevine düştü.

Ankara Cezaevinden yazdığı bir mektupta da şöyle diyordu:

«...958'den bu yana, gerek kişisel çabalarımla, gerekse yaptığım filmlerle, yazılarımla, geniş kitlelerle kurulmuş, çoğu kimsenin anlamakta güçlük çekeceği sürekli geliştirilmeye ihtiyaç duyulan bağlarım vardır. Kazanımlarımızın hiç biri rastlantı değildir; bilinçli çabaların sonucudur. Bu kazanımlar mutlaka devrimcileştirilmeli ve geliştirilmelidir. Bugünkü düşüncelerim mutlaka onlara ulaştırılmalıdır. Onlar yalnız bırakılmamalı, onların dertlerine, sıkın-

tılarına, sevinçlerine ve özlemlerine bilinçli bir biçimde ortak olunmalıdır. Onlar için karanlık ve anlaşılmaz olan siyasi ve toplumsal olayların kavranmasına yardımcı olunmalıdır. Onların karşı-karşıya bulundukları sorular cevaplandırılmalıdır. Görüşlerimiz onların eleştirilerine sunulmalıdır. Onların içinde, benim filmlerimle, yazılarımla büyümüş genç delikanlılar var; onbinler var. Bana duydukları yakınlıktan ötürü sosyalist saflara geçen, en azından antifaşist, anti-emperyalist olan binlerce yurtsever var.

Hakkari'de, Van'da, Trabzon'da, Antep'te, Edirne'de, İzmir'de... köylerde, kentlerde, dağlarda bayırlarda... heryerde... evlerin duvarlarında, cep defterlerinin sayfaları arasında, ayakkabı boyacılarının sandığında, otobüslerin arka camlarında duran Yılmaz Güney resimleri, bir sinema oyuncusunun kaşına gözüne duyulan basit bir yakınlık değil, bir yüreğe, bir kafaya ve toplumsal bir inanca duyulan ilginin enyakın ifadesidir. Bu sevgiye layık olmak ve tarihin yüklediği görevleri hayatımız pahasına da olsa yerine getirmek gerekir. Ben onların arkadaşıyım, yoldaşıyım çünkü. Hasançelebi'deki maden işçisinin, Şavşat'taki bir öğrenci kızın, Afyon'un Çay kazasından eski bir ülkücünün, Adıyaman'da çocuk dergileri satan bir delikanlının, tenceresini satarak benim filmlerime giden çilekeş İzmir'li bir ananın... yani, ülkemin ne kadar namuslu ve yiğit insanı varsa onların.

Sık sık kendime soruyorum: Ben, kimlerin arkadaşıyım, kimler benim arkadaşlarım diyorum?

Ben, işçilerin, köylülerin, esnaf ve zanaatkârların, sanatlarını halkın bilincini geliştirmek için kullanan sanatçıların, halk aydınlarının, küçük mülk ve küçük iş sahiplerinin, emperyalizmle doğrudan bağları olmayan, emperyalizmle yoğun çelişmeleri olan burjuvaların, dürüst kabadayıların, ezilmiş bitirimlerin, düşmüş kadınların, hangi sınıf ve tabakadan olurlarsa olsunlar, bağımsızlık yanlısı olan herkesin, yurtsever öğretmen ve öğrencilerin, hayatlarını çalışarak kazanan çocukların, yurtsever asker, subay ve polislerin, memurların... kısacası, ülkemizi ve halkımızı gerçekten seven, bağımsızlık, özgürlük ve demokrasi isteyen bütün milliyetlerden insanlarımızın arkadaşıyım.

Ben, şu an çeşitli cezaevlerinde, çeşitli cezalar altında dirençlerini yitirmeden zafer gününe ve zorlu kavgaya kendilerini hazırlayan, yürekleri halkların sevgisi ve halk düşmanlarına duyulan soylu kinle dolu yiğit devrimcilerin arkadaşıyım.

Türkiye'nin bütün cezaevlerinde... koğuşlarda, hücrelerde, yoksul ve perişan yatan, mektupsuz, görüşçüsüz, bütün umudunu bir genel affa bağlamış kimsesiz insanlar var... büyük acıların, ağır cezaların altında inleyen binlerin onbinlerin sahibi kim? Biziz...biz, onların acılarına ortak olacağız, onların karşılaştıkları haksızlıklara karşı,onlarla birleşerek, onları eğiterek birlikte mücadele edeceğiz.

Ben, yaşadığımız bozuk düzenin darbesini yiyen, mutsuzluk ve umutsuzluklarını mutluluk ve hayata bağlılığa dönüştürmek isteyen binlerin, onbinlerin arkadaşıyım. Onlara söylenecek sözüm var... onlara ödenecek borcum var... onlardan öğreneceğim şeyler var.

İşte, bütün bunlar için, işçilere köylülere ve bütün emekçi kitlelere, onlara kurtuluşlarını sağlayacak siyasi bilinç kazandırmak ve geliştirmek için, ve mücadele yollarının gösterilmesinde payımıza düşen görevleri yerine getirmek için, onlardan öğrenmek ve onlara öğretmek için... ayrı ayrı yerlerde, farklı üretim

dallarında çalışanların seslerini ve dertlerini birbirlerine duyurabilmek için... onların yazılarını, araştırma ve incelemelerini, hikayelerini, şiirlerini, mektuplarını, siyasi düşüncelerini yayınlamak için, her konuda onların fikirlerini almak ve geniş kitlelere duyurmak için bir gazete çıkartılmalıdır.

Gazete çıkartmak zor, külfetli bir iştir, biliyorum. Başlangıçta aylık olabilir, onbeş günlük olabilir... iki yapraklı olabilir. Baskısı kötü olabilir. Hatalar ve eksiklerle dolu olabilir. Bunların hiçbiri önemli değildir. Biçimsel hatalar kolaylıkla aşılabilir. Önemli olan, halkın gerçek ihtiyaçlarına cevap verebilen, mücadele hedeflerini doğru gösterebilen, halkın ruh halini doğru kavrayabilen, sabırlı, bilime dayalı bir siyaset izlemeyi başarması ve bu siyasetin hayatın her alanında, en uygun biçimiyle uygulanması ve zenginleştirilmesidir. Göç gide gide düzelir. Kitlelere malolabilecek doğru bir siyaset izlenebilirse — ki amacımız budur — kısa zamanda, halkın bilinçli desteğine dayanarak güçlü olunabilir. Hatalarını en aza indirebilir. Başlangıçta, gazeteyi çıkartan kadrolar eksik, yetersiz olabilir, bu da çok önemli değildir. Bilmediğimiz, acemisi olduğumuz bir işi nasıl öğreneceğiz? Ancak yaparak öğrenebiliriz, o işin ustası olabiliriz. Başka yol yoktur.

Örneğin devrimci mücadelenin de acemisiyiz, değil mi? Pek çok konuda nasıl davranacağımızı, neyi ne zaman yapacağımızı henüz bilmiyoruz. Ama devrimci mücadele içinde herşeyi öğreneceğiz, bilenleri biraraya getireceğiz, örgütleyeceğiz, acemilikten kurtulacağız.

Halkın güvenini kazanmak ve bu güveni uzun bir süre koruyabilmek ve geliştirebilmek için, gerçekten halkın çıkarlarını herşeyin üzerinde tutmak ve mücadelesini her türlü zorluğa karşı inançla ve içtenlikle sürdürmek gerekir. Amacımız, sadece halkın güvenini kazanmakdeğil, halkı bizzat kavgaya kazanmaktır. Biz, iyi bir kavga seyircisi değil, bilinçli bir cesaretle kavgaya atılacak ve kendi davası için doğüşecek fedakar insanlar kazanmak istiyoruz.

Halka karşı açık yürekli olmalıyız. Düşüncelerimizi, başlangıçta tepkilere yolaçacak bile olsa, en açık biçimiyle halkımıza ulaştırmalıyız. Doğru, er ya da geç, hayatın deneyleriyle kavranacaktır. Fakat, doğruların yalnızca hayat tarafından doğrulanmasını beklemek yanlıştır, doğruların kavratılması için çalışılmalıdır. Hatalarımızı örtbas etmemeli, hatalarımıza kılıf arama telaşına düşmeden, onlardan yardım istemeliyiz. Halkımız verimli, bereketli bir topraktır. Sağlam tohumu ürüne çevirir. Doğru söyleyenin yüzünü kara çıkartmaz. Unutmamak gerekir ki, halkımız lafa değil, işe bakar. Kendi deneyine göre not verir. Sabırla herşeyin sonucunu bekler. Halkımız, dünyanın en aldatılmış, en kandırılmış, en acı çekmiş halklarından biridir. Sütten ağzı yanmıştır, yoğurdu üfleyerek yer. Artık mutlu ve özgür olmak istiyor halkımız. Kendimizi halkımızın mutluluğu ve özgürlüğü için adayalım.

Halkımıza inanıyorum.

Halkına inanan ve güvenenler yenilmez.

Halklar yenilmez.»

Yılmaz Güney, bu görevleri yerine getirecek nitelikte bir yayın organı düşünüyordu. Biz, dergimizi bu niteliğe ulaştıramadık. Çevremizde, küçük burjuva sorumsuzluklarının çeşitli örneklerini gördüğümüz bu kısa dönem, bize, çok pahalı, fakat çok değerli, paha biçilmez dersler öğretmiştir. Biz, Yılmaz Güney'in düşünceleri temelinde, edindiğimiz derslerin ışığında, dergimizi biçimlemeye çalışacağız. Bütün zorluğumuz, Yılmaz Güney'in içerde oluşu, kendisiy-

le haberleşme, fikir alışverişi konularında karşılaştığımız çeşitli zorluklar ve düşünceleri doğrultusunda biçimlenmiş kadroların yokluğu ve yetersizliğidir. Ama inanıyoruz ki, yakın bir zamanda, bu zaaflarımızın yenilmesi doğrultusunda ileri adımlar atılacaktır.

Bu durumlara gerçekten üzülenler, «Güney»in yaşamını sürdürmesini yararlı bulanlar, mücadele içinde eksikliklerin giderileceğine inananlar, maddi, manevi, kültürel ve teorik güçlerini birleştirmelidirler ve bu durumdan sevinç duyanları, yani faşistleri, revizyonistleri, oportünistleri, maceracıları, «sol» çocukluk hastalıklarına tutulmuş olanları, kendilerine «devrimci... proleter devrimci... marksist-leninist... vs.» sıfatlarını bir rozet kolaylığıyla uygun görenleri, çenesi düşük iş kaçkını bir yığın küçük burjuva sahtekarını ve bütün bunların canverdiği, canaldığı, yarı sömürge tipi kapitalist üretim ilişkilerinin egemen olduğu burjuva-feodal düzeni, adım adım yenilgiye uğratmalıdırlar.

«Güney» kitlelerle bağlar kurmuş, onbinin üzerinde satan bir dergidir. sadece «kültür-sanat» konularını kapsayan, üstelik bu görevleri hakkıyla başaramayan bir dergi için, bu oldukça yüksek ve önemli bir sayıdır. Sağlıklı bir siyaset temelinde, gerçekten kültürün ve sanatın, devrimci mücadeledeki yeri ve katkısı gözle görülebilir hale getirilirse, bu sayı daha da artış gösterebilir.

«Güney» bazı eksiklik ve zaafları içermekle birlikte, değerli yazarları da bağrında taşımaktadır. Bilincinde olduğumuz bu eksiklik ve zaaflar, bir süreç içerisinde giderilebilir şeylerdir. Bizi zaaflara iten yanlarımız, içimizdedir. Yenilgiye yolaçabilecek nitelikte rol oynayan da, dış etkenler değil, dış zorluklar değil, içimizdeki yetmezlikler, içimizdeki tutarsızlıklardır. Bu nedenle, mücadelede başarı kazanabilmek için iç çelişmelerimizin çözülmesini temel almalıyız.

Bu konuda Yılmaz Güney diyor ki:

«Dışa karşı mücadelede başarının temel koşullarından biri, iç birlik ve sağlamlıktır. İçten çürük, tutarsız ve zaaflarla dolu olan hiçbirşey dışa karşı başarılı olamaz. Bu nedenle, toplumsal-siyasal mücadelede, kişi, grup, parti... kendi içindeki sınıf mücadelesini esas almalıdır. Ben de, bu doğru ilkeyi kendi alanımda gerçekleştirmeye çalışıyorum. Çeşitli hatalar yapmış bir insan olarak, bir zamanlar oportünist, revizyonist, reformist görüşlerden etkilenen, bir yığın burjuva pislikle iç-içe olan ve hala bu olumsuzluklardan tam anlamıyla kurtulamamış bir insan olarak, hatalardan ancak ve ancak sınıf mücadelesinin ilkelerine sıkıca sarılarak, eleştiri-özeleştiri süzgecinden geçilerek kurtulunacağına inanıyorum. Örneğin revizyonizmle uzlaşma eğilimleri taşıyorsa bir devrimci, bu, içindeki revizyonist yanla, dıştaki revizyonist kutupların birbirini çekmesi, birbirine yakınlaşması demektir. Revizyonizmle uzlaşma, süper benzinle çalışan bir arabanın deposuna gaz ya da mazot doldurmaya benzer. Bu bileşimde bir akaryakıta sahip araba yürüyemez, yürüse bile yolda kalır, hedefine ulaşamaz. Yalnız, revizyonizmle uzlaşma ile revizyonist etkiler altında kalmış insanlarla uzlaşma birbirine karıştırılmamalıdır.

Proleter devrimci düşünce ile, halkın çeşitli kesimlerinin etkisinde kaldığı revizyonist, reformist ve benzeri her türlü burjuva düşünce ve eğilimler arasındaki çelişme, uzlaşmaz sınıf çelişmeleridir. Bu tip düşünce biçimlerine karşı uzlaşmaz mücadele verilmelidir. Fakat, öyle insanlar vardır ki, en içten duygularla halkın kurtuluşu amacını taşıyorlar, gerçekten devrim isteğiyle doludurlar. Gelgelelim, bilgi, deney, araştırma ve inceleme yetersizlikleri nedeniyle, proleter sosyalist ideolojiye aykırı düşünceler ve eğilimlere sahiptirler. Bu in-

sanlarla, proleter devrimci düşünceye sahip insanlar arasındaki çelişmeler, genellikle uzlaşmaz çelişmeler değildir. Çoğunlukla, halk arasındaki uzlaşır çelişmelerdir. Bu nedenle, yanlış düşüncelere karşı tavrımız ile, sağ olsun, «sol» olsun, yanlış düşüncelere sahip insanlara karşı alınması gereken tavrı birbirine karıştırmamalıyız. Yanlış düşüncelere karşı uzlaşmaz bir mücadele yürütürken, yanlış düşüncelere sahip arkadaşlarla, onları yanlışlarından arındırabilmek için uzlaşmalı ve onları sabırla eğitmeliyiz, ikna etmeye çalışmalıyız.

Şu nokta iyice aklımıza yazılmalıdır: Uzlaşmaz sınıf karşıtlıklarından kaynaklanan ideolojiler ve siyasetler uzlaşamazlar. İki çizgi arasındaki siyasi mücadelenin sonucunu, en sonunda silahlar belirleyecektir. Bu noktayı iyi kavramalıyız. Yanlış görüşlü arkadaşları eğitmek, onları kazanmak için gereken sabrı göstermemek, onları namluların ucuna teslim etmek demektir... ki bu tavır, cinayete başından seyirci kalmakla, boğulma olasılığı bulunan bir insana yüzme öğretme olanağımız varken, bu olanağı kullanmama ile benzerlik gösterir.

Halktan insanlar, arkadaşlarımızı, en son umut kırıntısının yokolacağı ana dek, yanlış siyasetlerin etkisinden kurtarmak için yoğun, bilime dayalı bir çaba göstermeliyiz. Bu çabayı göstermemişsek, içimizde kuşku varsa, karar anında elimiz titreyebilir. Tereddüde düşmemek için, geçtiğimiz ve geçeceğimiz yolun doğruluğuna, taktik ve çalışma biçimlerimizin doğruluğuna, bize düşen sorumluluk ve görevleri sonuna dek yerine getirdiğimize kesinlikle kuşkumuz olmamalıdır.

Sınıf mücadelesi soyut birşey değildir. Sınıf mücadelesi, emperyalistlere, ülkemizi ve halkımızı sömüren sınıflara, onların siyaset, ideoloji, kültür ve yarattıkları toplumsal alışkanlık ve eğilimlere karşı ve bunların maddi ve toplumsal temellerine karşı yürütülen bir mücadeledir. Sömürücü sınıfları ve onların ekonomik, anti-demokratik siyasi ve toplumsal dayanaklarını ortadan kaldırmayı amaçlar. Bunun için, Marksizme yabancı ne varsa, feodal, küçük burjuva ve burjuva fikirlere karşı mücadeleyi içerir. Revizyonist, reformist ideolojilere karşı, sağ ve «sol» oportünist eğilimlere karşı mücadeleyi içerir. İçimizde yürüttüğümüz sınıf mücadelesi ile dışa karşı yürüttüğümüz sınıf mücadelesini canlı biçimde birleştirmeliyiz.»

Yılmaz Güney'in düşünceleri tam anlamıyla dergiye yansıyamadı. Bazı temel konularda anlaşmazlığa düştüğü arkadaşlarla siyasi ve ideolojik birliğin kurulmasını sağlayamadık. Bu konuda, en belirleyici ayrılıklar, Emperyalizm anlayışı, Faşizm, Milli Mesele, İttifaklar anlayışı, Üç Dünya Teorisi, konularında odaklaşıyordu. Bu nedenlerle, derginin temel siyasetinin belirlenmesi, karşılıklı tartışmalar sonucu belirlenecekti. Dar olanaklar çevresinde kurulan ilişkiler ve tartışmalar, sorunların çözülmesini sağlayamadı. Bu yüzdendir ki, bir süre sonra dergi, bir anlamda bitkisel hayata girdi. Bu böyle nereye kadar sürebilirdi ki?

Diğer yanda, Güney Filmde uzun bir süredir varolan ve Güney Filmin sarsılmasına ve giderek enkaz haline gelmesine yolaçan hastalıklar, farklı biçimlerde ve değişik oranlarda da olsa, dergide de sürmekte idi.

Bu hastalıkları nasıl ifade edebiliriz?

Bu hastalık, kaynağını devrime ve halka inanmamaktan alır. Bunun yansıması olarak, revizyonizm, reformizm, ortayolculuk, oportünizm kılıklarında kendini gösterir. Genel işleyiş, devrimci ruhtan uzak, hantal bir bürokrasinin egemenliği altında sürer. Kendiliğindenlik egemendir ayrıca. Olaylar ve günlük işler, tek tek, çevreden ve hayattan kopuk ele alınır. Araştırma, in-

celeme, geceyi gündüze katacak tipte bir şevk ve fedakarlık yoktur. Siyasetlerini belirleyen bir plan, program yoktur. Bir gün sağ, bir gün de «sol» olabilirler. Demokrasi yoktur. Tek şef yönetiminin, o inisiyatif tanımaz bireyci burjuva baskısı vardır. Güney Filmde çalışan herkes «büyük şef»in piyonlarıdır. Şef ne derse o olur. Herşeyi şef bilir. Eleştiri özeleştiri hiç yoktur. Firmada Yılmaz Güney'in adı vardır, fakat kendi düşünceleri bir kıyıya atılmıştır, deneylerinden yararlanmak yerine, şefin dar deneyci yöntemleri kullanılır. Kadro yetiştirme diye bir amaçları ve anlayışları yoktur. Onlara göre «adam yoktur» hiçbir konuda. Ama kendileri vardır. Dergide de, bu anlayışlar farklı biçimleriyle de olsa uzun bir süre egemenliğini sürdürdü. Bu anlayış, tipik burjuva yönetim anlayışının ifadesidir ve sonu kaçınılmaz olarak yenilgidir. Güney Film enkaz haline geldi, «Güney» enkaz haline gelecekti. Buna izin veremezdik...

Şimdi, binbir zorluk içinde olduğumuz şu günlerde, «Güney»i canlandırmak, ona Yılmaz Güney'in düşünceleri doğrultusunda bir ruh kazandırarak kitlelerin elinde devrimci bir silah haline getirmek için ne yapılmalıdır?

Biz, bu konuda düşüncelerimizi sıralamadan önce söylemek isteriz ki, derginin sorumlusu yalnızca dergiyi çıkartanlar değil, aynı zamanda derginin okurlarıdır da.

«Bir dergi, bir kere çıkartılmaya başlandıktan sonra, ciddiyetle ve iyi bir şekilde yürütülmelidir. Bu, yazı kuruluna olduğu kadar, okurlara da düşen bir sorumluluktur. Okurların fikirlerini iletmeleri ve neyi beğenip neyi beğenmediklerini belirten kısa mektup ve makaleler yazmaları çok önemlidir, çünkü bir dergiyi başarılı kılmanın tek yolu budur.»

(Mao Zedung, Seçme Eserler, Aydınlık Yayınları, 2. Cilt S. 407).

Dergimizi yenibaştan ele aldığımız, dergimizi engellemek isteyenlere karşı bütün güçlerimizi toparlamak amacında olduğumuz şu günlerde hepimize çeşitli sorumluluklar düşmektedir.

Bazı görüşler, sanatı, bütün siyasetlerin üzerinde görürler. Onlara göre, sanatçı yaratıcılığının ve kaygılarının dışına çıkmamalı, siyasete bulaşmamalıdır. Siyasete katılmadığını söyleyen sanatçı da, kendini ne denli siyasetin dışında görürse görsün, aslında bir siyasete hizmet eder. Sanatın şu ya da bu siyasete hizmet etmesi için, sanatçının ille de açık siyasi nitelikte sözler etmesi, açıkça şu ya da bu siyasetin saflarında olduğunu söylemesi gerekmez. İnsanı, toplumsal köklerinden ve sorunlarından kopuk alan, çağımızın gelişen düşüncesine ters öneriler getiren, gerçeği çarpıtan, dikkatleri yanlış hedefler üzerinde toplayan sanatçı, kimlere hizmet etmiş olur? Sınıf savaşı, her geçen gün yüksek boyutlara ulaşırken, sanatçı bu kavganın dışında kalıyor ve kendisini siyasetler üstü görüyorsa yanılgıya düşer. O sanatçı, siyasetler üstü değildir, o sanatçı, dünyayı emekçiler yararına kökten değiştirmek istiyen siyasetlerin karşısında, sömürü ve talan düzenini, şu ya da bu biçimde sürdürmek isteyen güçlerin siyasetlerinin yanındadır.

Bazı sanatçılar, günümüzün çok önemli bazı sorunlarına dudak bükmekte, halkın bu sorunlarla hiç ilgilenmediğini söylemektedirler. Örneğin emperyalizm-sosyal emperyalizm tartışmalarını yersiz ve gereksiz görmekte, birliğin bu tip tartışmalarla zedelendiğini söylemektedirler. Ayakları havada, hiçbir uygulanabilirliği olmayan ilkesiz birlik sözleri etmektedirler. Yine, «Üç Dünya Teorisi» konusunda da, aynı tavrı göstermektedirler. Revizyonizmle, oportünizmle mücadele etmeyi, soyut şeyler olarak görmektedirler.

Yukarda sözünü ettiğimiz olgular ve güncel daha birçok başkaları, belki bir sanatçının şiirine, hikayesine, romanına kısa bir sürede yansımayabilir. Fakat sanatçının toplumsal ilişkileri ve ünü, sınıf mücadelesinin keskinleştiği, bazı olguların yolayrımını gerektirdiği günümüzde, çok önemli rol oynamaktadır. Sanatçılar yalnızca sanatsal uğraşlarıyla değil, aynı zamanda siyasal ve toplumsal uğraşlarıyla da sınıf mücadelesinin içinde olmalıdırlar. Tavırlarını belirlemelidirler. Fakat, tavır belirleyeceğiz diye de, körü körüne, herhangi bir araştırma ve incelemeye dayanmadan, birtakım çevre yakınlıkları ve duygusal ilişkilerden hareketle tavır belirlemeye kalkmak da yanlıştır. Toplumsal pratikten ve siyasal gelişmelerden kopuk, siyasal gelişmelere yabancı bir sanatçı, giderek hayatın gerçekliğinden kopacak, çevresini bir hayal dünyasının kabukları kaplıyacaktır. Bu da sanatçının ölümü demektir.

Her sanat dergisi, belli bir siyaset temelinde mücadeleye atılmış bir savaş organıdır. Her sanatçı da, şu ya da bu güçlere hizmet eden bir savaşçıdır. Ne tipte olursa olsun, bütün dergiler ve sanatçılar, birer savaş araçlarıdırlar. Pasivizm hayalleri yayan bir dergi, revizyonizmin tezleri temelinde dünyaya bakan bir dergi, reformizmi savunan bir dergi, birer savaş organlarıdır. Çünkü savaşı, salt askeri alanda, salt proleter devrimci planda ele almak yanlıştır. Sınıf savaşının karşı uçları vardır, bu uçların savaşçıları vardır.

Peki, bizim dergimiz nasıl bir mücadelenin savaş organıdır? Ya da, olmak iddiasını taşımaktadır?

Biz, kitleleri toplumsal kurtuluşa götürecek bir mücadelenin içinde, demokratik halk devriminin sanat ve kültür alanındaki savaş organı olmak istiyoruz... Bunun için sorumluluk ve görevlerimizi, hangi ilkeler temelinde belirleyeceğiz? Bunun için nasıl bir yol izlemeliyiz?

Düşüncelerimizi şöyle sıralamak istiyoruz:

1. Dergi, Yılmaz Güney'in adını taşımakta, onun kuruculuğunda çıkmaktadır. Fakat bugüne dek, Yılmaz Güney'in siyasî ve ideolojik kavrayışı temelinde yönlendirilmedi, yönetilmedi. Düşündük ki, öncelikle, Yılmaz Güney'in görüşleri kabaca da olsa, açıklanmalıdır. Bu görüşlerin ışığında, derginin bugüne dek çıkan sayıları, yani Mayıs sayısına dek olanları, Yılmaz Güney'in görüşleri temel alınarak eleştirilmelidir. Bu, Yılmaz Güney'in eleştirisi, derginin özeleştirisidir.

2. «Güney»in mücadele anlayışı, sanat siyaseti, sanatsal hedefleri, yapmak istediklerini belirleyen programı açıklığa kavuşturulmalıdır. Ortaya konulacak sanatsal ve siyasal program temelinde, kimlerle birlikte, kimlere karşı olunacağı açıklık kazanmalıdır.

3. İdeolojik ve siyasi birliği olan bir yazı kurulu oluşturulmalıdır. «Güney»i çıkartanlar arasında, siyasi ve ideolojik birlik sağlanmalıdır. Derginin işleyişi, demokratik merkeziyetçilik ilkesine göre olmalıdır.

4. «Güney»in dağıtımı militanca yapılmalı, bu konuda yurt çapında bir kampanya açılmalıdır. Bölge temsilcilikleri, il ve ilçe, hatta köy temsilcilikleri saptanmalıdır.

5. Dergiyi engellemek, boğmak isteyen kişi ve siyasetler, belgeleriyle açığa çıkartılmalı ve bu siyasetlerle amansız mücadeleye girişilmelidir.

Düşüncelerimizi kabaca böyle özetleyebiliriz. Okurlarımızın ve arkadaşlarımızın bu konularda önerilerini beklemekteyiz.

Zorlukları birlikte yeneceğiz... **GÜNEY**

ORHAN KEMAL ÖLÜMÜNÜN YEDİNCİ YIL DÖNÜMÜNDE ANILDI



Orhan Kemal

Kent emekçilerini, yıllarca eğitilmemiş, kendi kaderleriyle başbaşa bırakılmış, kendi başlarına buyruk ağaların zulmü, sömürüsü, baskısı altında çağın çok çok gerisinde bıraktırılmış köylüleri, lumpen proletaryayı temel almış ve eserlerinde bunlar içinden kahramanlar yaratmış, toplumsal aksaklıkları ve insanlar arasındaki ilişkilerin eşitsizliğini işleyerek; bu daldaki örneklerin kendisine kadar leri asmıştır, ORHAN KEMAL?

Genellikle feodal üretim ilişkileri içinde bulunan ağa-Köylü ilişkilerini ele almış, bunları kimi zaman hikaye, kimi zaman oyunlar halinde yansıtmış, faşizmin ilerici olan her şeye düşmanlık siyaseti, baskısı, zulmü Orhan Kemal'i de yanlız bırakmamış ama Orhan Kemal kalemini yine gerici, çağ dışı anti-demokratik olan herşeye yöneltmiş, bu doğrultuda: 2. Koğuş, Bereketli Topraklar Üzerinde, Murtaza, Baba Evi, Devlet Kuşu, Dünya Evi, Sokakların Çocuğu, Kanlı Topraklar, Kaçak, adlı romanları en beğenilenleridir.

Orhan Kemal şiirlerini «Orhan Reşit» takma adıyla yazmıştır. Aşağıdaki şiiri bunlardan biridir.

«ZAVALLI BALIKLARA,
AKILLI ROBENSONA,
SAATE V.S... DAİR»

« — Zavallı Balıklar—
....
....
Eğer böyleyse sahiden
Nedir bu balıkların çektiği.

Melih Cevdet

« — Saat—»
....
....
Vaktı gagasından aldık
bir sabah vakti acaip bir kuşun
Ne kadar güzel işliyor
Şimendifer saati Çavuşun,

Fazıl Hüsnü Dağlarca

— Akıllı Robensonum —
Robenson, akıllı Robensonum
Ne imreniyorum sana bilsen!
....
....
....

Cahit Sıtkı Tarancı»
(Gün Gazetesinden)

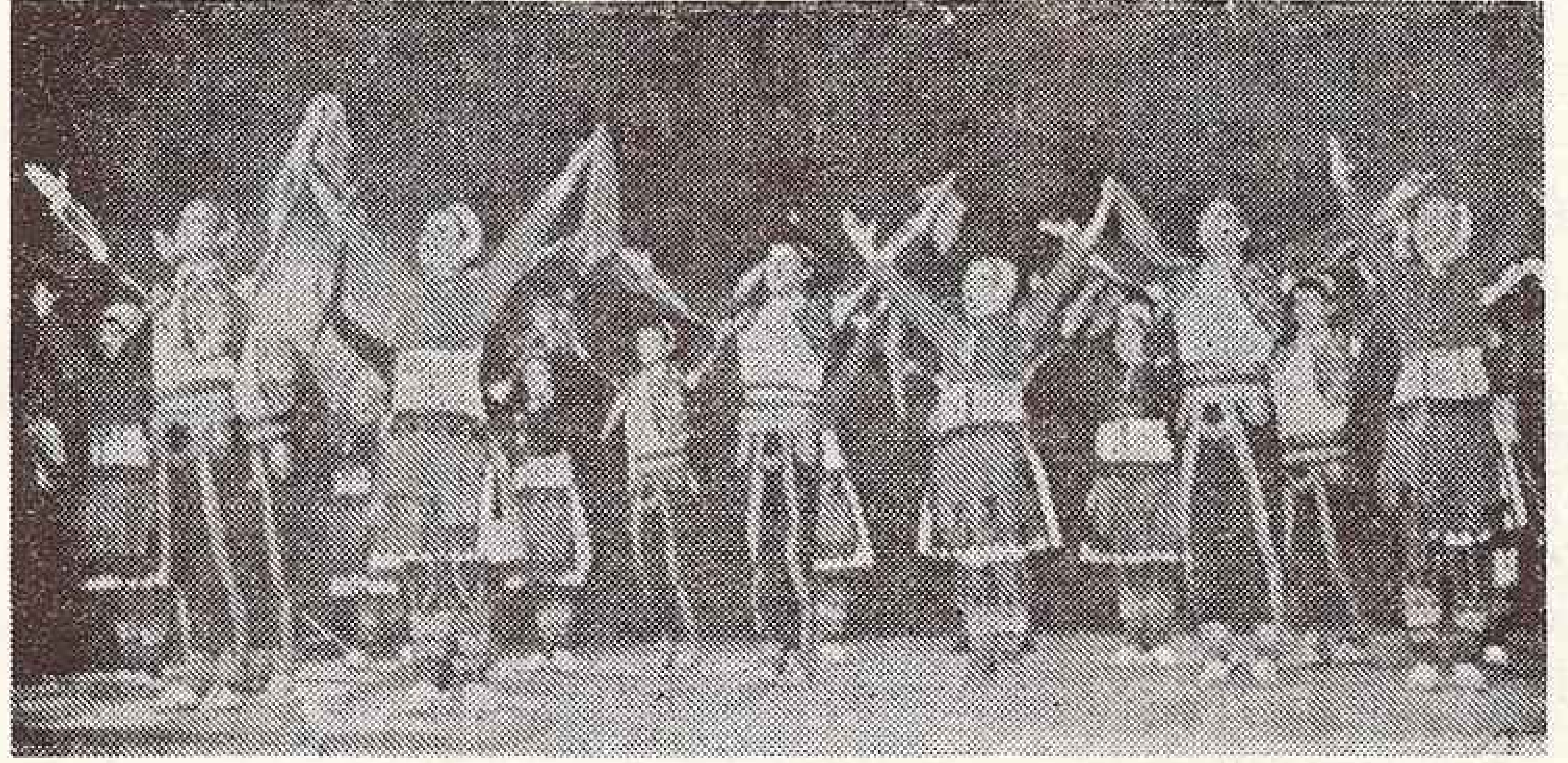
Şarkılarını kesin radyoların
Ajanslarını açın
Şarkı mevsimi gelmedi daha
Mendil kadar gölge
İki tutam hava
Bir lokmacık ekmek
Haram edilirken insan soyunun yüzde altmışına
Oturup balıklara acımalıyız demek!
Adis-Ababaya
Bingaziye
Elenlere
Okyanuslara gömülenlere
Ve evimin içinde esen rüzgâra dair
Şair
Mısraların yok mu?
Bunlar çok mu yufkadır akıllı Robensondan?
Kafiye yapmak için kuşa
Şimendiferli saat veriyorsunuz Çavuşa.
Hoşuna gidelim diye Nurullah Ataç'ın
Sesini duymuyorsunuz milyonlarca ölünün
Milyonlarca açın.
Şarkılarını kesin radyoların
Ajanslarını açın
Şarkı mevsimi gelmedi daha!

Orhan RAŞİT

(Yeni Edebiyat)
«Yeni Edebiyat», sayı 21/sayfa 2
1. Eylül. 1941

Çeşitli kuruluşlar ve demokratik kitle örgütleri Orhan Kemal'i anma töreni düzenledi. Bu arada Orhan Kemal roman ödülü düzenlenmiştir.

ARNAVUTLUK HALK OYUNLARI TOPLULUĞUNUN GÖSTERİLERİ COŞKUYLA KARŞILANDI



Arnavutluk halk oyunları ekibi gösteri sırasında.

Geçtiğimiz ay Arnavutluk Sosyalist Halk Cumhuriyeti Halk Oyunları Ekibi, Arnavutluk ile Türkiye arasındaki kültür anlaşması çerçevesinde ülkemize geldi. Efes festivaline katıldıktan sonra İzmir, Bursa, İstanbul ve Eskişehir'deki Yunus Emre'yi anma törenlerinde çeşitli gösterilerde bulunan Mijinya Halk oyunları ekibi binlerce kişinin coşkun alkışlarıyla karşılanan gösteriler yaptı. Sosyalist Kültür ve sanatının en güzel örneklerinden birini sergileyen Mijinya Halk oyunları ekibine yönelen alkışlar, Türkiye Halkının dostu, Arnavutluk Halk Cumhuriyetine duyulan sevgiyi dile getirmiştir.

MUAMMER KARACA ÖLDÜ

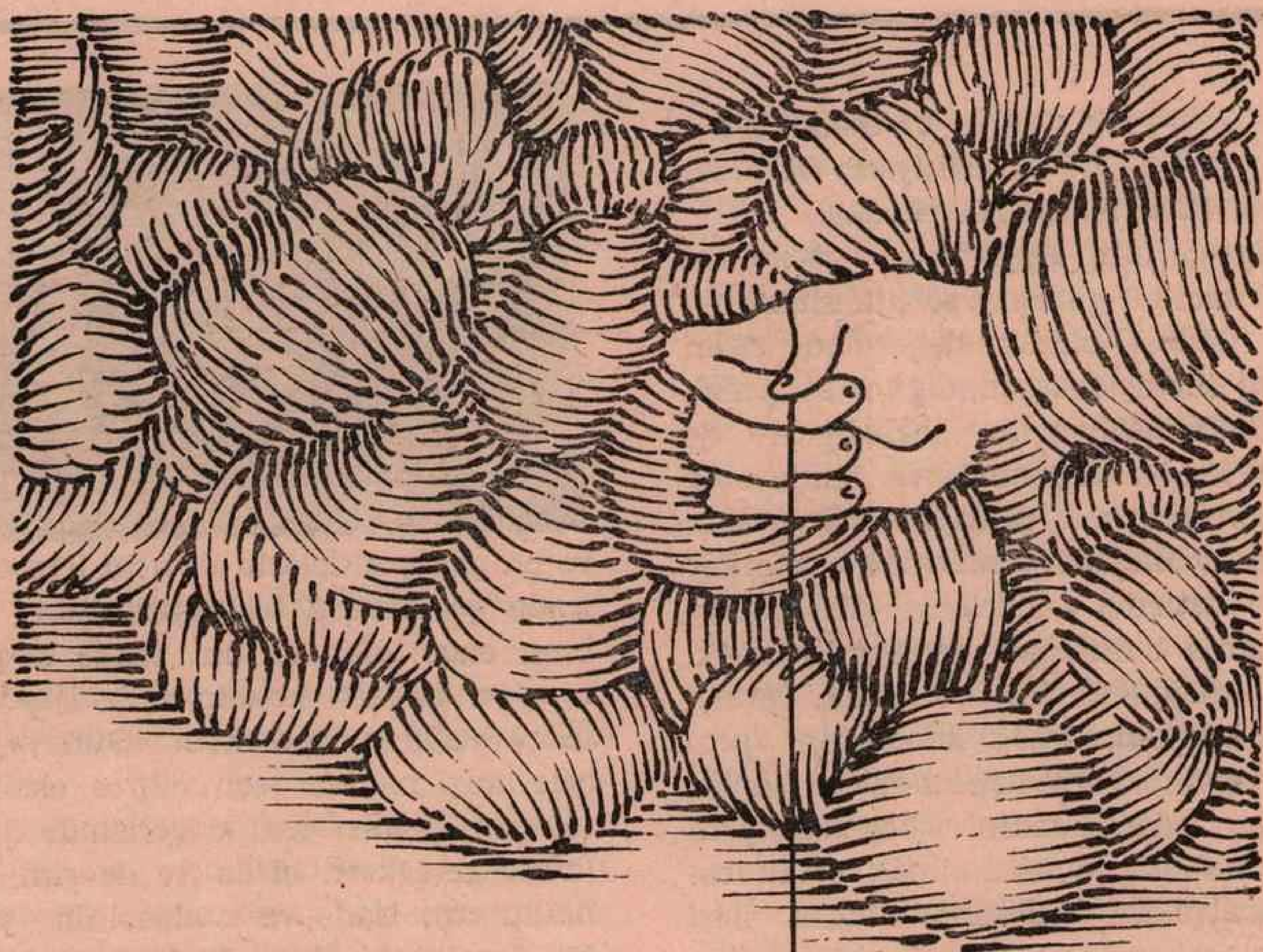
Tiyatroda bir güldürü vardı, toplumsal sorunları içeren, insanlar arasındaki ilişkilerin eşitsizliğini konu alan, özellikle günün politikacılarına yönelen bir güldürü. Muammer Karacaydı bu, sözünü ettiğimiz.

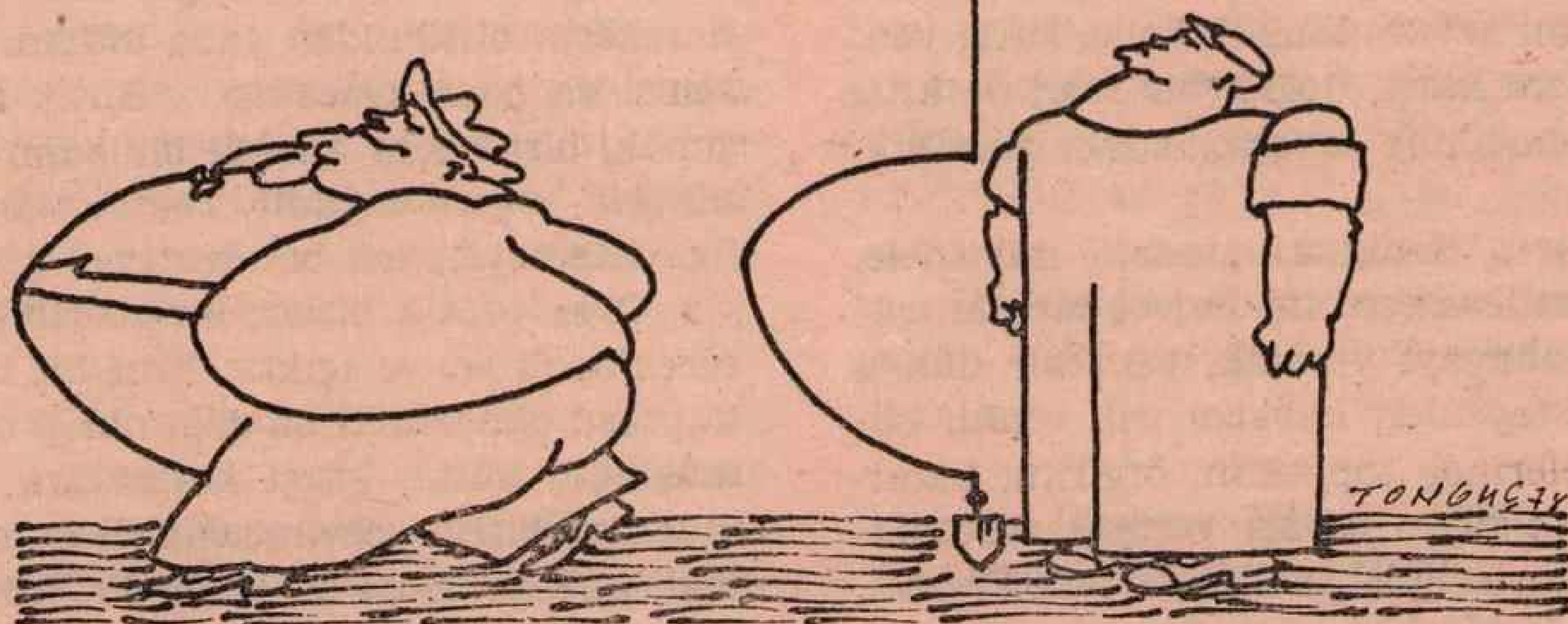
Muammer Karaca da yeri doldurulamayacak sanatçılardandı, sahneyi de diğer sanat kollarında yapıldığı, yapılması gerektiği gibi genellikle toplumsal konuları hiciv yoluyla irdelemiş, tüm kötülüklerin yaratıcıları ve sorumlularının beyninde her zaman çınlayacak kahkahaların kaynağı olmuştur.

Geçtiğimiz ay aramızdan ayrılan Karaca her zaman akıllarımızda kalacak «Cibali Karakolu», «Ednan Bey Durmasın», «Lahmacun Cumhuriyeti», «Senatür» adli oyunlarıyla sergileşmiştir.

Sinema Sorunları ve Sansür Konulu Seminer Düzenlendi

Kültür Bakanı Ahmet Taner Kışlalı'nın sinema emekçilerine «sinema yasasını yeniden düzenleyeceğiz» şeklindeki açıklamasının ilk çalışmaları olarak, 11-12 Mayıs Tarihlerinde Atatürk Kültür Merkezinde, Sinema sorunları ve Sansür konulu bir seminer düzenledi. Seminere TFİS, (Türkiye Film İşçileri Sendikası), TSY, SYD, Sine-Sen SOD, İstanbul. Ankara Sinematek'leri Yön-Sen, Fil-Ses gibi kuruluşlarla bazı üniversitelerin üçer kişilik temsilcileri katıldılar. Bu konuya ilişkin ayrıntılı yazımız derginin iç sayfalarındadır.




TONGUÇ 74

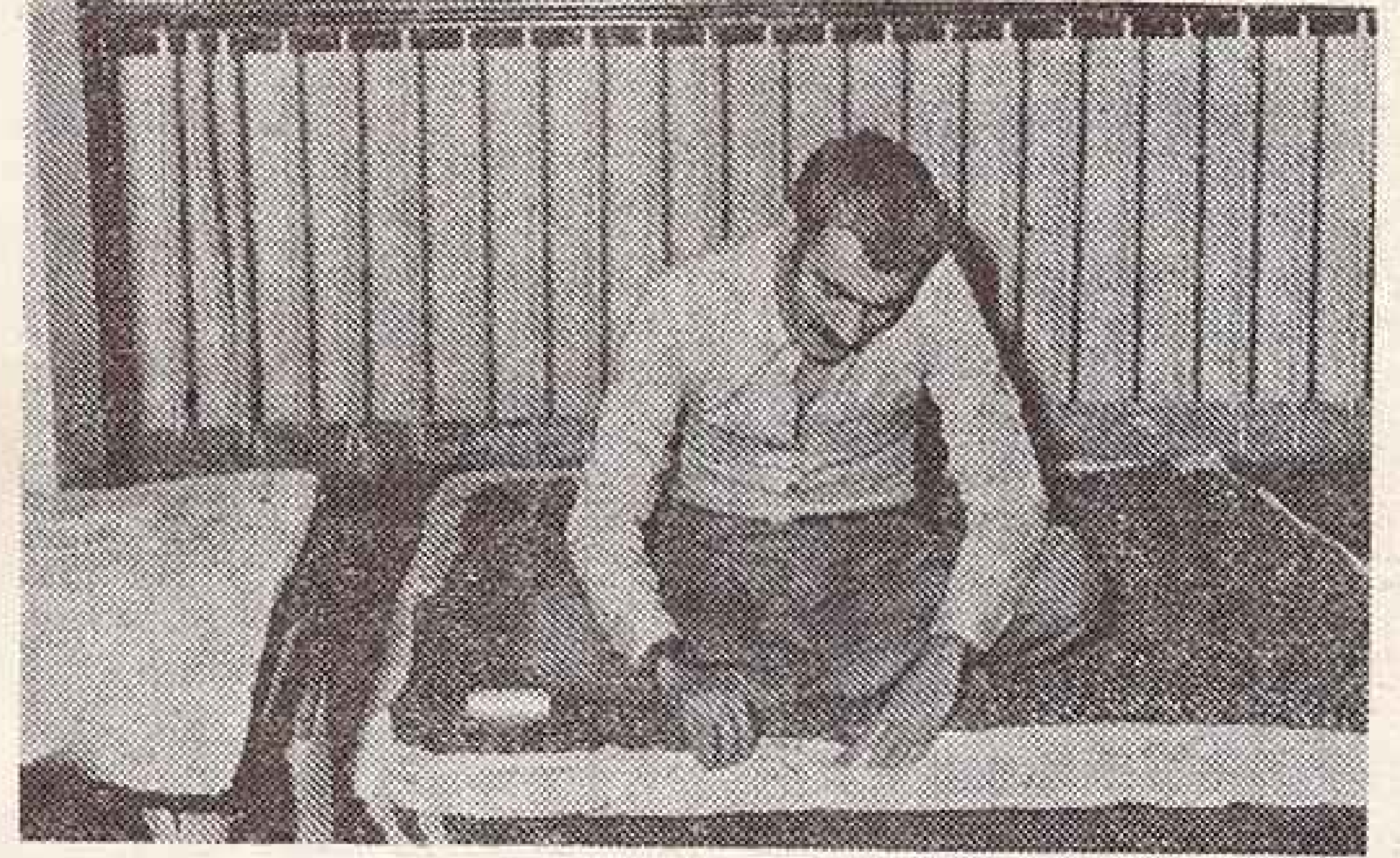
YILMAZ' DAN

27 Ocak 1978
(Kayseri Cezaevi)

Sevgili Fuat Karakuş Arkadaş,

Düşüncelerinin eleştirisine geçmeden önce, devrimci bir görev ve sorumluluk duygusunun ifadesi olarak değerlendirdiğim uyarılarını sevinçle karşıladığımı söylemek isterim. Arkadaşlarımdan beklediğim de budur. «Güney»i yaşatmak ve geliştirmek ancak onun devrimci pratiğine katılmakla mümkündür. Eleştiri yöneltmek, öneriler sunmak, araştırma - inceleme, şiir, hikaye vb. katkılarda bulunmak, dergiyi okutmak, kitlelerin düşüncelerini özetlemek, gerici saldırlara karşı direnmek, kendilerini «proleter devrimci», kendi dışlarındakini «oportünist» ilan eden kendini beğenmişlerin safsatalarına karşı uyanık olmak, ortak iradenin yaratılması çabasına atılmış ileri adımlar olacaktır. Ortak iradenin yaratılması — ki bu partidir —, ideolojik ve siyasi nitelikte çeşitli engellerin ve sapmaların kararlılıkla aşılmasını emreder. Engel çözümlenmesi gereken bir çelişme demektir. Çelişme, zıtların mücadelesidir. Her çelişmenin iki yönü vardır. İşte biz, emekçi kitlelerin çıkarlarının savunulduğu yönde, karşı yöndeki güçlere karşı, doğru bir teori ve kitle siyaseti temelinde savaşmak için yola çıktık.

Kültür - Sanat alanındaki mücadele, devrimci mücadelemizin sadece bir yanıdır. Eski bir dünyayı yıkmak, yeni bir dünya kurmak isteyenler, hayatın irili ufaklı bütün cephelerinde topyekün, örgütlü, kararlı bir ölüm-kalım savaşı vermek zorundadırlar. Görevlerimizin bilincindeyiz. Zaman, neler düşündüğümüzü, neler yapmayı tasarladığımızı bütün ayrıntılarıyle gösterecektir. Niyetimiz Kültür-Sanat alanında bir tekke kurmak değil, aksine, devrimcilerin



ve en geniş kitlelerin devrim için ortak bir irade çevresinde birleşmelerinin önünde birer engel olan bütün tekke ve grupları, bireysel kaleleri kendimiz de içinde olmak üzere yerle bir etmektir. «Güney», düşüncelerimizi hayata geçirebilirse, eksik ve hatalı yanlarımızı pratik içerisinde düzeltebilirsek gerçekten birlik ve devrim isteyen halkımızın irade ve isteklerinin yansıdığı bir dergi olacaktır. Bizi biçimleyecek ve başkalarını etkileyecek olan da budur. «Güney»in mücadele alanını genişletecek olan da yine bu gelişme olacaktır. Bu konuda kimsenin kuşkusu olmasın.

Sevgili Arkadaş,

Bugüne dek, bütün gücümle devrimci hareketin birliğinden yana oldum. Bundan sonra da böyle olacaktır... Birlik isteği taşımak, birlik için önemli bir adım olmakla birlikte, yeterli değildir. Teorik planda «birlik» istemeyen tek bir devrimci gösteremeyiz. Oysa pratik bizleri umutsuzluğa düşürecek denli acı ve açıktır. Yine hiç kimsenin kuşkusu olmasın ki bu dağınıklığı ve bölünmüşlüğü, bütün karşı koymalara karşın, mutlaka birliğe çevireceğiz. Halkımızın isteği, tarihin isteği bu yöndedir. Birliğin somut ifadesi partidir. İşçi sınıfının birliği, işçi-köylü temel ittifakı, bu temelde gerçekleştirilecek halkın yurtsever birleşik cephesi, birliğin devrimci süreç içerisinde

MEKTUP VAR...

birbirine bağlı biçimleridir.

En geniş birliğe, gelişmeye açık en dar birliklerin kurulması ve hayat içinde işlerlik kazandırılması temelinde varılabilir. Fakat şu ilke akıldan çıkartılmamak koşuluyla: En küçük birlikle en geniş birlik, aynı sürecin birbirine bağlı, iç-içe geçmiş görevleridir. Ancak, «halk cephesinin öncü gücü olan işçi sınıfının eylem birliği gerçekleştirilmeden» bu görevler bütünüyle yerine getirilemez.

Birlik uğruna her türlü uzlaşmaya girebilir miyiz?

Bu sorunun cevabı «evet» olamaz.

«Uzlaşmaz devrimciler» değiliz. İlkemiz şudur:

Devrimci hareketimizi, nihai hedefleri doğrultusunda güçlendirecek, devrimin düşmanlarını zaafa uğratacak uzlaşmalara, siyasi ve örgütsel bağımsızlığımızı korumak koşuluyla «evet.»

Devrimin düşmanlarını güçlendirecek, ajitasyon, propaganda, örgütlenme vb. görevlerimizi zedeleyecek, devrimci hareketimizi zaafa uğratacak uzlaşmalara «hayır.»

İşte bu noktada:

Devrimden, devrimci çalışmadan ne anladığımız, devrimin dostları ve düşmanları, devrimin hedefleri ve görevleri, devrimin karakteri ve temel mücadele biçimleri konularının berraklık kazanması gerekiyor.

Şimdi senin yazdıklarına bakalım.

Diyorsun ki:

«Derginin izlemesi gereken ilk yol, bence şu olmalıdır; içinde bulunduğumuz dönem, bir karmaşa dönemidir. Herkes, sol yelpazedeki her görüş birbirini amansızca suçlamakta, «ajan» diyerek karşıtlarını zan altında bırakmaktadır. Kurulan ve adlarına, görüşlerine «sosyalizm» sözcüğünü sokan partiler arasında kökleri geçmişe uzanan bir bölünme vardır. Onun için gerek fransiyonlaşmalar ve gerekse «sosyalist» partiler için bir değerlendirme yapmak, bir Anayasa Hukuku doçentinin de dediği gibi «henüz pek erken» (2) dir. Güney gibi uzun ömürlü olacağına, geniş bir okur kitlesince benimseneceğine ve sanat çevrelerince (bu çevrelerin önemli bir kısmı, son çözümlemede burjuva kökenli aydınlardan da oluşsa önemsenmelidir). ciddiye alınacağına inandığımız bir dergi, elden geldiğince uzlaştırıcı olmalıdır. Zaten bu konuya değinilmiş de: «Devrimcilerde sürekli en güçlü bir biçimde bulunması gereken birleşme isteğiyle birleşebileceğimiz bütün olumlu unsurlarla birleşeceğiz« (3)

Bir okur olarak ve derginin uyarılarımızı dikkate alacağına inanarak, konunun önemini özellikle vurgulamak istiyorum. Konuyu biraz daha açalım: Bugün kuramsal alanda, yukarıda da değindiğim gibi, tam bir karmaşıklık vardır. Dergi çevrelerinde toplanan taraflar, Marksizm - Leninizm adına, Mao Zedung adına birbirlerini sözümona eleştirmektedirler. Bu dergilerin ve grupların sayısı ne kadar? Yanılmıyorsam Zekeriya Sertel, kendisiyle bu konuda röportaj yapan bir gazeteciye bir yandan dağınıklıktan yakınmış; bir yandan da 22 dergi ve 50 kadar da fraksiyonun olduğunu söylemiştir. Birbirleriyle «Rusya mı Çin mi?» «AEP mi ÇKP mi?» tartışmaları yapanların (önemli bir kesimi için söylüyo-

---

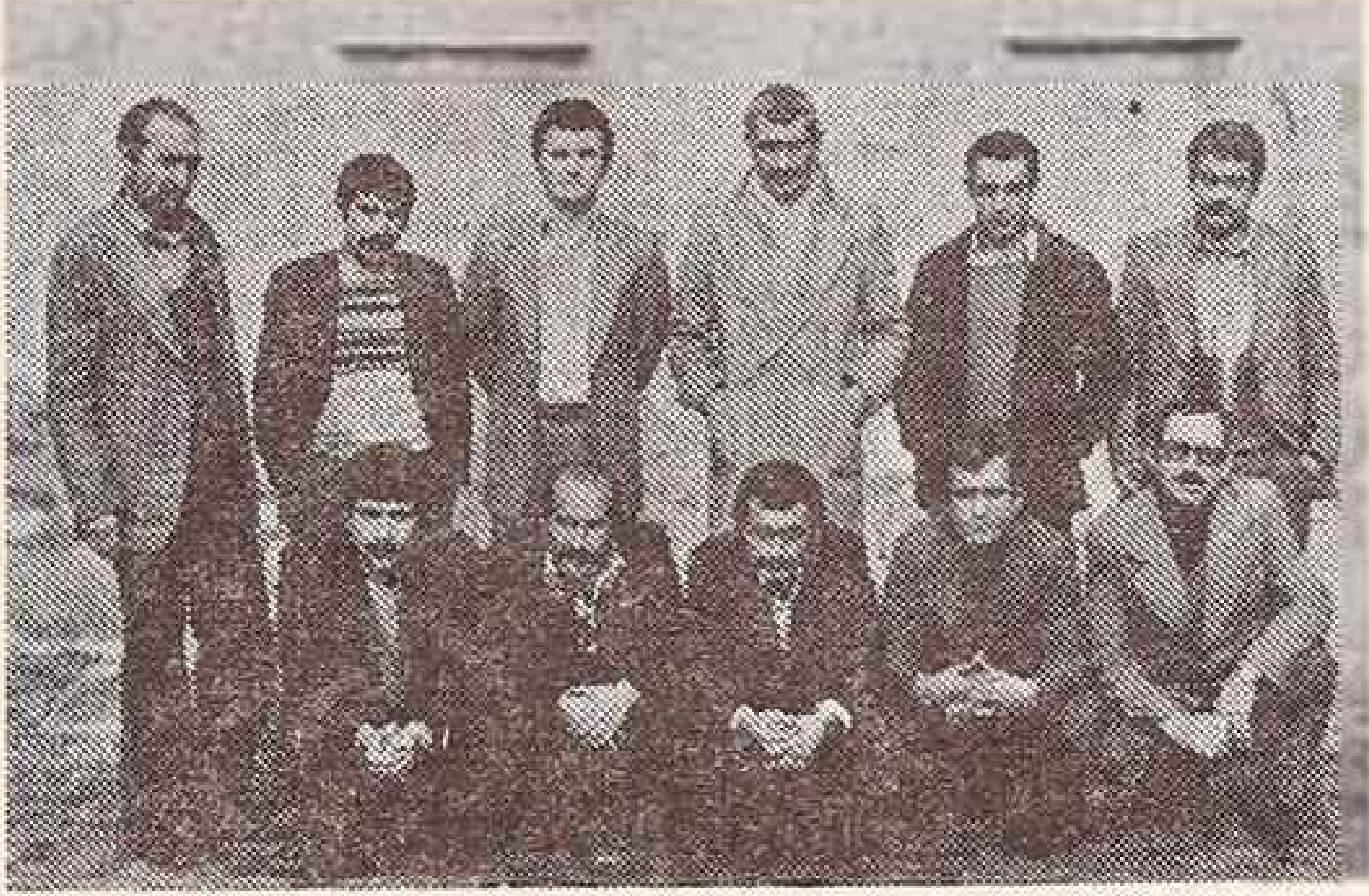
(1) Dimitrov, Faşizme ve Savaşa Karşı Birleşik Cephe, Aydınlık yay. S. 152.

(2) Erdoğan Teziç, 100 Soruda Siyasi Partiler, Gerçek yay. S. 332-333.

(3) Güney Dergisi Sayı 1.

rum) Marx'ı Mao'yu doğru olarak yorumladıklarını söylemek güçtür. Onun için diyorum ki, Güney Dergisi yaşayacaksa, yaşamasında zorunluk varsa kanımca ilk dikkat edeceği ilke, bu olmalıdır. Hemen ekleyelim, temennimizin başka başka arkadaşlardan da geleceğini ve benimseneceğini umuyorum.»

Yanlış anlamıyorsam, derginin yaşama koşulunu, revizyonizm ve oportünizmle uzlaşması koşuluna bağlıyorsun. Bir dergi gerçekten bu uzlaşmaları ustaca sürdürerek yaşıyabilir, ama devrimci adına layik olamaz. Özellikle benim konumumda bir insan için böyle bir tutum izlemek, devrime ihanetten, halka ihanetten başka bir anlama gelmez.



Yazından çıkardığım sonuçları şöyle özetliyebilirim:

«Güney, farklı görüşler taşıyan geniş bir okur kitlesince benimsenecek, çeşitli nitelikteki sanatçıları içeren sanat çevrelerince ilgiyle karşılanacaktır. Bu nedenle elden geldiğince uzlaştırıcı olmalıdır.»

İşçi sınıfının ideolojik, siyasi ve örgütsel önderliğinde gerçekleştirlecek Demokratik Halk Devrimi hareketinin hizmetinde bir kültür-sanat dergisinin dikkat etmesi gereken en öneml noktalardan biri, birleşebileceği sınıf ve tabakalar genişledikçe belirecek olan sağ sapma tehlikesidir. «Elden geldiğince uzlaştırıcı» olmanın bir sınırı vardır. «Elden geldiğince uzlaştırıcı» olmak, sağ ve «sol» sapmalara karşı gerek bizim, gerekse bizim etkimizdeki kitlelerin uyanıklığını ve mücadele gücünü azaltırsa, özellikle de sağ eğilimler devrimci ruhumuzu törpülerse, bizi yolumuzda yavaşlatabilir ve giderek düzenin sınırları içine hapsedebilir. Oysa biz devrim istiyoruz... Çalışan kitleleri ezen, onları köleleştiren eski dünyayı yıkmak, çalışanları mutluluğa kavuşturacak güzel bir dünya kurmak istiyoruz.

Devrim yapmak isteyenler hiç uzlaşmazlar mı?

Asıl devrim yapmak istiyenler uzlaşır... Ama, «kimlerle?» «kimlere karşı?» «ne için?» «nasıl?» «ne zaman?» «nereye kadar?» sorularına doğru cevaplar vererek.

Biz, sağ ve «sol» hatalara düşmemek, düşsek de kısa zamanda hatalarımızdan sıyrılabilmek ve hataların yol açtığı zararları giderebilmek için bu sorulara doğru cevaplar bulacağımıza inanıyoruz.

«Güney», Rusya ile Çin: AEP ile ÇKP arasında bir yol, uzlaştırıcı ve uzlaşıcı bir yol bulmalıdır.»

Bu uyarı ve dileklerin iyi niyetinden kuşku duymuyorum. Üstelik kesinlikle devrimin çıkarlarına hizmeti amaçladığına inanıyorum. Fakat, böyle bir yolun izlenmesi halinde, devrime zarar verecek pratik sonuçlar doğuracağı bizce açık ve kesindir. Bu konuda seni ve senin gibi düşünenleri uyarmak borcumuzdur.

Biz, Rusya ile Çin arasında bir yol, yani orta yol izleyemeyiz. Çünkü Rusya ile Çin arasındaki ayrılıklar bir ilke ayrılığı, iki ayrı dünya görüşünden kaynaklanan ayrılıklar sorunudur. Biz bu konuda kesin bir tavra sahibiz. Rusya'yı bir sosyalizm ülkesi olarak görmüyoruz. Üstelik, devrimimizin yıkmak zorunda olduğu engellerden biri, dünya gericiliğinin iki ana merkezinden biridir, diyoruz. Bu konuda uzlaşma, orta yol yoktur. Olamaz Revizyonizmin sınıf içeriğini kavramayan devrimcilere, yurtseverlere bu gerçeği anlatmayı ve kavratmayı da başta gelen görevlerimiz arasında sayıyoruz.

AEP ile ÇKP arasında da bizim için orta yol yoktur. Stalin der ki: «İlke sorunlarında «orta» yol, görüş ayrılıklarını örtbas etme, gizleme «yoludur» partinin ideolojik

yozlaşmasının «yoludur», partinin ölümünün «yoludur.» (1)

Üstelik biz henüz bir partiye de sahip değiliz, partinin oluşturulması savaşımı içindeyiz. Bu nedenle ilke ayrılıklarına gereken duyarlılığı göstermek zorundayız. Devrim, devrim isteyen güçlerle devrim istemeyen güçleri karşı karşıya getirir. Devrim, gerçekten, gerçekten devrim isteyen güçlerle devrim istiyor görünen güçleri de karşı karşıya getirir. Bu konuda da, özellikle benim tavrım açıktır; ÇKP gittikçe sağa kayan, oportünizmi sistemleştiren bir siyaset izlemektedir. Üç dünya teorisi buna bir örnektir. Öte yandan, bize yansıyan bilgiler oranında AEP'ye eleştirilerimiz vardır. Yine de, uluslararası planda, eleştiri hakkımızı saklı tutmak kaydıyla, AEP yönünde saf tutmanın doğruluğuna inanıyorum...

«Güney, sol yelpazede bulunan grupların küfürleşmeye, birbirlerini «ajanlık»la suçlamaya varan tartışmaları dışında kalmalı ve elden geldiğince uzlaştırıcı olmalıdır.»

Bugün Türkiye solunda var olan karmaşayı, sağlık belirtisi, gelişim sürecinin doğal bir aşaması olarak değerlendirmek gerek. Ayrılıkları, bölünmeleri yadırgamamalıyız. Fakat teşvik te edemeyiz. Dünün ve bugünün pratiğine ışık tutacak nitelikteki tartışmalar en yoğun biçimde sürmelidir. Birliğin temelleri, çoğunun gereksiz gördüğü kuramsal tartışmalar, ve pratik önerilerde anlaşmalar ve bu önerilerin hayat tarafından doğrulanması sonunda atılacaktır. «Kanımızca, sosyalizmin içine düşeceği bunalım, en azından gerçek sosyalistleri, kurama iki kat özen göstermek, çok daha belirgin bir tavır almak, kendileriyle güvenilmez, tutarsız unsurlar arasında kesin çizgi çekmek zorunluğuna yöneltmelidir.» (2) Bu temel ilke bizim için de geçerlidir... Kendimize yakın bulduğumuz siyasetlerle, Marksizme ters siyasetler arasında ayırım yapmak, çizgi farklarını belirginleştirmek zorundayız. Dayanışma yapabileceğimiz geçici de olsa ortak davranabileceğimiz siyasetlerle birlik noktalarından yola çıkarak diyaloğu geliştirmemiz, mücadeleyi birleşme doğrultusunda geliştirmemiz gerekir... Aramızda derin ilke ayrılıkları olan siyasetlerle de, kitleleri onların etki alanından kurtarmak için savaşmalıyız. Herkese şirin görünmek gibi oportünist bir tavrımız olamaz. Tartışmaların dışında kalma isteği, kendini sınıflar üstü görmenin, oportünizmin ifadesidir. Biz, ML. ile oportünizme ve revizyonizm arasındaki mücadelede tarafız. Fakat, gereksiz hırçınlıkların, devrimci ahlaka uymayan suçlamaların da, kesinlikle karşısındayız. Taraf olduğumuz yöndeki gelişmelerin uzlaşır çelişmeler olduğuna inanıyoruz. Bu nedenle, birliğin gerektirdiği esneklik ve yumuşaklık, ilkelere bağlı ilişkiler sürdürülürken, devrimin önünde engel kabul ettiğimiz sapma ve eğilimlere karşı da amansız olacağız.

Sevgili arkadaşım,

«Genellikle devrimci gençler arasında yaygın olan bir görüş vardır» diyorsun. Bu görüşe göre «öğrenciler, gençler bilimsel kitapları okumalıdır, yazın ürünleri onlar kadar önemsenmemelidir, hatta hiç önemsenmemelidir.»

Evet, gençler öncelikle bilimsel kitapları okumalı, doğru bir dünya görüşü edinmelidirler ki, kültür ve sanat ürünlerini hangi ölçüler temelinde özümleyeceklerini kavrasınlar. Fakat, sanatı küçümseyen anlayış kesinlikle yalnıştır, «sol» bir anlayıştır ve devrime zararlıdır. Kültür ve sanat ürünleri dünyayı, insanı daha derinden ve bütün boyutlarıyla kavramamıza yardım eder. Devrimi sadece namlunun ucundan görmek devrim yapmamız için yeterli değildir. Kültür ve sanat silahlarının namluları devrim yolumuzu aydınlatacaktır...

Düşüncelerini bana yaz.

Sevgiyle gözlerinden öperim...

(1) Stalin, Troçkizm mi, Leninizm mi?. Sol yay. 2. gen. baskı, S. 187.

(2) Lenin, Sağ ve Sol Sapma, Ser Yay. S. 10

Yılmaz Güney

KÜRSÜ / EMİL GALİP SANDALCI

Eğer Bir Ülkede



Eğer bir ülkede dürüstlük, hak verirlik, haddini bilirlik, sözü davranışlarına uyarlık gibi en doğal değer ölçüleri gerçekten geçer akça ise; bazı kişiler bazı şeylere cesaret edememelidir.

Örneğin, bir kimse Türkiye'nin en bunalımlı, acılı, dağdağalı, kanlı bir döneminde, on-onbeş yıl, Londra'da ya da Paris'te uluslararası ya da yabancı kuruluşlarda — çok başarılı da olsa — tüm sıkıntılardan, savaşımlardan uzak ve oralarda ev bark sahibi olacak kadar rahatça yaşamışsa... ortamı elverişli bulduğunda, Türkiye'deki falan önemli kuruluşun başına Genel Müdür olmayı — değil istemek — düşleyememelidir bile. Hiç değilse oralarda, o yerlerde kavga ve emek verenlere saygı gereği.

Örneğin; yepyeni bir kuruluşun en tepedeki makam koltuklarından birine türlü entrikalarla yerleşip, göstermelik çalışmaların paravanlığında, sağa sola mavi boncuk dağıtarak, gerekli kulaklara bilgi fısıldayaraek, salt bencil kişiliğinin tutkularını doyurmak hesabında, tüm kuruluşu dedikodunun, hizipçiliğin, gözboyacılığın batağına soktuktan sonra kaçıp giden bir kimse... yıllar geçince geriye dönüşü düşünmemeli ve gazetelerde, dergilerde, meslek örgütlerinde destek bulamamalıdır.

Örneğin; lüks otel barlarında sarhoş kavgasında yediği dayağı «siyasi saldırı»ya dönüştürmek kurnazlığında ve para kazanmak hevesinde bir kimse... oniki Mart döneminde gazete çıkararak, «bir yerine iki al-üç al» kampanyalarına dayanarak, düzeltme ve dizgicisinden yazar ve çizerlerine kadar tüm emekçilerini boğaz tokluğuna çalıştırarak ve «solculuk»u sömürerek —üç yıldan kısa bir süre içinde— spor arabaları, kamyonlar, matbaalar, köşkler satın alamamalı; gazetesini sağcılara milyonlarca satamamalı; topladığı milyonlarla deniz araç ve gereçleri satan lüks mağazalar açmak olanağına kavuşamamalıdır.

Örneğin; CHP milletvekili olmak isteği geri çevrilince aynı amaca gazete sahipliği yoluyla ulaşmak heveslisi, kof şişinmeler tutkulusu bir TIR milyoneriyle —oniki Mart sonrasında— «oniki Martlara ve sömürüye karşı» gazete çıkarıp, bakkal hesabı adam çalıştırarak, 170 bin lirayı bulmayan bir bordroya 95 kişiyi sıkıştırarak, başkalarının direnişi ve kavgası gölgesinde mangallarda kül savurarak, gazetesine sendikayı sokmamak ve toplu sözleşmeyi imzalamamak için tüm canbazlıkları yaparak ve gene de imzalamak zorunda kalınca «ceride»sini «naylon»a dönüştürüp satarak ortalıkta —hâlâ güvenilir bir kimse pozunda— rahatça dolaşamamalıdır.

Örneğin; çalıştıkları solcu gazeteden haksızlık, vefasızlık ve nankörlükle kovulan meslektaşlarının yeniden işe alınmalarını sağlamaya çalışan sendikanın karşısına — ki kendileri de aynı sendikada üyedirler — patron uşağı «onlar geri gelirlerse biz gazeteden çıkarız» yollu imzalarıyla mektuplar yazan kimselere — geçmişteki çabaları ne olursa olsun — DİSK yöneticileri «faşizme karşı savaşıma ve işçi sınıfının uğraşılarına katkıları» nedeniyle törenle plaket verememelidir.

Örneğin, yıllardır genç kızların ve delikanlıların apış aralarına, kıçlarına coplar sokulurken; insanların tabanları patlatılıp, vücutları elektrikten geçirilirken; işkence odalarında adam öldürülürken keyiften dörtköşe susanlar bugün «işkence yapılıyor diye yaygara edememelidirler.

Örneğin; Uluslararası Af Örgütünün Türkiye'de örgütlenmesinin sorumluluğu elbette ki Tercüman'ın Nazlı Ilıcak'ına verilememelidir.

Örneğin, TRT Genel Müdürlüğü'ne —bilgisi, görgüsü, eğitimi, deney ve yetenekleriyle Mahmut Tali Öngören gibi bir adam tartışmasız doğal aday iken — oniki Mart öncesi, oniki Mart ve oniki Mart sonrası her dönemde TRT Genel Müdürlüğü İdari yardımcılığı koltuğunu büyük bir rahatlık ve esneklikle koruyan, oniki Martta TRT'de yürütülen Mc Carthy'ciliğin tüm uygulamaları altına imza koyan, şimdiki çiçeği burnunda Genel Müdür atanamamalıdır.

Bilir misiniz ki, bulunmaz Hint kumaşı yeni TRT Genel Müdürü'nün en büyük destekleyicisi CHP senatörü, 1970'de AP iktidarının özerk TRT içinde sağladığı işbirlikçilerle gerçekleştirdiği «tasfiye» hareketinde TV Dairesi Başkanı Mahmut Tali Öngören'in görevden alınmasına TRT Yönetim Kurulu'nda oy veren adamdır. Ve aynı adam, oniki Martta Musa Öğün'ün yasalar dışı TRT Genel Müdürü atanmasına karşı çıkan ve özerk TRT'yi ödünsüz savunan besteci Muammer Sun'un — bu kez yeniden TRT Yönetim Kurulu adaylığını kazanınca — seçilmemesi için, TRT Seçim Kurulu'nu oluşturan Üniversite Rektörleri katında kulis yapan ve de başarandır.

Ama bir ülkede en doğal değer ölçüleri gerçekten geçer akça değilse...



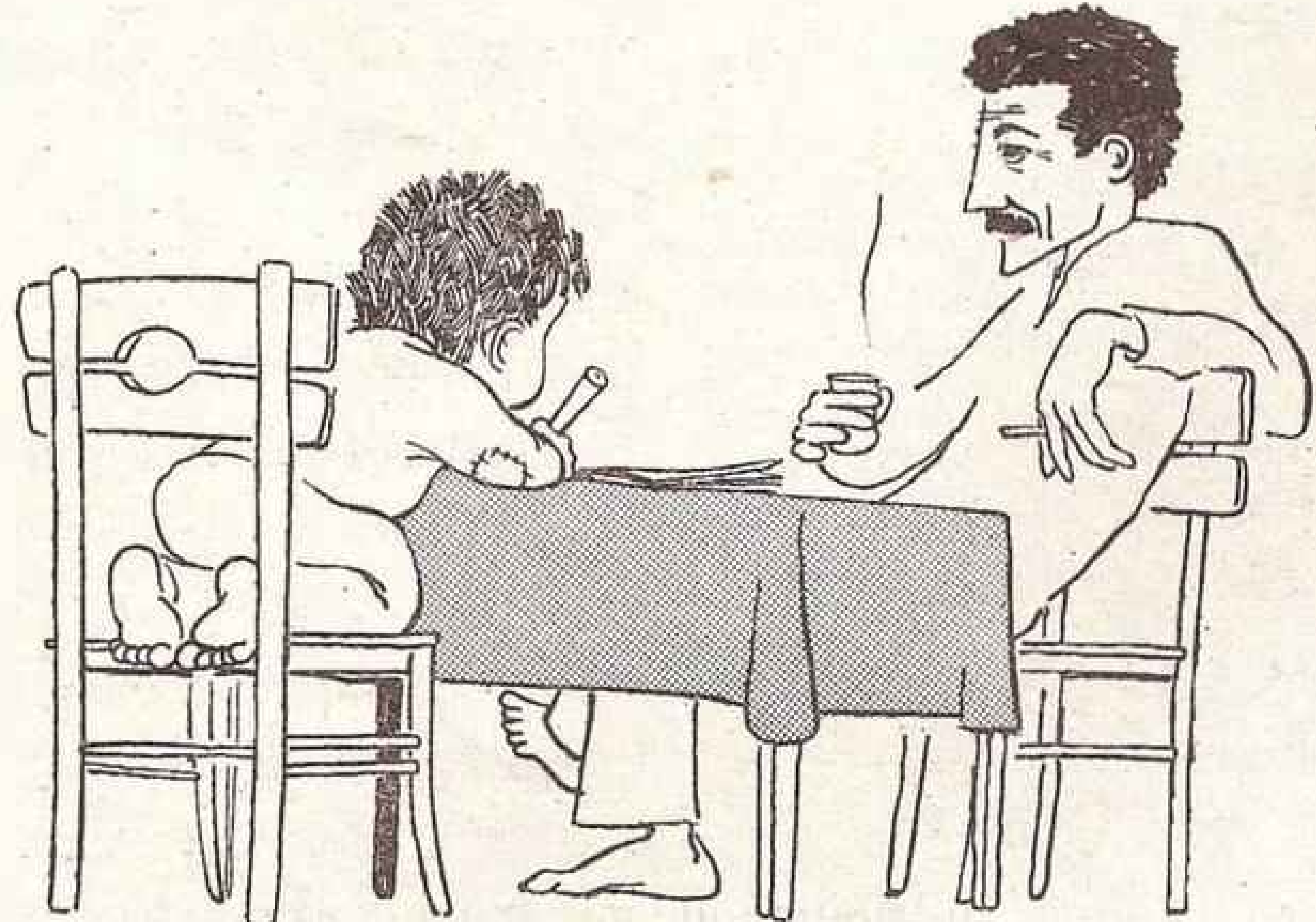
oğluma hikayeler

YILMAZ GÜNEY Yazdı

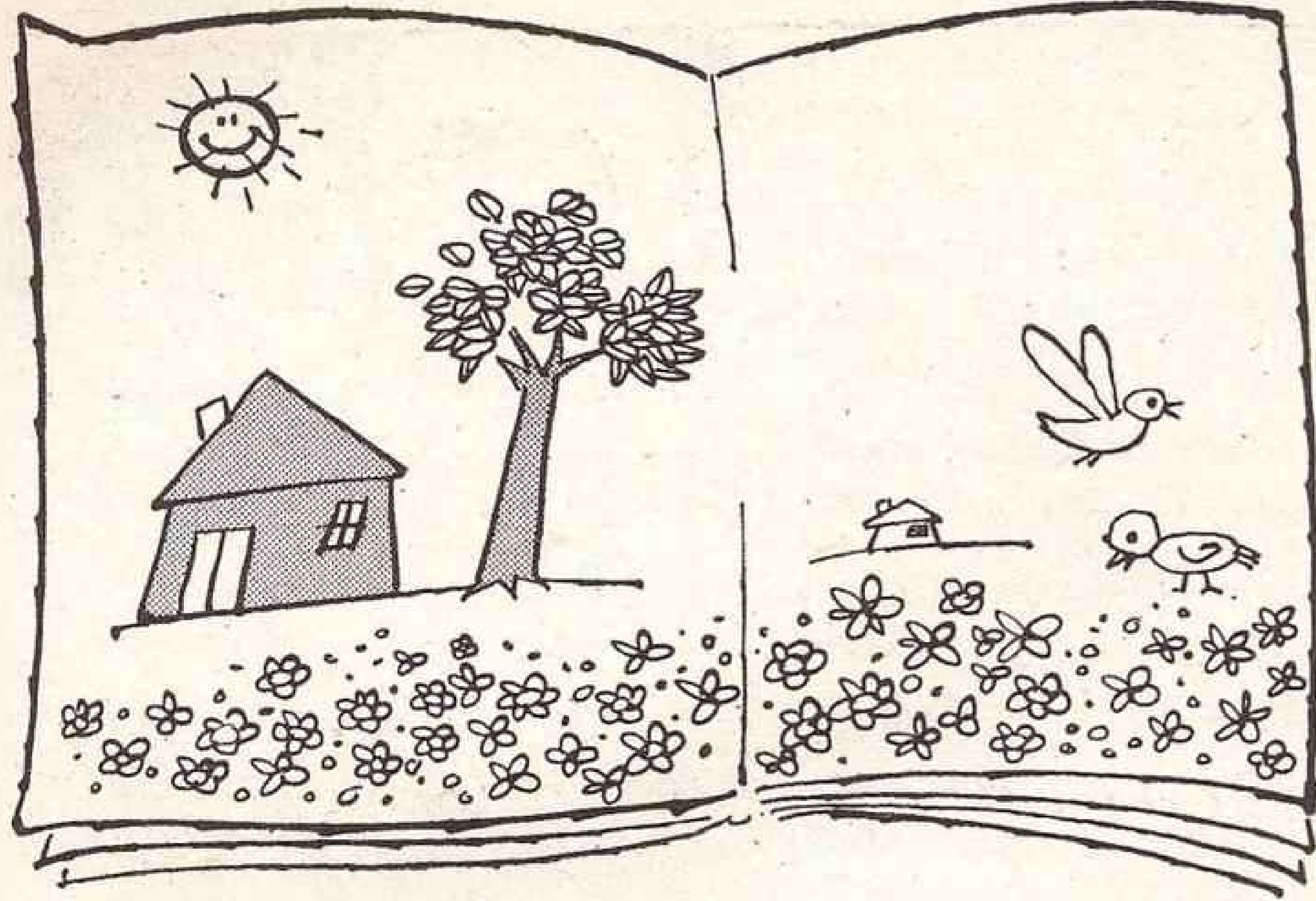
HASLET resimledi

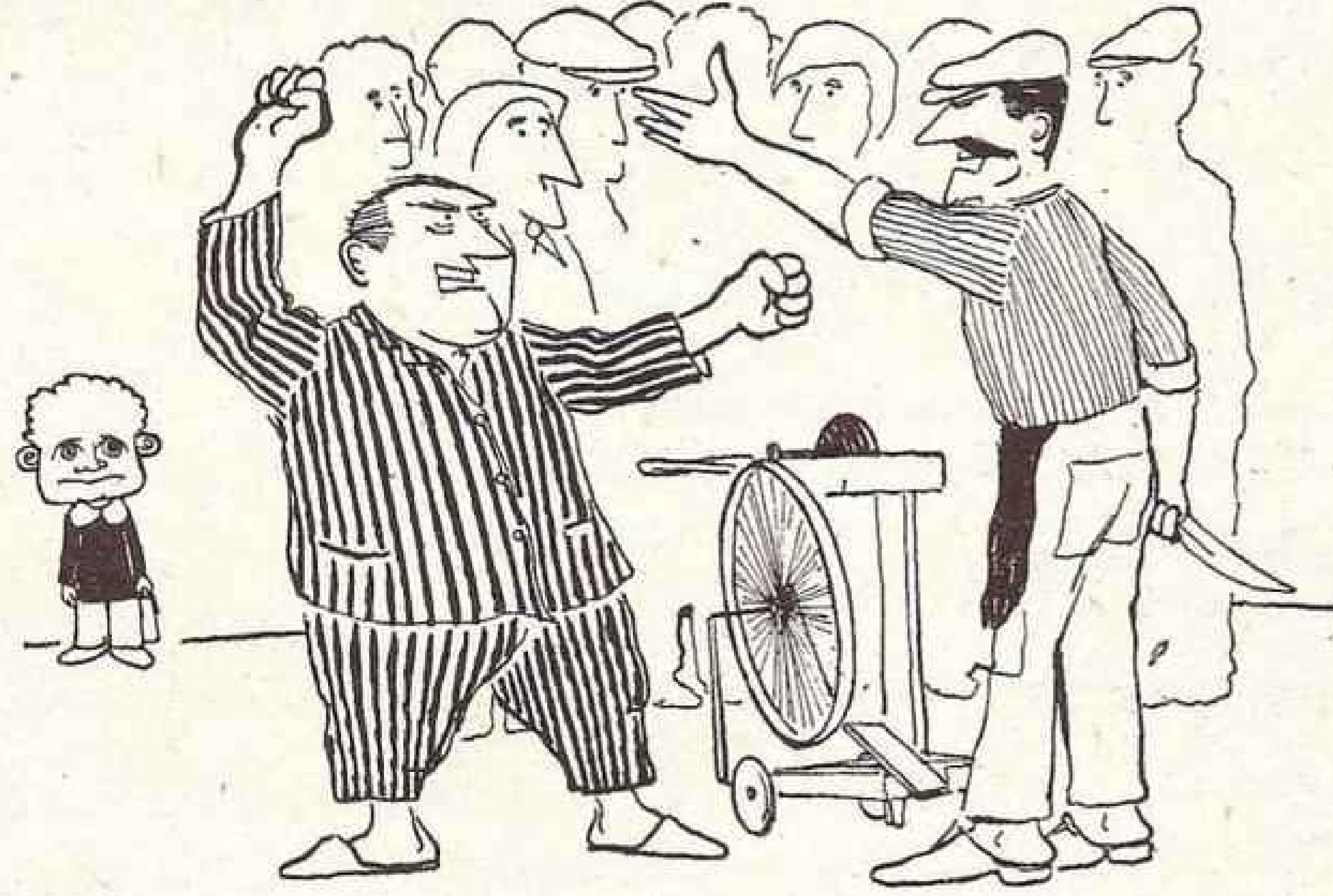
YALAN EKEN
YALAN BİÇER
ŞAKA EKEN
KAKA BİÇER

Adını yazmasını öğrenmişti çocuk. Babası çok sevindi. «Vay namussuz herif vay!» dedi. «Ne çabuk da öğrendi yazmasını!» Babanın duyduğu sevinç çocuğu da sevindirmişti.
«Kapı»
«Sıra»
«Okul açıldı» yazdı özenerek.
«Bu kerhaneci çok zeki» dedi babası. «Adam olacak bu, aklım iyice kesti.»
Çocuk 1'den 10'a rakamları da yazdı. Babanın sevincine diyecek yoktu.
«Vay eşşoluеşşek vay» dedi. «Bak hele!.. Rakamları da öğrenmiş!..»
Çocuk, yaptığı resimleri de gösterdi babasına. Basit, yalın çizgilerle evler, ağaçlar... ışınlarını sarı çizgilerle saçan, kaşlı gözlü gülüç bir güneş...
«Dur, bir resim de ben çizeyim oğluma» dedi babası heveslenerek.
Resim defterinin tam ortasına, yeşil kalemle bir ağaç çizdi, yaprakladı... kırmızı, sarı kalemlerle çiçeklendi... dallarına mor, turuncu, kırmızı ibikli kuşlar yerleştirdi.
«Ne ağacı bu baba?»
«Ne ağacı olacak, ağaç işte!..»
«Peki bu horozlar niye çıkmış ağaca?»
«Horoz mu? Ne horozu? Bunlar horoz değil, kuş»
«Kuş mu? Ne kuşları bu kuşlar?»
Baba kuşlara isim bulamıyordu.
Araya annesi girdi.
«Bunlar babanın kuşları oğlum» dedi.
Gülüştüler.
Babanın resimleri, ne biçim, ne de renkleme açısından çocuk



resimlerinden pek farklı değildi.
Günlerden bir gün, okula giderken bir olaya tanık oldu çocuk.
Kadınlı erkekli bir kalabalık toplanmıştı. Çıplak ayaklı bir çocuk ağlıyordu. Bir bıçak bileyicisi ile picamalı şişman bir adam yüksek sesle tartışıyorlardı.
«Almıyorum ulan sözümü... almıyorum işte!.. Tekrar ediyorum... Sen namussuz herifin birisin!» diyordu şişman adam.
Bileyici öfke içindeydi, bembeyazdı yüzü, titriyordu.
«Sözünü geri al» diyordu.
«Almıyorum!»
«Ben namussuz değilim, ekmeğimi alnımın teriyle kazanıyorum... namussuz denecek biri varsa, o da sensin!»
Picamalı adam köpürdü, üstüne yürüdü bileyicinin.
Araya girenler engellediler onu.
Şişman adam elini kolunu sallayarak konuşuyordu.
«Ulan eşşolueşşek!» diyordu. «Ben kimim, sen beni biliyor musun?»
«Kim olursan ol... Bana namussuz diyemezsin... Namussuz da sensin, eşşolueşşek de sensin!..»
«yapmayın», «etmeyin», demeleri kapışmalarını önleyemedi. Bileyici bilemek üzere aldığı paslı makası, ansızın, beklenmedik bir ataklıkla picamalı adamın karnına soktu.
Kanlar içinde kalıverdi picamalı adam.
Çocuk şaşırmıştı. Korkuyla uzaklaştı ordan.
Okula doğru koşarken düşünüyordu.
Bileyici neden vurmuştu adamı?
«Namussuz» «ulan» «eşşolueşşek» sözleri için mi?
Bu sözler bu denli kötüyse, babası neden sık sık «namussuz herif»



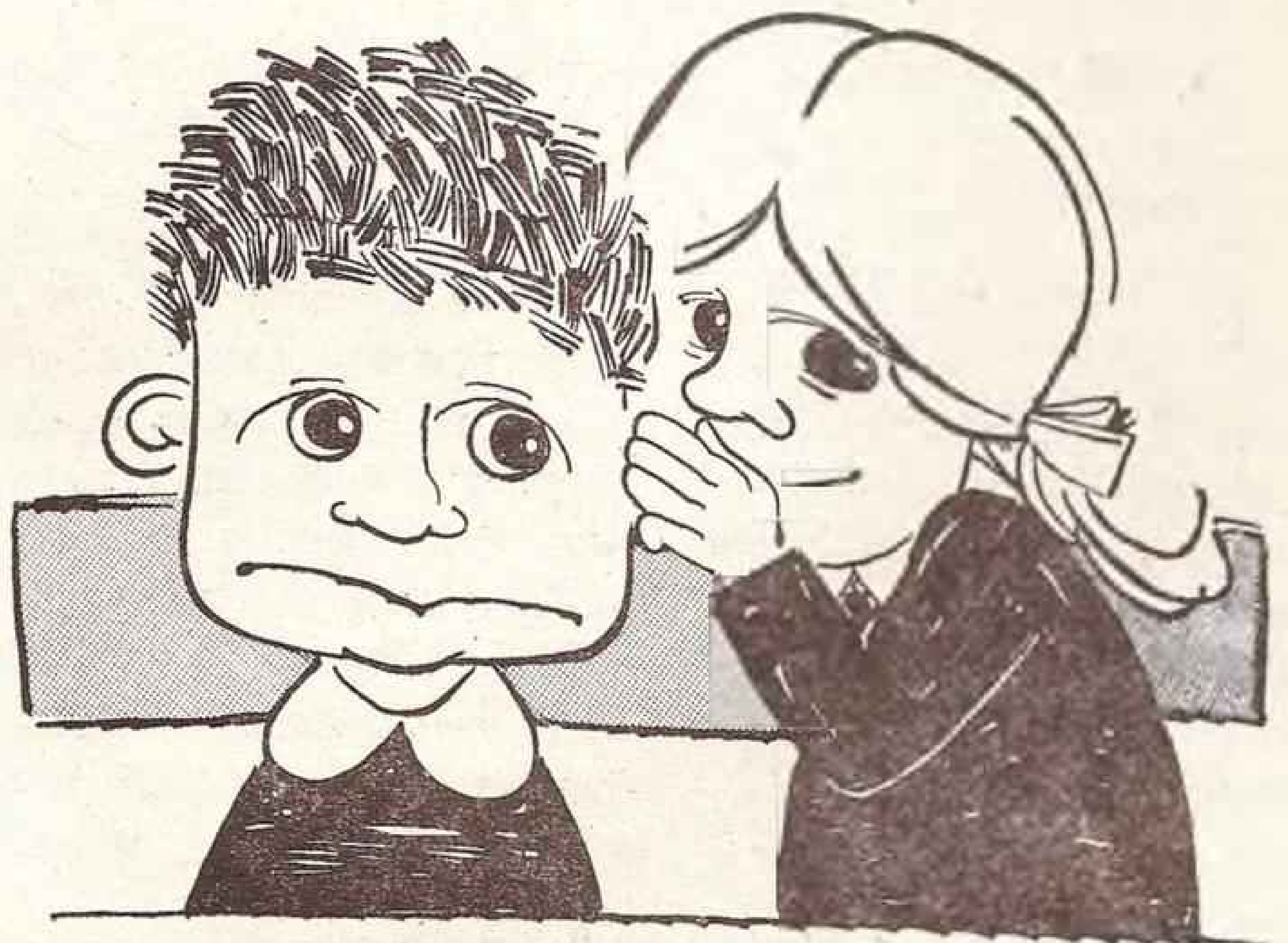


«hergele» «kehaneci» «eşşolueşşek» «eşşek sıpası» gibi sözler ediyordu kendine? Sorulara açık, doyurucu cevaplar bulamıyordu kafasında.
Merakını yenemedi çocuk. Ders sırasında parmağını kaldırdı.
«Öğretmenim» dedi.
«Ne var?» dedi öğretmen.
Çocuk ayağa kalktı.
«Öğretmenim» dedi.
«Kerhaneci ne demek?»
Öğrenciler gülüştüler.
Öğretmen hiç beklemediği bu soru karşısında durakladı. Açıklayıp açıklamamakta kararsızdı.
«Niye sordun?» dedi.
«Babam» dedi çocuk, «babam sık sık kerhaneci diyor bana»
Çocuklar gülüştüler yine.
Öğretmen de güldü.
«Öğretmen de güldü.»
«Baban seni sevdiği için öyle söylüyor» dedi çocuğa.
«Namussuz ne demek peki?»
«Bunu da mı baban söylüyor?»
«Evet!»
«Şaka» dedi. öğretmen. «şaka. Anlaşılan baban pek çok seviyor seni.»
Çocuk isteksiz oturdu.
Sıra arkadaşı kulağına fısıldadı çocuğun:
«Namussuz kerhaneci»

Yılmaz Güney









SALİH USTA: Her mektep mezunlarına bir iş verir, ama bizim mektebi bitirenleri açlık, yoksulluk ve polis takipleri bekler...
İSMAİL BAŞARAN: «Hep beraber» yani içinde yaşadığımız hayat ancak bu hayattan rahatsız olan kimseler varsa onlarla birleşilerek değiştirilebilir.
REFİK UYSAL: Gariban dostuydu, dilekçe yazar, avukat buldururdu, her işimize koşardı.

ARKADAŞLARI NAZIM'I ANLATIYOR

Nazım Hikmet'in ölüm yıldönümü için Metin Güven cezaevinde yatan arkadaşlarıyla konuştu:

SALİH USTA

(Ayakkabı tamircisi)

Ben Nazım'la 3,5 yıl birlikte yattım. Aramızdaki ilişkiler her zaman iyi olmuştur. Onu anlatmak istemiyorum. Bu güne kadar çok şey yazıldı, söylendi. Daha erkekçesini söylemek isterim. Onu herkes istismar etti. Ben bunu yapmak istemiyorum. Nazım'ı kullanarak ressam olanlar var, şair-romancı falan olanlar var. En önemlisi Nazım'ı anlatarak apartman dikenler, yani zengin olanlar var. Oysa ben Nazım'la aynı damda yattığım için zaman içinde onun gibi düşünmeğe başladığım için senelerce aç dolaştım. Hangi işe girmek istedimse engelledi, kendi başıma işler yapmak istedim, insanın aklına hayâline gelmeyecek hayınlıklar, puştluklarla karşılaştım. Seneler önce bir kitap için bana gelmişlerdi. Kitabın adı «Proletarya Nazım'ı nasıl tanıyor» olacakmış. Aradan bunca zaman geçti ses soluk yok.. Onlara söylediğimi sana da söylüyorum. Asıl önemli olan Nazım'la birlikte içerde yatan, onun kişiliğinden, dünya görüşünden etkilenen, yani hapishaneye hırsız - katil girip de sosyalist çıkanlar hakkında Pro-

letarya hareketi ne düşünüyor?.. Yani şunu anlatmak istiyorum.. Devrimciler, Gazeteciler benimle konuşurken hiç benim ne iş yaptığımı, bu güne kadar karnımı nasıl doyurduğumu sormadılar. «Nazım nasıl şiir yazardı.» «Nazım mahkumlara nasıl davranırdı?»... Hep Nazım, Nazım... Nerdeyse Nazım'ın nasıl kahve içtiğini de soracaklar... Elbet Nazım çok büyük şair, Nazım büyük insan, Nazım deha.. Hatta daha ilerisini söyleyebilirim; Nazım'ın heybeti gökyüzünü kucaklar. Onu tanıyıp ta etkilenmemek olacak şey değildir. İyi ama bizler, yani Nazım Hikmet mektebinden mezun olanlar kısacası köylüler, ayakkabı tamircileri, lokantacılar, işçiler biz insan değil miyiz?. Her mektep mezunlarına bir iş verir, ama bizim mektebi bitirenleri açlık, yoksulluk ve polis takipleri bekler..

— Anladığım kadarıyla sen bu mektebe kendi isteğiyle giren birisin.. Bu durumda sonuçlarına da katlanman gerekiyor..

— Hangi mektebe, hapishaneye mi?

— Hayır.. Hayır «mekteb»i senin kullandığın anlamda kullandım. Yani Nazım'ın yakını olmak anlamında.

— İyi de ben bu mektebe kendi isteğimle falan girmiş değilim. Onunla birlikte damda kalıp da onu sevmeyen, aradan belli bir süre geçmesine rağmen hâlâ ona düşman olanlar sadece onu izlemekle görevlendirilen ya da dışardan bu amaçla gelen «mahkum»lardı. Benim gibi, değnekçi Refik gibi, Ahmet çavuş veya İsmail Başaran gibi «topraktan öğrenen kitapsız bilenler» onun adını, şöhretini öğrenip de ona yaklaşan insanlar değiliz. Tam tersine o gelip bizleri bulmuştur.

— Senin yakınlığın ne düzeydeydi?

— 3,5 sene birlikte aynı yerde kaldım kendisiyle.

— Öyleyse bana anlatacağın çok şeyler vardır.



— Elimde bu 3,5 senenin günü gününe tutulan notları var. Döküman olarak bunu saklıyorum.. Ama bu defteri kimseye vermedim ve vermek de niyetinde değilim.

— Niye peki?

— Onun sırtından para kazanmak istemeyen insanların da olduğunu, dost düşman herkes anlasın istiyorum. Ayrıca bunları yayınlamanın daha zamanı değil. Yayınlarsan da Nazım Hikmet vakfı yararına yayınlamak isterim.

— Biliyorsun böyle bir vakıf yok..

— Türkiye'deki sosyalist hareket henüz kendisini yaratanları bile koruyacak, kollayacak güçte değil. Bunun için yok. Sürekli bölünen, çoğalan bir yapısı var ülkemizdeki hareketin. Böldüler ve işte yönetiyorlar... Bana her türden adam gelir, bakarım hep birbirleri hakkında dedikodu yaparlar; «Onlar bunu diyor, biz şunu diyoruz.» Oysa Nazım ne derdi biliyor musun?.. Bir adamın dediklerine değil, o adamın yaptıklarına bakacaksın derdi.. Oturmasına, kalkmasına, davranışlarına.. Öyleyse «Onlar şöyle söylüyorlar, biz böyle söylüyoruz.» biçiminde değil de «Onlar ne yapıyorlar, biz ne yapıyoruz.. Yaptıklarımız gerçekte yapılması gereken şeyler mi?» şeklinde düşünmek gerekiyor.

— Yine vakıf kurulamazsa?..

— Gerekirse bu vakfı ben kurarım..

— Böyle bir vakfın ne çeşit görevleri olabilir sence?..

— En azından Nazım'ın sırtından para kazananları saf dışı bırakır. Toplanan paralarla bir yayınevi kurulabilir, dergi çıkarılabilir..

— Nazım'ın sende politik etkilerinden başka ya da bunlara bağlı olarak gelişen kişisel etkileri de olduğunu sanıyorum. Bunlardan birini anlatabilecek misin?..

— Bu masaya otururken «Ben Nazım'ı anlatmak istemiyorum» demiştim.

— Ondan sende kalan tavır ve davranış biçimlerini sormuştum..

— Birini anlatabilirim. Bir gün ailem beni ziyarete gelmişti, daha ben içeri yeni girmiştim, karım da hamileydi. O koca karınla gelmesi erkekliğime dokunmuştu herhalde; isyan ettim, bağırdım, çağırdım falan.. Her zaman sakin bir adam olarak tanıdığım Nazım Hikmet; beni küfür eder gibi azarlamıştı. «İnsanın kendisini üretmesi kadar olağanüstü güzel birşey olamaz. Sokaklarda göğsünü gere gere dolaşmağa en çok hakkı olanlar gebe kadınlardır. Hem sonra sen o kadının dörtte biri kadar olsan çok şey değişir..» demişti. Damdan çıktıktan sonraki açlık hastalık günlerimde onun ne kadar haklı olduğunu anladım. Nazım Hikmet bana sosyalizmi öğretti. Bilendim, güçlendim, hapisten turp gibi çıktım; ama açlık ve yoksulluk içinde geçen Hayat beni verem etti. Karım da beni ölümden kurtardı.

AHMET ÇAVUŞ

(Köylü)

— Niye içeri girmiştin?

— Tarla anlaşmazlığı yüzünden komşularla kavga etmiştik.

— Kimlerle damda kaldın?

— Orhan Kemal, Nazım Hikmet, Alamancı Hayrettin, İsmail Başaran, İbrahim Balaban.. Bunlardan Alamancı, Nazım ve Orhan bey daha önceden de meşhur insanlardı. Başaran'la Balaban'da sonra isimlerini duyurmuşlar. Benim hiçbiriyle de pek fazla bir yakınlığım yoktu. Açıkçası onlarla birlikte olmaktan korkardım.

— Niye korkardın, baskı falan mı vardı?

— Baskılar da vardı ama, ben asıl ordan çıktıktan sonrasını düşünürdüm. O zaman durum çok kötüydü. Nazım'a bile 1938'lerde suikast yapıldığı söylenirdi. Ben ise gariban köy delikanlısıydım. Onunla birlikte resim çektirmek, onun katığını paylaşmak kolay iş değildi. Fakat ne kadar korksak da onsuz yapamazdık. Çünkü ona ihtiyacımız vardı. Meselâ mektup dilekçe gibi işlerimi hep o yoluna koyardı.

— Diğerleri, Orhan Kemal yada Alamancı bu türden işlerinizde yardımcı olmazlar mıydı?

— Orhan beyi ben hep kitap, gazete falan okurken görürdüm..

— Ya 'alamancı'

— Adı üstünde işte 'alamancı Hayrettin'

— Hapisten çıktıktan son ra rahat edebildin mi?

— Fazla rahatsız olduğumu söyleyemem. Köylü olduğum için kendi yağımızla kavrulduk, aç kalmadık. Polisin kolu da buralara uzanmadı herhalde..

REFİK UYSAL

(Değnekçi)

— Ben Nazım Hikmet'le Bursa Cezaevinde iki seneden fazla yattım. Onun dokuma tezgahlarında çalıştım. Gariban dostuydu. Dilekçe yazar, Avukat buldurur, her işimize koşardı. Ben içeri çok sık girer çıkarım. 12 mart öncesi ve sonrası da içerdeydim. O zamanlar da Bolu'da ve Bursa'da birçok siyasî tutukluyla hapishanelerde birlikte kaldım.

— Kimlerle örneğin?

— İsimleri önemli değil. Onların büyük bir kısmı şimdi yaşamıyor. Bir kısmı da müebbed yediler.

— Onlarla Nazım Hikmet'i kıyaslayabilir misin?

— Ben böyle birşeyin olacağını sanmıyorum. Nazım çok başkaydı. Bütün zamanını mahkumlara ayırdığını çok görmüşümdür. Oysa diğerleri sadece kendileriyle ilgilendiler. Dışarda kalan kadın ve kız arkadaşlarını düşündüler, anlattılar.. Devrimci çocuklardı, iyi çocuklardı ama hataları vardı. Halkın sadece dışarda yaşayan insanlar olduğunu sanıyorlardı. Kim daha çok feleğin sillesini yemişse, o halktır. Böyle insanlar da en çok içerde bulunur. Bana göre hapisliği ve hapisleri anlamayanlar — hele içeri düşüp de anlayamayanlar — Devrimin nasıl olacağını da anlayamazlar.

— 40-45 arasında başka siyasi tanıdın mı?

— İmralı'da 'Berber Süleyman' diye biri vardı. Fon Papen'e suikasttan yatıyordu, ama yaramaz adamdı.

İSMAİL BAŞARAN
(Köylü-şair)

— Başaran bu defa seninle Nazım'ın şiirini tartışmak istiyorum. Sana göre Nazım'ın şiirlerinde ağır basan tema neydi?

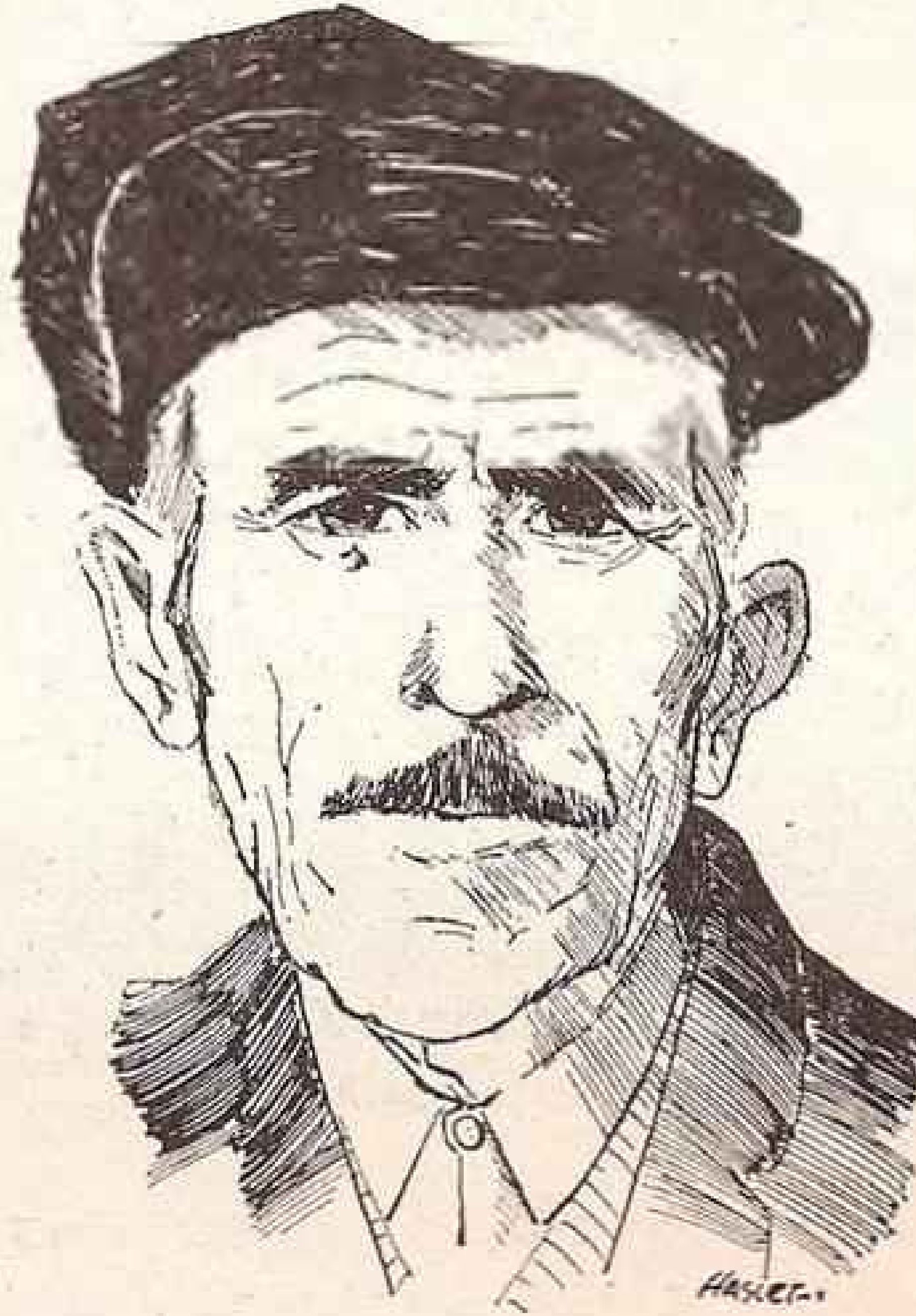
— Nazım, devrimci düşünceyi şirimize ilk sokan insandır. Felsefeyi ve ekonomik konuları çok iyi bilirdi, ayrıca dünyada olup biten olayları yakından izlerdi. Engin bir tarih kültürü olduğunu söylemeğe de sanırım gerek yok.. Ama bence onda asıl tayin edici olan insan sevgisi ve hayata tutkun oluşudur.

— Örnek verebilecek misin?

— Bursa hapishanesinde yazdığı «Kemal Tahir'e mektup»un bir bölümünde şöyle söyler:

«*Sen ordasın*
Dar ve uzun bir kavanozda
küçük bir balık gibi
Teşbihihim hoşuna gitmeyebilir
Hele bu günlerde
kendini kafeste aslana
benzetiyorsundur
Haklısın Kemal Tahir
emin ol ben de öyle
muhakkak ki arslanız
şaka etmiyorum
hatta daha dehşetli bir şey
insanız...»

Bazı ahmak eleştirmenler Nazım'daki bu tutkunun «insan kavramı»na çok önem vermek olduğunu, bunun da «toplumculuk», «Devrimcilik» filan gibi yaşama ve mücadele tarzlarına aykırı düştüğünü iddia ediyorlar. Böyleleri biraz zahmet buyurup «Memleketimden insan manzaraları» bir defa daha okusunlar. Nazım, burada tek tek insanların za-



yıflıklarını, üstünlüklerini anlatmaz. İnsanlığın genel bir görüntüsünü vermeğe çalışır. İyiler ve kötüler yan yanadır bu eserde. İyilerin iyi yanlarının, kötülerin kötü yanlarının abartılması tamı tamına hayatımıza uygun düşer. Nazım, «Memleketimden insan manzaraları»nda; hayatın nelerin ortasında kalkmasıyla gerçekten «yaşanılır» hale geleceğini bunun da kimler tarafından doğrulanabileceğini anlatır. Yani efendim Nazım'ın hiç te öyle «kavram»larla falan ilişkisi yoktur.

— Bir de yaşama tutkusundan sözetmiştin, bunu nasıl açıklıyorsun?..

— Nazım'da yaşama tutkusu içerde olduğu yıllarda daha baskındır. Fakat O, hayatı değişebilir yanlarıyla birlikte anlatmaktadır.

«*yaşamak*
birer birer
ve hep beraber
ipekli bir kumaş dokur gibi
hep bir ağızdan
sevinçli bir destan
okur gibi
yaşamak.»

Bu şiirde Nazım, insanı insan eden iki özellikten söz eder; yaşamak ve yaşadığın hayatı daha ileriye götürmek.. «hep beraber, ipekli bir kumaş dokur gibi..» şu tekrarladığım iki dize çok şey anlatıyor. «Hep beraber» yani içinde yaşadığımız hayat ancak, bu hayattan rahatsız olan kimler varsa onlarla birleşilerek değiştirilebilir. «ipekli bir kumaşı dokur gibi» bu dizede de Nazım, hayatı değiştirmeği amaçlayan mücadelenin sabırlı ve uzun bir gelişim çizgisi olacağını anlatır.

— O halde hemen şimdi sormak gerekiyor. Benerci Kendini niçin öldürdü?

— Bu mesele önceleri bana da ters geliyordu, fakat dikkat ettiysen 'Benerci' destan boyunca intihar eğilimleri olan biri olarak çizilir. 'Birinci kısım - Sonuncu Bab'ın başlarında 'benerci' bak ne der:

«Nazım
bilmiyorum ne halt edeyim?
Nasıl altedeyim
Şöyle bir poz alıp durmak
kendi kendini vurmak
kıyak iş doğrusu»

'Benerci' bunları söylerken gerçi arkadaşlarından ayrıdır, fakat gençtir, sağlıklıdır. Ama yine de «alt edemediği» bir intihar özlemiyle dolaşmaktadır. Şimdi böyle bir adam, yaşlandığı, kendisini işe yaramaz hissettiği zaman intihar ederse bu olağan sayılmalıdır.

— Nazım'ın son şiirlerinin biraz zayıf olduğu söyleniyor, sen ne dersin?

— Nazım'ın şiirlerini dönem dönem ayırdığımızda gerçekten şunu görmek mümkün; Nazım hapishanelerde daha iyi şiriler yazmış.. Yurt dışında yazdıklarında ise biraz çalakalemlik var. Damdan çıktıktan sonra acaba Nazım kendi ülkesinde kalabilseydi neleri, nasıl yazardı? Bunu da düşünmek gerekir.

Nazım «otobiyografi» şiirinde;

«Kimi insan otların kimi
insan balıkların çeşidini bilir
ben ayrılıkların
Kimi insan ezbere sayar
yıldızların adını
ben hasretlerin»

der.

Bana göre eğer Nazım'da bir gerileme olduysa bunun iki sebebi olabilir; Ayrılık ve Hasretlik...

«SİMAVNE KADISI OĞLU ŞEYH BEDREDDİN DESTANI»

Bu göl İznik Gölüdür,
Durgundur.
Karanlıktır.
Derindir.
Bir kuyu suyu gibi
içindedir dağların.

Bizim burada göller
dumanlıdırlar.
Balıklarının eti yavan olur,
sazlıklarından ısıtma gelir,
ve göl insanı
sakalına ak düşmeden ölür.

Bu göl İznik gölüdür.
Yanında İznik kasabası.
İznik kasabasında
kırık bir yürek gibidir demircilerin örsü.
Çocuklar açtır.
Kurutulmuş balığa benzer kadınların memesi.
Ve delikanlılar türkü söylemez.

Bu kasaba İznik kasabası.
Bu ev esnaf mahallesinde bir ev.
Bu evde
bir ihtiyar vardır Bedreddin adında.
Boyu küçük
sakalı büyük
sakalı ak.

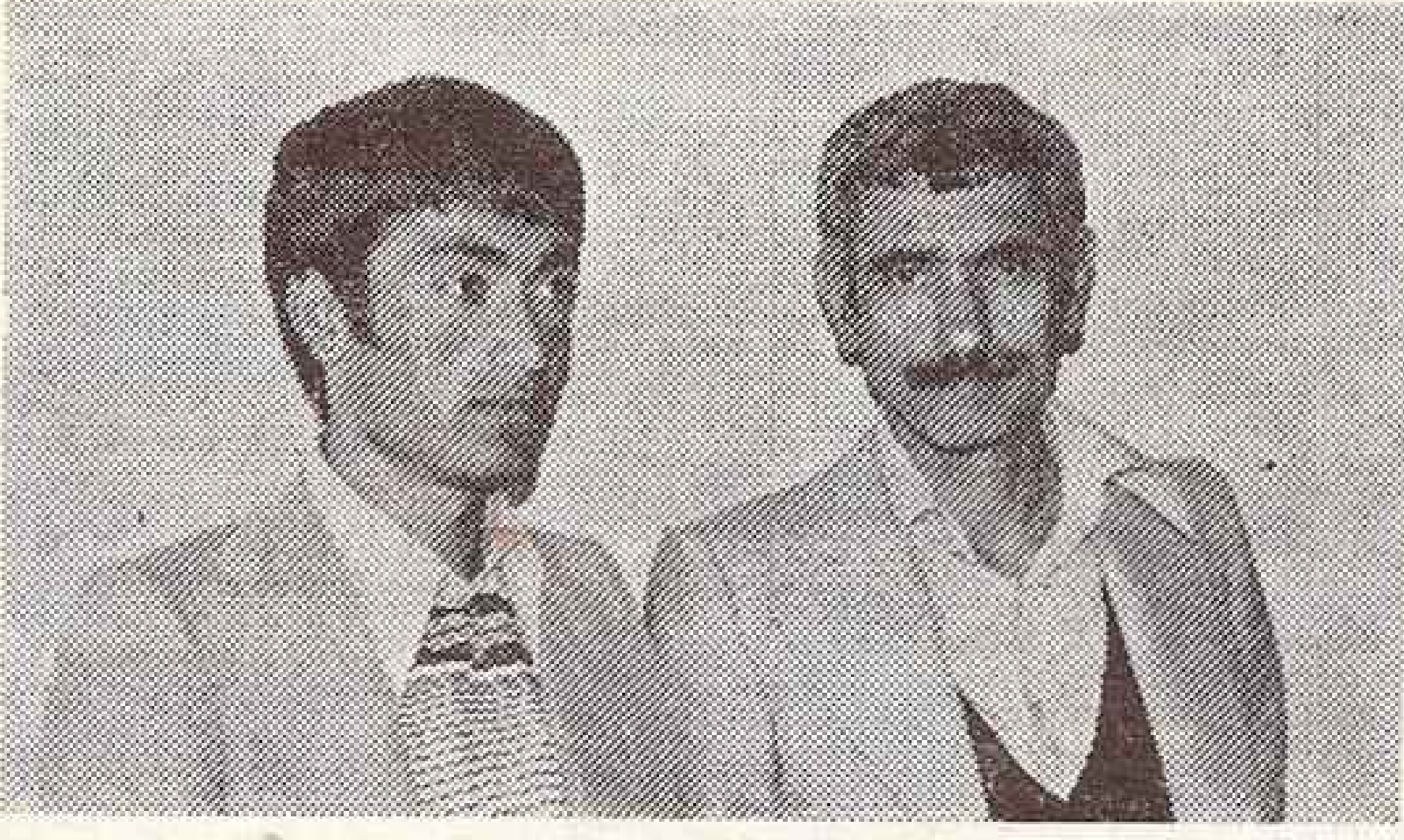
çekik çocuk gözleri kurnaz
ve sarı parmakları saz gibi.
Bedreddin
ak bir koyun postu üstüne
oturmuş.
Hattı talik ile yazıyor
«Teshil»i.

Karşısında diz çökmüşler
ve karşıdan
bir dağa bakar gibi bakıyorlar ona
Bakıyor:

Başı tıraşlı
kalın kaşlı
ince uzun boylu Börklüce Mustafa
Bakıyor:

kartal gagalı Torlak Kemal...
Bakmaktan bıkıp usanmayıp
bakmağa doymayarak
İznik sürgünü Bedreddine bakıyorlar..

NAZIM HİKMET



KAYSERİ KONUŞMALARI

TV ve Benzeri Kurumlar Hangi Sınıfların Elindeyse Onların Siyasetleri Doğrultusunda işler

Arkadaşımız Ersan Sarıkaya, bir yıla yakın bir zaman, Yılmaz Güney ile Kayseri Cezaevinde yattı. Bu süre içinde, onunla çeşitli konularda konuştu. Bu sayımızdan itibaren, bu konuşmaları, parça parça yayınlamağa başlıyoruz. Sanat üzerine düşüncelerini içeren bu bölümleri özellikle öne almamızın nedeni, bu düşünceleri dergimizin Sanat siyasetimizin belkemiği olarak görmemizdir. Bu konuşmaların, 1977 yazında yapıldığını belirtmekte, ayrıca yarar görüyoruz.

S — TV'de reklam filmlerine çıkan ünlü oyuncular var, bu konuda ne düşünüyorsunuz?

C — Bu sorunu parçalarına ayıralım, her parçasını ayrı ayrı inceleyelim ve aralarındaki bağları kuralım. Bir... TV. İki... reklam filmleri. Üç. reklam filmleride çalışan ünlü ve ünsüz oyuncular. Dört... ben ne düşünüyorum?

Ülkemiz, yarı-sömürge tipi kapitalist üretim ilişkilerinin egemen olduğu, bağrın da feodal kalıntıları taşıyan bir yarı-sömürgedir. Herşeyin olduğu gibi, TV' nin de ikili tabiatı vardır. Esas olarak TV bu yapının yani yarı-sömürge yapının hizmetinde, bu yapının korunmasında çıkarları olan sınıfların hizmetinde, ideolojik, kültürel ve siyasal alanda olanların çıkarları doğrultusunda işleyen çok büyük etkinliği olan bir araçtır.TV ve benzeri kurumlar, hangi sınıfların elindeyse, onların siyasetleri doğrultusunda işler. Bugün ülkemizde TV, emperyalist-faşist- gerici kültür, ide-

oloji ve siyasetin yayılmasına, kitlelerin etkin biçimde uyutulmasına, yanıltılmasına hizmet etmektedir. Bugün için esas yönü, gerici ve halk düşmanıdır. İkinci yönü, toplumsal çelişmelerin yansımasını belli oranlarda içermesi sonucu, orada çalışan unsurların bir kısmını, TV'nin esas yönünden, gerici ve halk düşmanı yönünden ayrı olarak, bu yöne karşı niteliğiyle ele almak gerekir. Yani, TV'nin esas yönüne karşın, orada mücadele veren demokrat, yutsever unsurlar, olanakları nisbetinde olumlu şeyler yapmaya çalışmaktadırlar ve zaman zaman başarılı da olmaktadırlar. TV'de görülen olumlu kıpırtılar bu arkadaşların çabalarıyla kazanılmış şeylerdir. Onların çabaları ve direnişleri, yutsever demokrat unsurların mücadelesi etkinleştikçe, daha da olumlu noktalara ulaşacaktır.

S — TV'nin esas yönü, yani esas niteliği gerici olduğuna göre, ilerici ve demokrat unsurların böyle gerici bir kurumda çalışmaları doğru mudur?

C — Doğrudur... TV gerici niteliktedir diye ayrılmak ve böylesine etkinliği olan bir kurumu gericilerin egemenliğine bırakmak yanlış olur. İlerici ve demokrat unsurların, en dar olanakları bile değerlendirmeleri için orada kalıp mücadele etmeleri ve olanakları geliştirmeye çalışmaları gerekir. Olumlu ne yapılırsa kardır. Gericilerin buradaki etkinliği geçicidir, Çünkü onların iktidarları geçicidir. TV izleyicileri, en küçük ilerici ve demokrat kıpırtıyı, orada çalışan ileri ve demokrat unsurların gerçekleştirdiklerini seziyorlar ve TV'nin içinde sürdürülen mücadelenin yansıması olduğunu biliyorlar. Sağcı ve gerici gazetelerin zaman zaman TV' ye yönelttikleri saldırıların esas amacı, oradaki ileri arkadaşları yıpratmak ve olanaklarını daraltmak ve hatta tasviye edilmelerini sağlamaktır. İlerici arkadaşlar, bütün gerici saldırıları göğüslemeli ve bu tip çalışmalarını sürdürmelidirler. Sürdürüyorlar da. Bu çok iyidir.

S — İsterseniz, konuyu dağıtmadan asıl sorunumuza dönelim. Birincisi TV'nin niteliği idi. İkincisi de reklam filmleri diyorduk...

C — Evet, ikincisi reklam filmleri...

Reklam, kapitalist toplumun en karakteristik özelliklerinden biridir. Reklam, kapitalizmin azgın sömürüsünün yaygınlaştırılmasının, kolaylaştırılmasının bir aracıdır. Reklam filmlerini buna bağlı olarak değerlendirmek gerekir. Bilgi, yetenek, güzellik, ün... tüketici kitleleri yönlendirmede, onları askerleştirmede ve koşullandırmada etkin bir rol oynar.

Kapitalist, malını kitlelere duyuracak her araçtan yararlanır, tüketimi yoğunlaştırmak için her olanağı seferber eder. Halkın değer ölçülerini, halkın sempatilerini soygunun bir aracı olarak kullanır. Bir malın iyiliği, kötülüğü artık reklamın düzeyiyle ölçülüyor. Değer yargıları değişiyor. Markası duyulmadık bir mal, reklamı bolca yapılmamış, adı iyice duyulmamış bir mal değersiz görülüyor. Örneğin, reklamı yaygın biçimde yapılmamış, geniş kitlelerce bilinmeyen bir saat, gerçekte iyi de olsa, iyi saat sayılmıyor. Herşeyin ünlüsü aranıyor.

TV reklam filmlerinde oynayan oyunculara gelince, bunların çoğu reklam emekçileridirler. Geçimlerini bu yolla sağlamaktadırlar. Birkaç kişinin dışında, onlar da yoğun bir sömürünün altındadırlar. Bunların büyük bir kısmı, emeklerinin karşılığını tam alamazken, sivrilen bir kesimi, ya da sinema - tiyatro - spor - mankenlik vb. çalışmalarıyla üne kavuşmuş bir kesimi, kendi geleceklerini kapitalist toplumun varlığına bağlayan bir kesimi, yürek hoplatan güzellikle kızlar, yakışıklı, alımlı erkekler, ünlü ve yetenekli sanatçılar, güzelliklerini, yetenekerini, ürünlerini ve toplumsal ilişkilerini kapitalist çetelerin emrine vereceklerdr. Kapitalist toplumda herşey alınır, satılır. Şeref, ahlak, namus, ün... herşey. Geçerli tek değer ölçüsü paradır. Ünlü olan, ününü şu ya da bu biçimde paraya çevirmek isteyecektir. Kapitalist toplumda olağan ve doğaldır bu. Kadının ve erkeğin, cinslerine ve cinslerinin avantajına göre ünlerini değerlendirme yolları vardır. Üstelik çeşme ararken kovasını doldurmayan «enayi»dir.

Şu ya da bu daldakiler için değil, genel anlamıyla, bir sanatçı için sorun, sömürüden yana mı, yoksa karşısında mı yer alması sorunudur. Sorun, sömürü çarkının süslü bir vidası mı, yoksa sömürü çarkını kırmanın yağlı, gerekirse kanlı bir vidası mı olmaktır. Kendi varlığını ve rahatını, sömürü çarkının işlemesinde görenler, elbette ki bu düzenin türküsünü söyleyecekler, ünlerini, yeteneklerini ve güzelliklerini, toplumsal ilişkilerini kapitalistlerin emrinde, kendilerine çeşitli nedenlerle yakınlık duyan, sınıf bilincine henüz ermemiş halk kitlelerini aldatmak için bir etki aracı olarak kullanacaklardır. Burada tayin edici olan, sanatçının niteliğidir.

S — Bir Sanatçının niteliğini belirleyen ölçü sizce nedir?

C — Genel anlamıyla sanatçının niteliğini belirlerken, toplumsal pratiğinin, yani siyasal ve kültürel çalışmalarının, toplumsal tutum ve ilişkilerinin ve eserlerinin hangi sınıfların hizmetinde olduğuna bakmalıyız. İşçi sınıfının, yoksul köylülüğün sorunlarına, toplumsal kurtuluş mücadelesi doğrultusunda hizmet ediyorsa, emekçi kitlelerin eylemleriyle yakından ilgileniyorsa, bu eylemlere maddi ve manevi destek oluyorsa, onların devrimci sınıf bilincini yükseltiyorsa, devrimci ruh ve kararlılığını kabartıyorsa, onlara bütün dünya emekçilerinin kardeşlik duygularını götürüyorsa, bilimsel sosyalizmin ideolojisi ve teorisini kendisine kılavuz ediniyorsa, bu sanatçı proleter devrimci bir sanatçıdır. Eksikleri, zaafları, yetmezlikleri olsa bile halkın sanatçısıdır.

Güzellikleri, bilgileri, yetenekleri, sanatları ve eserleriyle ve en önemlisi toplumsal ilişkileri ile büyük burjuvazi, büyük toprak ağaları ve büyük toprak kapitalistlerine, soyguncu ve vurguncuların her türden sınıf çıkarlarına, gizli ya da açık, dolaylı ya da dolaysız toplumsal dayanaklar oluşturarak hizmet ediyorlarsa, kitlelerin sınıf mücadelesine yönelmelerini engelleyen, hafifleten, onları söz, yazı, müzik, demeç, şaklabanlık, gösteri, toplantı vb. çalışmalarıyla, sınıf çıkarlarını savunmaya değil de, kölelik uzlaşmalarına çağırıyorsa, ya da uzlaşmalarını kolaylaştırıyorsa, sanat çalışmalarını ve ünlü olmanın avantajlarını sömürünün niteliğini gözlerden saklamaya yarıyacak biçimde sunuyorlarsa, bu sanatçılar öz itibariyle karşı - devrim yanlısıdırlar, özünde halk düşmanıdırlar. Bunlar, kendi aralarında da, gerici, faşist, tutucu gibi sınıflamalara ayrılabilirler. Fakat, devrime karşı birleşirler.

Demokrat, yurtsever sanatçıların yanı sıra, bir de, karşı-devrimle devrim arasında bocalayan sanatçılar vardır. Bilinç yetmezliklerinden ötürü, ne yaptıklarını, yaptıklarının kime hizmet ettiğini bilmeyen sanatçılar vardır.

Ülkede ne kadar sınıf ve tabaka varsa, o denli değişik siyaset ve ideolojilere sahip sanatçılar da olacaktır. Bunların rengi, daha çok toplumsal ilişkileri, siyasal ilişkileriyle açığa çıkmaktadır. Örneğin birtakım sinema oyuncularını, yaptıkları işle pek açık olarak kavrayamayız.

Tarihi olarak, dünya çapında gelişen toplumsal ve siyasal hareketler, kapitalizmin güçleriyle sosyalizmin güçlerini hayatın her alanında karşı-karşıya getirmektedir. Ülkemizde de böyledir. Toplumsal seaflaşmaların, yani sınıf saflaşmalarının netleşmeye doğru gittiği günümüzde, saflarını belirlememiş sanatçıların da yerlerini belirlemeleri gerekir.

Kimden yana olacaklardır?

En azından, kısıtlı da olsa, gericileşmiş de olsa, burjuva demokrasisi ile faşizm arasında bir tercih yapmalıdırlar.

Bilgi, bilinç, toplumsal pratik ve ilişkileri geliştikçe, daha üst düzeydekiler için sorun şudur:

Kendilerini üne, paraya kavuşturan emekçi kitlelerin yanı mı?

Yoksa halkın sırtından geçinen burjuvazinin, toprak ağalarının yanı mı?

Emekçi kitlelerin safını seçen sanatçı için yeni bir soru şudur:

Revizyonist, reformist bir ideoloji ve siyaseti mi?

Her türden oportünizm mi?

Yoksa Marksizm-Leninizm mi?

Kabaca sorun budur.

S — Proleter devrimci sanatçı olabilmek için, sadece işçi sınıfı ve yoksul köylü-

lüğün, emekçi kitlelerin sorunlarına eğilmek, onların yaşamını konu edinmek yeterli midir?

C — Değildir... toprak ağalarının, büyük burjuvazinin yaşamı da konu edilebilir... önemli olan soruna biçimsel değil, sınıf açısından bakabilmektir. İşçiyi, köylüyü, dar gelirli emekçi kitlelerin yaşamını konu edinen, fakat bu konulara yaklaşım biçimleri revizyonist, reformist, küçük burjuvaca olanlar, faşist ve gerici olanlar vardır. Proleter devrimci sanatçıyı diğer sınıf sanatçılarından, diğer siyasetlerden ayıran, sınıf yaklaşımının niteliğidir. Sınıf açısıdır.

S — Sınıf açsından bakmak ne demektir?

C — Her toplumsal olay, şu ya da bu sınıfın çıkarlarına hizmet eden bir ürün, bir olaylar dizisi yaratır. Sınıf mücadelesini içermeyen tek bir toplumsal olay mümkün değildir. Her olay bir çelişmenin ürünüdür. Her toplumsal olay da, toplumsal çelişmelerin, yani sınıf çelişmelerinin ürünüdür. Ve bu çelişmelerin sonucu meydana gelen olay, şu ya da bu sınıfın güçlenmesine ya da zayıflamasına yolaçar. Bizim için, yani proleter devrimciler için olaylara sınıf açısından bakmak, olaylara devrimci siyasi bir gözle, yani, işçi sınıfının, yoksul köylülüğün, emekçi halkın ve proleter sosyalizminin çıkarlarını, ulusal ve uluslararası planda temel olarak bakmak, her olayın hangi sınıflara yararlı hangi sınıflara zararlı olduğunu kavramak, olayların sınıfsal özünü kavramak demektir. Bu, gerçekliğin kavranması, revizyonistlerin, reformistlerin, ağızlarından «halk... marksizm-leninizm» sözünü düşürmeyen her tipten oportünistlerin, halkın sahte dostlarının sınıf özünü anlamamızı kolaylaştırır. Örneğin şu sıralarda kendilerine devrimci diyen bazı unsurların, kitlelerden kopuk olarak sürdükleri bombalı dinamitli, silahlı eylemleri oluyor. Hayat pahalılığının yükseldiği, ekonomik bunalımın alabildiğine derinleştiği, egemen sınıflar arasındaki çelişmelerin iyice keskinleştiği şu günlerde, halkın siyasi iktidarı elinde bulunduran faşist-gerici güçlere duyduğu tepkilerin yoğunlaştığı şu günlerde, halkın kendiliğinden tepkisini örgütlemek, siyasileştirmek, demokratik halk devriminin gerekleri doğrultusunda yönlendirmek gerekirken, bireysel terör eylemleriyle kimlere hizmet ediyorlar? Halkın dikkati ve tepkisi, soygun ve sömürünün ana kaynaklarına yöneltilecekken, İntercontinental Otelinin camlarına yöneltiliyor. Arkadaş filminde otomobil lastiklerini patlatan, camlarını kıran ve böylece bir tatmin duygusu edinen gençten farkı yok bunların. Egemen güçlere, havada ararken tavada buldukları faşist baskı ve tedbirler için maddi dayanak olanakları veriliyor. Bir dinamiti bu tip unsurlar patlatıyorsa, beşini de polis patlatıyor. Proleter devrimcileri, emekçi kitleleri, onları acil ve somut talepleri doğrultusunda örgütleyerek, onların günlük hayat mücadelesine siyasi önderlik ederek, örgütlü, disiplinli bir kitle gücü oluşturarak, siyasi sınıf bilincinin oluşturulmasına yarıyacak kitle eylemlerini gerçekleştirerek görevlerini yerine getirebilirler. Olaylara sınıf açısından yaklaşırsak, bu tip eylemlerin kimlere hizmet ettiğini daha iyi görürüz.

S — Bir noktayı aydınlığa kavuşturalım. «Kendilerine devrimci diyen bazı unsurların...» dediniz. Bu sözden, bu arkadaşları devrimci kabul etmeme gibi bir anlam çıkartabilir mi?

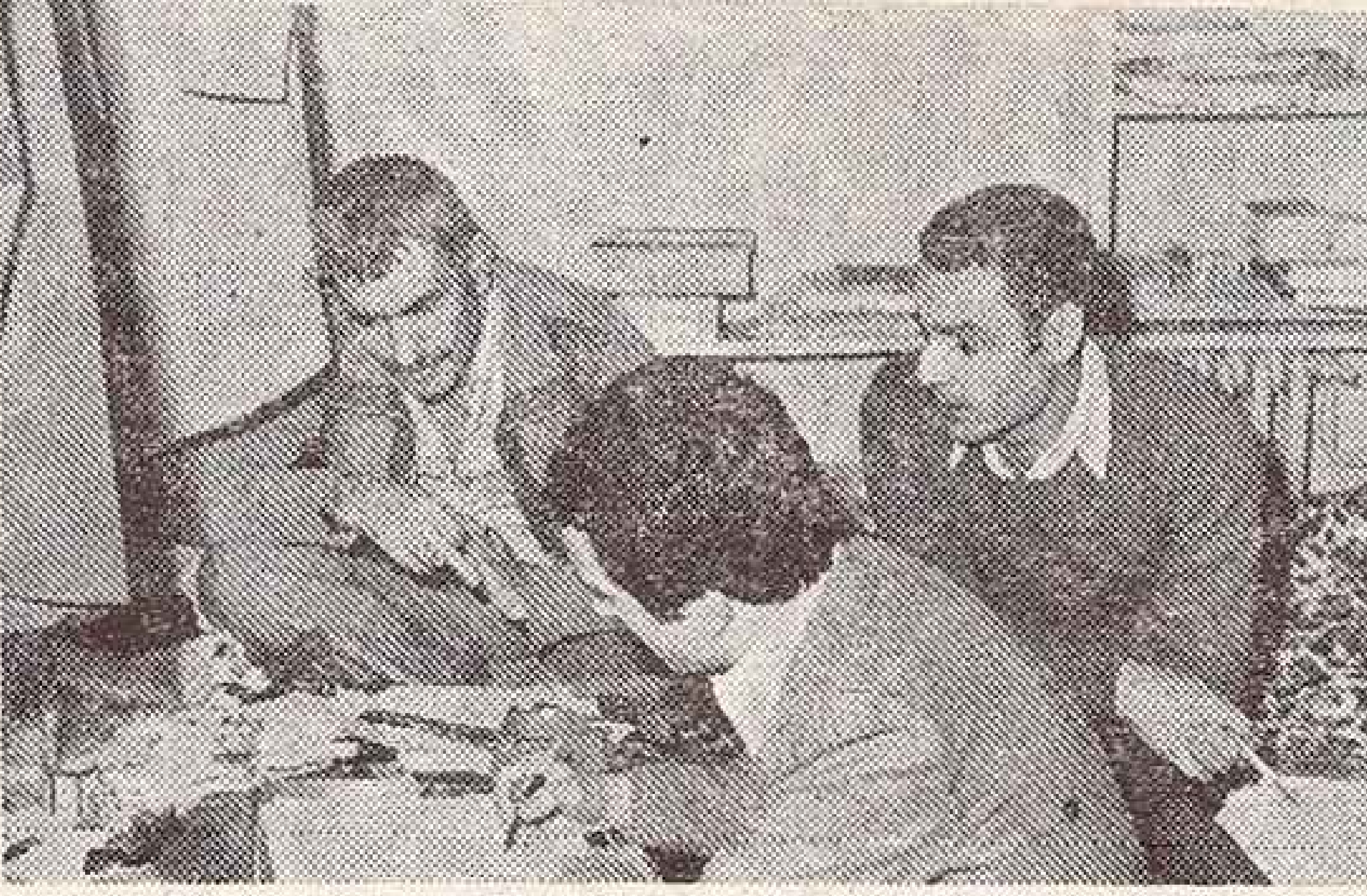
C — Hayır... bu arkadaşlar da devrimcidir... Fakat, proleter devrimcileri değil, küçük burjuva devrimcileridirler. Bunların içinde, proletaryanın davasına inanmış, gerçekten yiğit unsurlar vardır. Fakat, sadece inanmak yetmiyor, bu işin bilimini kavramak gerekiyor. Zaten, M.L. mi kavradıklarında, yaptıkları işin devrime ne denli zararlı olduğunu da kavrayacaklardır. Dileğimiz, küçük burjuva yiğitliklerini, kitlelerin proleter yiğitliğiyle birleştirmeleri ve gerçekten proleter devrimci saflarda yer almalarıdır.

S — Anlaşıldı... biz yine konumuza dönelim. Proleter devrimci bir sanatçının görevlerini saptarken ölçümüz ne olmalıdır?

C — Herhangi bir ülkede, devrimci bir sanatçının görevlerini ve sorumluluklarını saptarken, o ülkenin tarihi, toplumsal, ekonomik ve siyasi yapısını, o ülkedeki toplumsal kurtuluş mücadelesinin düzeyini, kitlelerin sanat ve kültür ilişkilerinin düzeyini

doğru kavramak gerekir.

Devrimci sanatçı, devrimci tabiatı gereği militandır, yenileştirici ve değiştiricidir. Toplumsal kurtuluş mücadelesinden ayrı düşünülemez... devrimci mücadeleye organik bir biçimde bağlı olmalıdır. Bu nedenle, devrimci bir sanatçı, o ülkenin devrimci mücadelesinin hedefleri ve görevleri doğrultusunda görevlerle yüklüdür. O herşeyden önce bir devrimcidir, militandır, sanatı devrimin bir aracıdır, bir silahıdır.



Genel olarak ifade etmek gerekirse, devrimci sanat, halkın yaşamını, halkı ezen sınıf baskılarını, bu baskılara karşı halkın mücadelesini, yeni bir topluma duyduğu özlemleri, ezen sınıflara duyulan kini, nefreti temel almaları, onların devrimci mücadele ruhunu geliştirmeli, halk kahramanlığını, halk için fedakarlık ruhunu derinleştirmeli, olumlu ve olumsuz insan örneklerini karakterize ederek mücadeleyi bütün boyutlarıyla konu edinmelidir.

Sanatın ana konusu, işçiler, köylüler, halk aydınları, devrimci militanlar, kısaca sosyalist mücadele süreci olmalıdır. Bu süreç içersinde, olumlu ve olumsuz, sınıf dayanaklarıyla birlikte işlenmelidir. İşçiyi anlatırken patronu, köylüyü anlatırken toprak ağasını... toprak kapitalistini, devrimci militanı anlatırken kaypak küçük burjuva unsurları... polisi... büroksariyi ve devlet mekanizmasının işleyişini de birlikte, sınıf gerçeklerine bağlı olarak anlatmalıdır.

Sadece toplumun objektif tanımlanması, sadece eleştirel gerçeklik yeterli değildir. Devrimci sanat, toplumun gelişen güçlerinin sanatıdır, bu güçlerin gelişmesini ve mücadelesini sergilerken, aynı zamanda yol gösterici olmalı, fakat kuru slogancılığa düşülmemelidir, işi basite indirgememelidir.

Toplumun gelişen güçleri önündeki engelleri, engellerin ideolojik, siyasi, kültürel, toplumsal niteliklerini kavratmada devrimci sanata büyük görevler düşmektedir. Devrimci sanat, sosyalist ve ilerici olanı ele alırken, gerici ve olumsuz güçleri gerçeğe ters düşecek biçimde ele alırsa, küçümserse, ya da olduğundan çok önemserse hayalci olur, oportünizme kayar, devrimci görevlerini yerine getiremez. Aynı zamanda, devrimin zaaflarını vurgularken, bu zaafları da ne abartmalıdır, ne de küçümsemelidir. Devrimci sanat, devrim güçlerinin yarına duydukları inancı pekiştirirken, devrimin önündeki zorlukları da objektif olarak belirtmelidir.

Sanat ve kültürde, yaratıcı çalışmamızın kaynağı halktır, halkın devrimci mücadelesidir. Devrimci sanat kaynağını halktan alır, ürünlerini halka götürür. Karşılıklı etkileme ve etkilenme süreci içersinde halk sanatın... sanat da halkın gelişmesine yardımcı olur.

Önemli noktalardan biri de şudur:

Devrimci sanat, halkın ve özellikle gençliğin bilincini yozlaştıran, halka zararlı düşüncelere karşı verilen mücadelede etkin ve güçlü bir temizleme silahıdır. Kendinden olan şeyleri küçümseyen, kendinden olan herşeye güvensizlik duyan, yabancı şeyler karşısında kölece eğilen, yabancı olan şeylere hayranlık duyan bir anlayışın yıkılmasında, bu anlayışın maddi temellerinin kavranmasında, kendine ve kendinden olanlara güven duygusunun geliştirilmesinde devrimci sanata büyük görevler düşmektedir. Yabancı sigaraya, yabancı damgalı giysiye, yabancı müziğe... sanata... edebiyata, körü körüne bağlanan, kendi sigarasını, giysisini, kendi sanat ve fikir adamlarını hor gören bir anlayış, emperyalizmin bilincimize yerleştirdiği organik ajanlardır.

Bu anlayış, kaynağı aynı olmakla birlikte, farklı biçimlerde siyaset ve devrimci mücadele alanında da belirgin biçimde kendini göstermektedir. Biçimsel olarak taklit etmek, benzemeye çalışmak. Hatta

devrim yapmış ülkelerin halk deyimlerini kullanmak, onlardan örnekler vermek... Her ülkenin tarihi ve toplumsal koşulları kendi devrimini ve devrimcisini biçimler. Bu nedenle, şu ya da bu ülkenin devrimcilerine biçimsel olarak özenmek, taklit etmek, ezbercilik, kopyacılık gibi şeyler yanlıştır. Bir ağacın gölgesinde ağaç yetişmez. Yetişse bile o ağacın gölgesinde kalır, kendini bulamaz. Kendini küçük gören, kendi öz gücüne, kendi işçisine köylüsüne, kendi siyasetine ve siyasal önderlerine, kendi sanatçısına, kendi kültürüne dayanmayan, umudunu dıştan gelecek yardımlara bağlayan bir halk, kesinlikle ekonomik, toplumsal, kütlürel ve siyasal boyunduruktan kurtulamaz. Sözün kısası devrim yapamaz... yapsa bile devrimini yaşatamaz

Köylümüz darda kaldığında elini havaya açar, havaya bakar, havaya konuşur. Ama ürünü topraktan, toprağı işleyerek, toprağın kahrını çekerek alır. Bitkilerin, ağaçların kökü topraktadır, havada değil. Din kitaplarında, kökü havada olan ağaç resimleri vardır. Oysa asıl dayanağımız kendi toprağımızdadır. Hava havadır. Umut dışta değil, içtedir. Umut kendi toprağımızda ve kendi halkımızdadır.

Her türlü olumsuz eğilimlere karşı yürütülecek ideolojik mücadelenin bir unsuru olarak devrimci sanat, doğru bir ideolojik ve teorik temellere dayanmalıdır. Sanatçı, sanatsal kaygı ve titizliğinin yanısıra, bir devrimci olduğunu, devrimci görevlerinin temel olduğunu akılda n çıkartmamalıdır.

S — Sanatçının, devrimci görevleri temel alması gerektiğini söylediniz. Bir devrimcinin görevleri nelerdir?

C — Bir devrimcinin temel görevi, bilimsel sosyalizmin bilimini özümlemek ve öğretilerinin propagandasını yapmak ve bilimsel sosyalizmin ilkelerine uygun bir pratik içinde yaşamaktır. Yani, içinde bulunduğu toplumsal ve ekonomik yapıyı doğru kavramayı başarmak, buna bağlı olarak sınıflar arasındaki ilişkileri ve çelişkileri doğru biçimiyle değerlendirmek, sınıf mücadelesini günlük yaşayışı içinde sürdürmek, sömüren sınıfları ve temsilcilerini, onların iç-dış maddi manevi toplumsal dayanaklarını, sömürülen kitlelere devrim hedefleri olarak göstermek, işçi sınıfının tarihi rolünü, yani devrimin önder ve itici gücü olduğunu anlatmak, kitlelerde devrim isteği ve heyecanını kabartacak propaganda ve ajitasyon çalışmaları yapmak, emekçi kitlelerin ekonomik, demokratik, siyasi hareketlerine katılmak, hem kendisini, hem de kitleleri örgütlemektir. Ayrıca, emekçi kitlelerin dikkatini sınıf hedeflerinden şaşırtmak için girişilen gizli - kapaklı oyunları bozmak, onlara günlük isteklerini en doğru biçimde ifade edebilmeleri için yardımcı olmak, bütün çalışanların, ulusal ve uluslararası planda çıkarlarının birliğini, devrimin dostlarını ve düşmanlarını kavratmak, bir devrimcinin genel görevleri arasında sayabileceğimiz çalışmalardır.

İşte, proleter devrimci sanatçı da, çalışmalarını, devrimci mücadelenin organik bir unsuru olan sanatının araçlarıyla gerçekleştirecektir. Sanatın yaptığını herhangi bir bilim dalı yerine getirseydi, sanata gerek kalmazdı. Demek istediğim şudur: Sadece doğru fikirlerin kabaca aktarılması değil, yeni toplumsal süreç içersinde insanın çalkantılarını, umutlarını, acılarını, coşkularını, sanatının hamuruyla yoğurarak anlatabilmek; yani sanatçı sezgi ve duyarlığını, yeteneğini katabilmek.

S — Size proleter devrimci bir sanatçı denebilir mi?

C — Bir sanatçının kendisine «ben proleter devrimci bir sanatçıyım» demesi, ya da yakınlarının ona «proleter devrimci sanatçı» adını yakıştırması, onun proleter devrimci bir sanatçı olduğunu göstermez. Sanatçının niteliğini pratiği belirler. Amacım proleter devrimin bir savaşçısı olmaktır. Proleter devrimci saflardayım. Pratiğim adımı ve yerimi belirleyecektir.

S — Devrimci sanatçı, devrimin hedefleri doğrultusunda görevlerle yüklüdür dediniz.

C — Evet... devrimci sanatı, devrimin hedefleri doğrultusunda sürdürülen mücadeleden bağımsız düşünemeyiz. Mücadelenin dışında devrimci sanat olamaz. Bu nedenle, devrimci sanatçı, herşeyden önce, teorik ve ideolojik bir sağlamlığa ulaşmak için çaba göstermelidir. Yani, bilimsel sos-

yalizmin temel yasalarını öğrenmeli ve toplumsal, sanatsal mücadelesinin kılavuzu yapmalıdır. Devrimci teoriyi kavramadan devrimci sanat yapılamaz.

Sadece teoriyi bilmek sanatçı olmak için yeterli değildir. Sanatçının doğru bir dünya görüşü kazanması, sanatsal işlevini doğru bir temele oturtması için gereklidir. Ancak, bu temel üzerinde sanatının ustası olmalıdır. Seçtiği sanat dalında sanatının inceliklerini, pratik zorunluklarını öğrenmeden, disiplinli ve ilkeli bir biçimde çalışmadan, fedakarlıklara katlanmadan, toplumunun insanlarını tanımadan sanatçı olunamaz. Sanatçı yetenekleri, duyarlığı, ustalığı, sabırlı bir çalışma içinde kazanılabilir şeylerdir. O, devrimci kaygıları ile sanatçı kaygılarını birleştirmek zorundadır. O, kitlelerin içinde erimek, halkının organik bir parçası olmak zorundadır. Sadece doğru fikirleri ve toplumsal yaşamı, hikaye, şiir, roman, film vb. kalıplar içinde kabaca yansıtan, sanatı kuru slogan düzeyine indiren tutum, niyeti ne olursa olsun, devrimci sanat adına layık olamaz. Böylesi ucuzluklarla çok karşılaşacağız. Ve böylesi ucuzluklarla mücadele etmek devrimci görevdir.

Sosyalizm, boyunduruk altına alınmış, insani yetenekleri prangalanmış emekçi kitleleri her türden sınıf baskılarından kurtarmayı amaçlar; onları özgür, bütün yönlerini geliştirme olanaklarına sahip kılmayı amaçlar. Sadece ekonomik bakımdan değil, aynı zamanda zihinsel, ruhsal ve kültürel zenginliğe kavuşturmayı da hedefler. İnsanın duygularını, düşüncelerini geliştirir; çağdaş bilimin ve tekniğin olanaklarını onların emrine sunar. İnsanları, her yönüyle, eski dünyanın etkilerinden kurtarır, bütün boyutlarıyla geliştirir ve bu gelişmenin sürekliliğini sağlayacak maddi koşulları hazırlar, sınıfsız topluma geçiş aşamasının gereklerini yerine getirir.

İşte devrimci sanat, sosyalist toplumu kuracak insanların duygularını, düşüncelerini ve bilincini eğitmede büyük ve önemli bir rol oynar; ilk bakışta göze batmayan, ama bir bütünü oluşturan ayrıntılara dikkati çeker, ayrıntıların önemini kavratır. Onları uyanık, kavrayış yetenekleri yüksek, geniş ufuklu insanlar haline getirmeye yardımcı olur.

S — Siz bu görevleri eserlerinizde yerine getirdiniz mi?

C — Tam anlamıyla değil... kısmen... özellikle Salpa, Sanık, Hücrem, Soba, Pencere Camı ve İki Ekmek İstiyoruz, Boynu Bükük Öldüler, Umut, Arkadaş, Endişe, bu kaygılarımın ürünüdürler... Eksiktirler tek tek... ama birbirlerini tamamlarlar. Yönleri geleceğe dönüktür... Hayat o denli karmaşık ve o denli çok boyutludur ki, bir sanatçının ömrü tek başına hayatı aktarmaya yetmez... yüzlerce, binlerce sanatçının ortak çabası gereklidir...

S — Kitaplarınızın edebiyat çevrelerinde yoğun bir suskunlukla karşılandığını görüyoruz. Siz bu suskunluğu nasıl yorumluyorsunuz?

C — Onların suskunluğu sadece bana karşı değil... bir bütün olarak proleter devrimci sanatçılara karşı bu tutumlarını öncelikle bir sınıf tepkisi olarak, eriyen bir sınıfın tepkisi olarak değerlendiriyorum. İkincisi, onların yabancısı, olduğu bir süreci anlatıyoruz. Her yeni süreç, yeni sanatçılarıyla birlikte yeni ve güçlü eleştirmenlerini, yeni ve denetleyici izleyicilerini yetiştirecektir. Sanatın yeni izleyicileri kavganın yüreğinde çarpan bir sanat istiyorlar. Burjuva ve küçük burjuva aydın ve sanatçılarının bir kesiminin, kendilerinin de farkında oldukları gibi, ayaklarının altından toprak kayıyor. İçkilerini artık eskisi gibi rahat içemeyecekler. Yeni bir dünya, sancılı bir doğumla, eski kabuğunu parçalayarak kendisini yaratıyor. Eskiyi silkeliyor, sarsıyor. Ben ve benim gibiler, bu yeni dünyanın coşkusu, onlar da o karanlık, umutsuz ve küf kokan dünyanın yitirilme kaygısı içindeler. Kavganın bağrında gelişen sanatçıları görmezlikten gelmek, umursamazlık, kimi zaman küçümsemeye varan tutum, objektif gerçeği yok edemez. Biz, yeni dünyanın savaşçılarıyız!... Şu duvar nasıl varsa, öyle... İstedikleri kadar görmezlikten gelsinler, suskunlukları ile kendilerini avutsunlar, biz varız... onlar suskunluk denizinde boğulacaklar, bizlerse, gelişen güçlerin savaşçıları olduğumuz sürece varolacağız...

SİNEMA KONGRESİ

Kültür Bakanlığı, yeni sinema yasasının hazırlıklarına yardımcı olacağını düşünerek 11-12 Mayıs tarihlerinde bir Sinema Kongresi topladı. Orada hazır bulunan kişi ve kuruluşlara çağrı, bu tarihten üç gün önce yapılmış olmakla birlikte Kültür Bakanlığının girişimi genellikle konuşmacılar tarafından olumlu karşılandı. Ancak kuruluş temsilcileri yeterince hazırlıklı olmadıklarını belirttiler. Hatta bazıları işin aceleye getirilmemesi gerektiğini, bu yüzden bir karar alınarak daha ileri bir tarihte daha uzun sürecek bir toplantı talebinde bulundular. Bu istek Kül tür Bakanlığının temsilcisi tarafından olumlu karşılanmadı. Ancak toplantının sonunda, sinema yasası bakanlık tarafından hazırlandıktan sonra yeni bir kongre toplanarak gözden geçirilmesi dileği oylanarak kabul edildi. Bu arada konuşmacıların tümü sinemamızın gelişmesini önleyen çağdışı sansürün kaldırılması isteklerini yinelediler.

Kongrenin sürdüğü iki gün boyunca sinemamızın içinde bulunduğu çıkmazın nedenleri geniş biçimde ele alındı. Çeşitli olumsuzluklara rağmen, sinema ile ilgili kişi ve kuruluşların sorunları değişik açılardan ele alarak incelemeleri kongrenin en olumlu yönlerinden biri kabul edilmelidir. Ayrıca sinema emekçilerini temsilen iki sendikal kuruluşun, kültür bakanlığının düzenlediği bir toplantıda demokratik biçimde söz hakkı elde edişi ve emekçilerin sorunlarını dile getirişleri bir aşama olarak yadsınmamalıdır. Sinema piyasasının kahrını çekenler herşeyden önce yeni çıkacak yasada kendi durumlarına çözüm getirilmesi talebini ileri sürdüler.

Ancak, konuşmalar ilerledikçe ve kültür bakanlığının temsilcilerinin açıklamaları birbirini izledikçe bu kongreden pek fazla şeyler ummanın yanıltıcı olacağı açıklık kazanmaya başladı. Gerçi bu toplantı şimdiye kadar yapılmış olanlara göre daha ilerde sayılabilirdi. Öte yandan unutulmamalıdır ki günümüze dek benzer toplantılar çok yapıldı ve durumda bir değişiklik yok. Bir konuşmacı 1956 yılından beri buna benzer sayısız toplantı yapıldığını ve hiç bir sonuç alınamadığını ifade etti. Kültür bakanlığı, mevcut koşullara göre yasayı en tutarlı biçimde hazırlasa bile karşılaşacağı bürokratik engeller yüzünden

bir yıldan önce kesinleşip uygulanması olasılığı yok gibidir. Oysa sinemanın içinde bulunduğu derin buh ranın böylesine bir süreye bile tahammülü var mıdır bilinmez.

Film Yapımcıları Tüketim Kooperatifi adına söz alan Arif Keskiner yerli sinemanın karşı karşıya olduğu ham film sorununu anlattı. Sayılar vererek ham film karaborsasının ne denli bir sömürü kurumu haline geldiğini ifade eden Keskiner, yalnız ham pozitif film karaborsasından 40 mil yonluk bir payın tefeci-tüccara aktığın söyledi. Kültür bakanlığı temsilcisi ise konunun ticaret ve gümrük ve tekel bakanlıklarını da ilgilendirdiğini söyleyerek yanıtladı bu durumu. Sansür sorunu da ayrı bir bölüm olarak ele alındı ve tüm konuşmacılar sansür uygulamasının yıkıcı zararlarını söylediler. Ancak bu konunun da yalnızca kültür bakanlığını ilgilendirmeyen bir sorun olduğu açıklandı.

Bu açıklamadan anlaşılıyor ki. kültür bakanlığının «iyi niyetli» girişimleri yerli sinemayı içinde bulunduğu çıkmazdan kurtarmaya yetmemektedir. Eğer ileri bir adım atılmak isteniyorsa, konu bir hükümet politikası olarak ele alınmalı ve çeşitli yönleri ile çözüm bulunmalıdır. Ancak hükümetin soruna sözünü ettiğimiz biçimde yaklaşması olası gözükmüyor. Bundan çıkaracağımız sonuç kültür cephesindeki mücadelenin yoğunlaştırılması gerektiğidir.

Yerli sinemanın şimdiki ilkel, geri ve çoğu kez yozlaşmış biçiminde kalmasından çıkarları olanlar kimlerdir. Daha da ileri gidersek şimdi yaşadığı buhranın sürmesinden yana olanlar kimlerdir? Bu soruların yanıtı açıklığı ile verilmeden, halkımızın ve sinema işçilerinin emeğini ve düşüncesini sömürenler açığa çıkarılmadan harcanan çabalar sonuç vermeyecektir.

Sinema kongresinin açığa çıkarttığı gerçeklerden biri de, ki bu durum bir kaç yıllık bir süreden beri gözlenebilmektedir, revizyonistlerin yerli sinemamızda etkin olma çabalarıdır. Yönetimine egemen oldukları ya da adı var, kendi yok çok sayıda kuruluş aracılığı ile değişik tandansta revizyonistler kongrede bol bol temsil olanağını ele geçirmişlerdi. Bunların yaptığı başlıca iş, sureti haktan gözükerek bir birlerinin konuşmalarına atıf yapmak ve birbirlerini göklere çıkarmak olmuştur. Kimileri sinema ile ilişkisi olmadığı halde sinema emekçilerini temsil iddasındaydı. Diğer bazıları ise resmi, gayriresmi sıfatlarla karşımıza gelmişlerdi. Ama ortak bir amaçları vardı. Sinema emekçilerinin ve sinemamızın gerçek sorunlarını örtbas etmek, sinema alanındaki revizyonist görüşleri yaymak, kendilerine devlet katında ve kamuoyunda itibar sağlamak. Bu amaçları doğrultusunda başarılı olmadıkları söylenemez.

Bu çabaları somut olarak şu şekillerde ifade bulmuştur: Yeni çıkacak sinema yasası sinema emekçilerinin sosyal güvenlikleri sorunu ile yakından ilgili iken, bu konuyu kısaca geçiştirmek; Türkiye Sinema İşçileri Sendikası bu boşluğu elinden geldiğince doldurmaya çalışmıştır.

Yeni yasa ile birlikte kurulması düşünülen Türk Sinema Kurumunun çeşitli devlet organları ile revizyonistler arasında paylaşılmasını sağlayacak öneriler getirmek ve bunun ortamını hazırlamak, kitlelerin izlemediği, bir avuç entellektüeli tatminden başka işe yaramayan «sanat filmleri»ne devletçe ve belediyelerce yapım ve gösterim olanakları yaratmak. Buna benzer örnekler çoğaltılabilir.

Nihayet, sinema kongresi ile ortaya çıkan diğer bir gerçek, yerli sinemamızın en önemli ve devrimci ustası kendileri ile birlikte olduğu halde proleter devrimcilerin sinema konusunda getirecek bir tek sözlerinin bulunmayışı ya da bu konuda en ufak bir çaba sarfetmeyişleri idi.

TOPLUMBİLİMSEL DENEYEVİ (-1-)

Günümüzde oyunlar... Hayatın bir parçası olmayı, hayattan kırıntılar sunmayı aşmış, hayatın kendisi olmaya ulaşmıştır. Dolayısıyla tiyatroya bilimsel bilgi girmiştir.

Bugünün tiyatrosu bir yandan toplumu, diğer yandan da toplumun birey içerisindeki uzantısını araştırmaktadır. Böylece o toplumun deney tüpündeki bir kesiti gibidir. Bilgiyle pratik yoğrulmaya çalışılır. Ve de yeni bir şeye dönüştürülür. Başka bir kaba dökülür. Ancak bu deneylerin sonucu sağlıklı ürünler elde edilir. Tiyatronun ürünleri ise oyunlarıdır. Bu bilgi nasıl bir bilgidir?... Niçin bilimseldir?... Felsefi kökeni nedir?.

Çünkü proleteryanın felsefesi Marksizm böyle bir okul değildir. Tam tersine mülk sahiplerinin seçkinler zümresinin, aydınlar aristokrasisinin, malı olan eski felsefenin yerini almaktadır. Marksist felsefe tarihinde yepyeni bir dönemin felsefenin kapitalizminden kurtulmak için savaşan proleteryanın kitlelerinin elinde bilimsel bir silah haline geldiğini ve yeni bir dönemin başladığını görmek gerekir. Önceki felsefe sistemlerinden farklı olarak Marksist Felsefe diğer bilimlerin üzerinde bir bilim değildir.

Yalnızca bilimsel bir araştırma aracıdır. Onun içindir ki, bütün doğa tüm toplum bilimlerine nüfuz eder. Ve onlar geliştikçe kendini onların ürünleriyle zenginleştiren bir yöntemdir. Bu anlamda Marksist felsefe bütün geçmiş felsefenin en tam, en kesin yatsınmasıdır. Engels'in dediği gibi yatsıma sadece hayır deme anlamına gelmez. Yatsıma sürekliliği kapsar. İnsan düşüncesi tarihinin her ileri ve ilerici ürününü yeni ve daha yüksek bir sentez içinde özümlenmesi, eleştirici bir biçimde yeniden şekillendirilmesi ve bütünleştirilmesi anlamına gelir.

Marksist diyalektik yöntem artık varolduğuna göre felsefe tarihi bu yöntemlerin oluşunu, doğuşunu hazırlayan gelişmelerini içermeli, bu yöntemin yükseli-

şini şekillendiren etkenleri gözler önüne sermelidir.

Çünkü insan bilgisi esas olarak maddi üretimdeki faaliyete dayanır. Bu faaliyetler aracılığıyla insan yavaş yavaş doğa olaylarını, doğanın özelliklerini ve yasaların kendisi ile doğa arasındaki ilişkileri kavrar. Gene üretim faaliyeti aracılığıyla ana öğemiz olan insanla insan arasındaki bazı ilişkileri de farklı ölçüde öğrenir.

Bu bilgilerin hiçbirisi üretim faaliyeti dışında öğrenilemez. Oyun oynamak için sahneye çıkmak gerekir. Bütün sınıflı toplumlarda farklı toplumsal sınıfın üyeleri, farklı biçimde belirli üretim ilişkilerine girerler ve maddi ihtiyaçlarını karşılamak üzere üretimde bulunurlar.

İnsan bilgisi işte bu ana kaynaktan çıkar. İnsanın toplumsal pratiği sadece üretimdeki faaliyetiyle sınırlı değildir.

a — Sınıf mücadelesi

b — Siyasi hayat

c — Bilimsel ve sanatsal uğraşlar ve bunun gibi birçok biçime bürünür.

Çünkü insan bilgisi pratikten (Deneyden) doğar ve yine pratiğe hizmet eder. Bilginin gelişme sürecinde bu nasıl olur? Pratiğin süreci içinde insan önce şeylerin görünürdeki yanını, tek yönlerini, dış ilişkilerini görür. Toplumsal pratik sürürken insan pratiğin akışı içinde kişide duygusal algılanmalar ve izlenimler uyandıran şeyler bir çok kez tekrarlanır, sonra bilgi süreci içinde beyinde anide değişiklik SIÇRAMA meydana gelir. Ve kavramlar oluşur. Kavramlar artık şeylerin görünürdeki yanı tek tek ve yönleri ve dış ilişkileri değildirler., şeylerin özünü, bütünselliğini ve iç ilişkilere kavrarlar. Bundan sonra insan yargıya varma ve sonuç çıkarma yoluyla daha da ileri giderek mantıki sonuçlara varabilir.

Bilginin gelişme sürecinin pratiğe dayandığını ve sığıdan derine doğru ilerlediğini ileri süren bu diyalektik materyalist teoriyi Marksizmin doğuşundan önce hiç kimse ortaya koymamıştı.

Bilginin gittikçe derinleşen hareketi, toplumdaki insanın karmaşık ve durmadan tekrarlanan **üretim ve sınıf mücadelesi pratiği** içinde algısal bilgiden mantıki bilgiye doğru ilerleyen bir harekettir.

Bilgi ve bilim meselesidir ve bilimde en küçük sahtekarlığa ya da kendini beyenmeye yer yoktur. Bilimde gerekli olan, tersine dürüstlük ve alçak gönüllülüktür. Bilgi sahibi olmak istiyorsanız gerçekliği değiştirme pratiğine katılmanız gerekir.

Dolayısıyla bir insanın bilgisi, biri dolaysız deneyden, biri de dolaylı deneyden edinilen iki bölümden oluşur.

Kaba «Dar pratikçiler» deneye saygı duyar teoriyi küçümserler, bu yüzden de, objektif sürecin bütününü kapsamlı bir biçimde göremez, açık seçik bir yönelimden ve uzak görüşlü bir bakış açısından yoksun kalır, tesadüfi başarılarla yetinir ve gerçeği ancak kıyısından köşesinden yakalayabilirler. Böyle kimseler bir devrimi yönetecek olsalar, onu olsa olsa bir çıkmaz sokağa sokarlar.

Stalin, «Pratik, eğer yolu devrimci teoriyle aydınlatılmazsa, karanlıkta el yordamıyla ilerler, aynı şekilde teori de pratikle birleştirilmezse amaçsız hale gelir.»

Bilgi pratikle başlar, Teorik bilgi pratik aracılığıyla edinilir ve yeniden pratiğe dönmek zorundadır. Yeryüzünün yasalarını kavrayan bilgi, yeniden dünyayı değiştirmenin pratiğine yönelmeli, yeniden üretim pratiğine, devrimci sınıf mücadelesinin ve devrimci milli mücadelenin pratiğine, ve bilimsel deney pratiğine uygulanmalıdır.

Objektif gerçeklik dünyasındaki değişme hareketinin nasıl sonu yoksa, aynı şekilde insanın pratik aracılığıyla gerçeği öğrenmesinin sonu yoktur. Pratik bilgi, gene pratik bilgi. Bu süreç sonsuz devreler halinde tekrarlanır. Ve her dönüşle birlikte pratiğin ve bilginin muhtevası bir üst düzeye yükselir. Diyalektik materyalist teorisi budur. Bilme ile yapmanın birliği konusundaki diyalektik materyalist teori budur.

Çağımızda hiçbir şey bilimin dışında düşünülemez. Dünyada olup bitenler yaşamın karmaşıklığı, tek tek ve birbirleriyle bağıntısız gibi görünen olaylar, durumlar, çelişkiler ancak bilimin yardımıyla yansıtılabilirler.

Çağımızda bilimsel düşünce binlerce sorunu ana rahminden yakalayıp tahlil eder. Süreci, gelişimi ve ge-

rilemeyi izler. Gelişimi bir adım daha ileri götürebilmek için müdahale eder. Etkileme halka halka yayılır.

Bilimsel yöntemlerle çalışmıyanlar gelişigüzel yazıp çizerler. Kitlelerin mücadelesine hiçbir kaygıları olmaz.

Sanat bilimsiz olmaz.

Diyelim ki ulusların kaderini tayin eden olaylar canlandırılacak, siyasetin iktidarı işlenecek, siyasetin kurumları, düşüncesi sergilenecek, sanatçı sezdi bu kavranması gereken halkayı, bir önsezi ile yakaladı. İktidara gelmeye çalışan birini canlandıracak.

Ve bugünkü durumda güçler dengesi, iç çelişkiler karma karışık durumda. Sonuç, bu karmaşa ile boğuşma sonucu elde edilecek tir. Üstünde durulması gereken, halkanın, ana halka ile bağını bulmakla sorun açıklığa kavuşacaktır.

Şimdi sanatçı bu düzeni nasıl kurtaracaktır?

Ele aldığı adam bir politikacı mı? Öyleyse neler vardır bilinecek politika için.

Yok iş adamı mı? Bilecek işler nasıl yürütülür, hangi sermaye? Hangi kesim diğerlerine egemendir? Buyurucudur, vurucudur?

Şimdi bu gerekli bilgiler nasıl elde edilecektir? Gözleri iri iri açarak, orada burada dolaşmak hiçbir şey öğretmez.

Üç beş kelime toparlayıp, oturup ahkâm kesmek te «Dumanlı» meze kokulu meyhanede de bulunmaz bu nesne.

Elbette konu araştırılacaktır. Bilgi ile ilgili, konu ile ilgili ne araştırılır. Bulunursa sanat potasında eritilecektir. Sorun olan olaylar zinciri toplumun arasında yaşarken, aktüalitesi geçmemiş, taze iken gözlenecektir. Fakat gelişigüzel değil, bilimsel, metodlu.

Son çözümlemede bilginin verdiği tat, sanatın verdiği tat olacaktır.

Yapılan sanat yapıtlarından haz duyulabilmesi için: Olayların ve şeylerin derinlemesine bilinmesi (ve öğretilmesi) gereklidir. Ancak iyi bilindikten sonra dünya egemenlik altına alınabilir.

Bu özellıklerini kavrayınca tiyatronun gündemine bilgi ve bilim girer.

Bu sorunlar ancak bilimin ışığında çözülebilir. Bilimle sanat özgün bir biçimde kullanıldığında işlevsel olabilir. Çünkü hiçbir zaman sanatla bilim ayrı iki uğraş değildir. Çalışma yöntemleri farklıdır. O kadar. Birindeki ciddiyet diğerinde eğlenceye bürünür. Sanat bilimden yararlandığı sürece, bilim kendisini sanat olarak sürdürür. Çağımızda hiçbir şey bilimin dışında düşünülemez.

Bu sanatsal yaratıcılığın-yeteneğin başkalarının göremediklerinin görülmesi, tesbit edilmesidir. Gerçeklerin tanrısal bir sezgiyle - şaşmazlıkla ayrıcalıklı insanların olağanüstü yaratıcılığı, çağımızda hiç acımadan kendisini bilime, araştırmaya ve incelemeye bırakıveriyor.

Ve dönüp sanat bilimsiz olmaz diyor.

Bilimsel yöntemlerle çalışmıyanların gelişigüzel yazıp çizenlerin, kitlelerin mücadelesine hiç katkısı olmaz deniyor.

Dünyada olup bitenler, yaşamın karmaşıklığı, çelişkiler ancak bilimin yardımıyla yansıtılabiliyor.

Oysa biz biliyoruz ki öğreticilik yeni birşey değildir.. Büyülerden dinsel törenlere kadar uzanır.

Bu biçimler dönemlerinin eğilimleri ile yok olup gitmişlerdir. Günümüz oyunları da günümüz eğilimlerine bağlıdır.. Büyük uluslararası tartışmalar söz konusudur.

Diyelim ki millî mesele, ulusların kaderini tayin hakkı tartışılıyor: Bu olaylar canlandırılacak. Bu siyasetin iktidarı işlenecek.

Sanatçı sezdi bu tutkuyu dürtüyü, iktidara gelmeye çalışan birini canlandıracak. Bugünkü durumda güçler dengesi, iç çelişkiler karma karışık durumda. Sonuç olarak bu karmaşa ile boğuşma neticesinde elde edilecektir. Şimdi sanatçı bu düzeneği nerden bilecektir? Diyelim ki ele aldığı adam bir politikacı.

Öyleyse neler vardır bilimsel politika için. Yok iş adamı mı? Bilecek işler nasıl yürütülür.

Diyoruz ki bütün sorun tartışmayı amaçlamaktır. Yoksa cicili bicili süslü püslü sahneye yarar sosyal olarak konulmazsa, oldukça olanaklı elektronik beyinle çalışan tesisatın neye yararı var? Çürümüş bir dünya yansıtıyorsa. Yazık olmuyor mu? Yanıltıcı oyunlar seyircide etki uyandırırsa,

Us yerini gereksiz coşkuya bırakırsa,

Belgeler yerini boş gevezeliğe kaptırırsa.

Sanat dünyası gerçek dünyayı tam yansıtabilirmiymiş.

Düşüncenin işlevi etkin olarak hayata geçtikçedir. O düşüncelerin insanların algılamaktaki etkinliğini arttırmak için harcanmalı, dolaşıma sokulmalı, yoğunlaştırmalı ve üretmelidir.

İşlevden yoksun bırakılmamalıdır.

Yapıtlarımızda topluma örnek, olumlu kahramanlar yaratmalıyız. Öncelikle bugünün kahramanlarını görmek zorundayız. Bir zamanın düşünüşü artık işimize yaramaz hale gelmiştir. Artık içimizdeki küçük burjuva ruhunu atmak zorundayız. Bunu da aşağıdan yukarı yapabiliriz.

Devrim «Halkın girişimi ile aşağıdan yukarıya mevcut olan devlet cihazını parçalayarak, politik iktidarın ele geçirilmesi ve bu iktidar aracılığıyla yukardan aşağı daha ileri bir üretim düzeninin örgütlenmesidir.»

Bundan öte devrimci tiyatro tavrımız sanatta devrimci tavır ilkelerde tutarlılıkla anlaşılabilir.

Ahlâk.........

Eski kuramcılar «Tiyatro ahlâksal olmalıdır» derler. Biz buna ahlâk sınıfsaldır diye cevap veririz. Sınıfların ahlâk anlayışı her yerde kendini ortaya koyar.. «Doktor işçiden daha şereflidir» gibi.»

Çevremizde uzlaşmazlıklar çözümlenemez gibi görünen düzensizlikler, uyumsuzluklar, çelişkiler, kısaca, zor katlanılan durumlar vardır. Bilim dışı görüşler bunu getirip ahlâka bağlar. Sonucu asıl nedeninin yerine koyarlar.

— «Bizim millet adam olmaz.»

— «Ahlâk bozuldu.»

Plâğı çalarak bir yere varılmaz. Açlık, besinsizlik, pahalılık, işsizlik sıkıntılarına katlanmadaki zorluk ahlâksal davranışları aşar.

Önce deney yapılır, kaynak araştırılır. Sonra da kıssadan hisse gelir. Deneylerimiz sadece ahlâksal endişeler uyandırmak değildir. Ahlâkın sınıflara ortadan kaldıracak olan zor çözümü göstermektedir.

Ufak tefek, geçici, günü birlik çözümler değil, batağın kokusunu hafifletmek değil, batağı kurutmaktır, bilimin zor çözümü.

Bizim sözcülüğünü yaptığımız ahlâk değil, ezilenlerdir. Ezilenlerin ahlâk anlayışı bilimsel düşüncenin muhtevasında olup, en büyük ahlâksızlığın, insanın insanı sömürme ahlâksızlığının ortadan kaldırılmasını şart koyar. Bu anlamda işçi sınıfının da her türlü maddi, manevi, sömürüye karşı çıkan bir ahlâk anlayışı ve ilkeleri vardır.

PROLETER DEVRİMLER ÇAĞI..

Burjuva ve küçük burjuva aydınlar, sanatçılar burada iki tercihle karşı karşıyadırlar. Ya devrimci olarak kalmak, ya da burjuva reformizmini veya burjuva darbeciliğini dönüş yapmak. Devrimci olarak burjuva kampında kalmak mümkün değildir. Çünkü o çoktan devrim bayrağını yere indirmiştir. Bu bayrağı proleterya yükseltmektedir. Burjuvazinin devrimci aydınları sanatçıları proletaryanın kampına girmek zorundadır. Burjuva ihtilâlciliğine başka yerde devam etmek mümkün değildir. İşte bu noktadan itibaren de proleteryanın kampındaki burjuva ve küçük burjuva ihtilâlcileri proleter ihtilâlcileriyle çatışmaya girerler. Ya kendi küçük burjuvalıklarını (Burjuva devrimciliğine) bırakıp proleter devrimciliğine dönerler. Küçük burjuvanın devrimci düşünücülüğü işte budur. Yada ANARŞİZM CERYANINA kapılırlar. Proleter ihtilâlciliğine dönüşmek geniş halk yığınlarını kucaklamakla olur.

Emperyalizm çağında hareket bir ara akım yaratmıştır. Ve çözülmekle hazırlanmaktadır. Hızla unsurlara ayrışmaktadır. Ya proleteryanın devrimci hareketiyle birleşecektir, ya da proleteryanın kampında kendi küçük burjuva hayallerini yaşayacaktır, ve yaşatacaktır.

Bu hayaller onu proleter devrimciliğinden yani kitlelerden koparacaktır. İşte o zaman bu noktadan itibaren mekaniklik, mükemmeliyetçilik, maceracılık, revizyonizm gelişir. Maceracı çizgi teslimiyete dönüşür, o da revizyonizme gider. İki çizgi birbirinin kardeşidr.

Sonuç küçük burjuva devrmcileri çağımızda ihtilâlciliklerine ancak ve ancak proleteryanın kampında devam edebilirler.

Revizyonizme kaymak için maceracı bir çizgiyi benimsemiş olmak şart değildir.

Cuntacılık, darbecilik, devrimcilikle özleşemez. Birbirinden çok farklı kavramlardır. Bu eğilimler düzene karşı isyan niteliğinde değildir. Düzenin muhafazasından yanadır. Ama kendi amaçlarına uygun dönüşümleri gerçekleştirmek isterler. Bunların devrimle en ufak bir ilişkisi yoktur.

Bu eğilimler emperyalizm çağında proleteryanın kampında kalmak zorunda kalan burjuva ve küçük burjuva devrimcileri taşır. Proleterya kampı içinde ortaya koydukları devrimci hareketler yeniliğinde, cuntacılık ve komploculuk yanları gelişir.

Artık devrim, ara akımın yenilerek çözülüşünden unsurlara ayrılışından dersler çıkarmalıyız. Gerilla hareketlerinin halkın devrimci kavgasında önemli yeri vardır. Ancak halkın mücadelesinin bir parçası olarak, başlıca mücadele biçimi olarak değil.

Proleteryanın partisi, gerillayı hiçbir zaman biricik mücadele biçimi, hattâ başlıca mücadele biçimi olarak görmez... Bu yöntem başka yöntemlere yardımcı olmalıdır. Belli başlı savaş yöntemleriye uygun olması gerekir.

Devrim halk yığınlarıyla bağlarını kurarsa, zafer kuramazsa yenilgidir.

Düzene karşı savaş açanlarla, düzenle bütünleşenlerin kamplaşması anlaşılmaz birşey değildir. Revizyonistlerin, reformistlerin düzene karşı başkalandırma diye bir mücadeleleri yoktur. Aynı şekilde cuntacıların, komplocuların da öyle.

Proleter devrimcileri düzene karşı savaş açanlardır. Bundan dolayı düzenin muhafazasından yana olan revizyonistlere ve reformistlere karşı genel olarak devrimcilerin birliğini savunmak yanlış değildir.

Ancak bu savunma düzene karşı olmayanlara karşıdır. Yoksa devrimcilerin birliğini hiçbirşeye karşı olmayarak savunulmaz. Devrimcilerin kampında ayrıca proleter devrimcilerinin birliği savunulmaktadır.

Türkiye'nin burjuva demokratik devrimini yaşamamış olması burjuva devrimcilerin (Batının devrimi) tamamlamış burjuva devrimleri etkisinde kalarak ve fakat geri üretim ilişkilerini tasviye etmeden burjuva iktidarı kurulmaz. Burjuva muhtevalı devrim yerine (Devrimci demokratların) proleter demokrasisini savunma zorunluğu.

Günümüzde bu sosyal tamircilik hiçbir işe yaramamaktadır. Onun için devrimci sanatçı küçük burjuva üzerindeki deneyden vazgeçmelidir. Yükselen sınıfın safında yerini almalıdır.

Devrim kitlelerle olur. Öyleyse devrimci sanat ta kitlelerden bağını koparamaz. Kitlelere bağlı olmayan tepki hareketine devrim diyemeyiz.

Kitlelerden kopuk hareketler kurulu düzeni yıkmayı amaçlasa bile, son çözümlemede, darbecilikten, maceracılıktan, komploculuktan kurtulamaz.

Serbest rekabetçi dönemde burjuvazi kendi ihtilâlini, kendi sınıfları öncülüğünde, kendi sınıflarına dayanarak yapmıştır.

1789 Fransız burjuva ihtilâli, Fransız burjuvasının eseridir. Fransız burjuvası ihtilâle sınıf olarak katılmıştır. 1848'lerin Fransasında Redro rollih yönetiminde küçük burjuvazi kendi düzenini kurmak için kendine dayanarak ihtilâle katılmıştır.

Ama çağımız proleter ihtilâller çağıdır. Burjuva ve küçük burjuvanın barutu serbest rekabetçi dönemde bitmiştir.

Emperyalist çağda burjuva ve küçük burjuvazinin bağımsız siyasi hareketinden söz etmek olanaksız olduğundan, burjuvazinin (Muhalefetteki kanadı) ve küçük burjuvazinin düzeni karşısına alması düşünülemez. Küçük burjuvazinin devrimci dönüşümü olabilir. Bu da devrimci sanatı, küçük burjuvanın kuyruğuna takmayı gerektirmez.

Küçük burjuvanın düzenle belli seviyede çelişkisi vardır. Burada belirtilmek istenen şey, yapışılamayacak bir dal olmuştur.

Emperyalist çağda burjuva ve küçük burjuvazi düzene karşı devrime kalkışamıyacağıdır... Burjuvazi bütün olarak iktidarda olamıyacağından küçük burjuva muhalefetin düzenle çelişkisi gerçektir. Ancak bu çelişkiyi devrimci bir girişimle çözümlemek olanaklarından yoksundur. Burjuvazinin muhalefetteki kanadı da ateşle oynamaz. Onlar için en ürkütücü şey budur.

Ve işte bu olayları proleterya karşısında gericiliğe iter. Bütün bunlara rağmen burjuva muhalefet, burjuva

iktidarla (Düzenle kendisi arasında değil, çünkü emperyalist çağda kendisi düzen içindedir) çelişkilerin çözümüne uğraşır. Bu mücadelede devrimle olmayacağına göre, hükümet darbeciliği, cuntacılık, reformizm elindeki silahların başlıcalarıdır. Artık muhalefetteki burjuva kesimleri bu yönteme baş vururlar.

Serbest rekabet döneminin sona ermesiyle burjuvazi ve küçük burjuvazi kendi sınıflarına dayanan isyan hareketine girişemiyeceklerini çok iyi kavradılar. Burjuvazi adına ihtilâlci olarak yaşamak artık mümkün değildir. Çağımızda devrimci rolünü bitirmiş, burjuvaziden işçi sınıfı tarihi görevini alırken kendisinden başka bütün sınıfların, katların, katmanlarında tarihi ve siyasi sorumluluğu yüklenir. Elbette ki bu görevi tek başına yapacağından işçicilik (Uvriyerizm» olur. Yandaşları vardır.

Ekonomik - Politik - Kültürel olarak insanlığın başlangıcından sonuna kadar varolan kültürün son damlasını getirecektir. Bütün kültürleri aşacaktır. Onun için bilgiye kitaba, sanata olan hasretini giderecektir.

Halklar sadece devrimi yapmakla kalmaz, en büyük sanatları da yapar. Ve de korur. İşte bu günden itibaren tiyatrolarla sendikalar arasındaki ilişkiler sıklaşmalı. Artık işçi sınıfı her kurumda hissettirilmelidir. Oyunları görmeli ve değiştirmelidir.

Bu ikili bir etkileşim sağlıyacaktır. Diğer kollarında çalışanlar, kültür emekçilerinin ürünlerini tüketmekle kalmayacak sanatçı adı altında yozlaştırılmaya çalışanlar kültür işçiliği yaratıcı özüne kavuşacak, sınıfının bilincine varacaktır. Böylece tozun dumana sapın samana girmesi önlenecektir.

İş kolu özelliği olarak ancak üretildiği zaman tüketilmesi mümkün olan amba lajlanması, jilatinlenmesi ithalâtı, ihracatı mümkünsüz olan, düşünce üretimi boşa gitmeyecek gerçek sahiplerine ulaşmış olacaktır.

Bu iki kurumun canlı bağları emekçileri birbirlerine daha sıkı, daha sağlam bağlarla bağlayacaktır.

ÇAĞIMIZ SANAT VE EDEBİYATI

Çağımız proleterya çağıdır. Burjuva edebiyatı artık büyük eserler yaratacak durumda değildir. Kapitalist düzenin çöküşünün ve yozlaşmasının ifadesi olarak burjuva edebiyatının çöküşü ve yozlaşması burjuva kültürünün bugünkü durumunu belirleyici eğilimdir.

Proleter devrimden ölümüne korkan faşizm kültüre saldırmaktadır. İnsanlığı tarihin en karanlık, en barbar çağlarına geri döndürmeye çalışmaktadır. En büyük sanatçıların yarattığı eserleri vahşice yok etmekte, yıkmaktadır.

Gizemciliğin ve softalığın alıp yürümesi, pornografi vb. merakı burjuva kültürünün çöküşünün ve yozlaşmasının belirli özellikleridir. Kalemini sermayeye satmış olan burjuva edebiyatının «Ünlü kişileri» artık hırsızlar, ajanlar, orospular ve serserilerdir. Burjuva toplumunun soysuzlaşma çabalarının örtbas edilmesidir. Bu durumu şiddetle hisseden burjuva edebiyatı temsilcileri karamsarlığa, yarından kuşku duymaya ve karanlık korkusuna kapılmaktadırlar.

Onlar karanlığı sanatın teori ve pratiği olarak yüceltmektedirler.

Sanat ürünlerinin malzemelerini, konularını imgelerini, dillerini, üsluplarını, insanların hayatlarından ve deneylerinden alırlar.

Eserlerin baş kahramanları, canla başla yeni hayatı inşa edenlerdir.

Erkek kadın işçiler kolhozcular, parti üyeleri, yöneticiler, mühendisler genç devrimciler, öncüler.

Coşkunluk ve kahramanlık duygusu edebiyatımızı sarmıştır. Edebiyatımız iyimserdir. Çünkü ilerleyen sınıfın, biricik öncü sınıfın, proleteryanın edebiyatıdır.

BİZ TİYATROYU NASIL GÖRÜYORUZ???

Biz tiyatroyu bırtakım bilgiler veren bir yer olarak görmüyoruz. Gerçeği anlatması da yeterli değildir.

Bizim anladığımız tiyatro: Bilgi edinme isteğini uyandırır, kışkırtır. Gerçeğin gelişime uğraması karşısında duyulan sevinci belli bir yörüngeye oturtmaktır.

Sanatta bilgi ve yaratma bir araya gelmez zıtlıklar değildir.

Şu özgürlüksüz ve bilgisiz
Özgürlüğe ve bilgiye aç insanı, çağımız insanı,
Baskı, zulüm, işkence gören kahraman,
Aldatılan alicenap, büyük

Dünyanın efendisi olabilir ve korkunç çağımız, insanı. artık tiyatro öğretici olarak çalışmaya başlamıştır.

Petrol enflasyonu (OPEC) yaklaşan savaş, toplumsal çatışmalar, çile, din, buğday, kasaplık hayvan, tiyatroya konu oluyor.

Korolar seyircinin bilmediği sorunları aydınlatıyor. Filmler dünyanın dört bir bucağından olayları seyirciye sunuyor.

Projeksiyon istatistik mal zeme yayıyor. Geri plânın öne çıkması ile, insanca davranışlar, eleştiriye tutuluyor. Yanlış davranış ile doğru davranış kendini sahnede gösteriyor.

Kimi insan görüyordu, ne yapıldığını bilyordu. Kimi de bilmiyordu ne yapıldığını. Böylece tiyatro filozofların uğraşı oluyordu. Ama dünyayı sadece açıklayan değil, değiştirmeyi amaçlayan filozofların.

Yeni tiyatro öğretici bir görev yükleniyordu. Eğlenceyi unutmadan. Yoksa seyirciyi yeni baştan okul sıralarına oturtmak, onları kara cahil saymak olur. Ne sınav ne de diploma almak istiyor seyirci. Hayat sınavından imanı gevriyor. Genel olarak eğlenmek ile öğrenmek arasında fazla ayrım istemiyor.

Öğrenmek yararlı olabilir ama hoşa giden eğlenmektir.

Öyleyse bizim yaptıklarımız son derece hoşa gitmez, can sıkıcı, hatta yorucu olduğu şüphe ve kuşkusu ile karşı savunmak gerekir. Aslında bir alış veriştir yapılan. Buna göre bilgi maldan başka birşey değildir.

Bilgi edinen alıp başkasına satmak için yapar bunu.

Okul sıralarına vedâ etmiş kişiler, öğrenmeyi gizlilik içinde yürütmeyi yeğlerler. Bir yaşa gelenlerin bir takım bilgileri bildiği doğal kabul edilir. Çünkü öğrenecek daha şeyi olduğunu itiraf eden, az bilgisi olduğunu ele verir, herkesin gözünden düşeceğinden korkar.

Āyrıca kişinin dışındaki etmenler dolayısıyla, öğrenmenin sağladığı yararlar sınırlıdır. Söz gelişi işsizliğe karşı hiçbir bilgi kâr etmez. Sonra işbölümü (Uzmanlık) her alanda bilgili olmayı gereksiz ve imkânsız kılmıştır.

Öğrenmek çoğu zaman başka çabalarla ilgilenmiyenlerin başvurduğu bir uğraş olmaktadır.

İnsana güç sağlıyan öyle pek bilgi yoktur. Ama güçlü olmanın sağlıyacağı bir sürü bilgi vardır.. Çeşitli toplum katlarına göre öğrenimin oynadığı rol pek değişiktir.

Üretim güçlerinin gelişmesi sonunda tüm toplumsal örgütlenmenin değişmesini zorunlu kılar. Yeni üretim güçleri eski üretim güçleriyle çelişkiye düşer, eski ilişkiler köstek haline dönüşür. Değişim kaçınılmaz olur, devrim çağı başlar.

Her yeni teknik, buluş ve ilerleme, baskı aracı olarak kullanılır.. (Kılıç, barut, silah, top, uçak, nükleer, vb.) Tüm ordunun örgütlenmesi değişir, yeni savaş yöntemleri ortaya çıkar.

Birlikler yeni yöntemlere göre ayarlanır.

Yeni savaş düzeni alınır. Yeni strateji ve taktikler ortaya çıkar.

Sınıflı toplumlarda yeni teknik buluşlar halk üzerinde baskı aracı olarak kullanılır. Ama yalnızca bu değil.

Tekniğin (genel olarak üretim güçlerinin) gelişmesi bu baskıyı kıracak toplumları yaratır.. Onun kırılması, eski toplumun yıkılmasına, yani hakim sınıfların yıkılmasına zemin hazırlıyacaktır.

Örnekliyelim: Fabrikalarda bulunan yeni makinalar vb. işçileri biraraya getirir. Disiplinli ve düzenli üretim sürecine geçirir. Böylece birlikte hareket etmeyi, kollektif eylemi öğrenirler. Burjuvazi kendi elleriyle mezar kazıcılarını hazırlar.. Kendisini yok edecek olanları var eder.

Böylelikle iki yönü oluyor teknik gelişmenin. Bir yönüyle buluşların halk üzerindeki baskısı, yıkım ve ölüm aracı olarak kullanılması, öbür yanıyla da halkın baskıyı kırmasına olanak hazırlıyor.

İnsanın her şeyden üstün doğası, toplumun gelişme yasasını derinlemesine inceleyip kavrar.. Burjuvazi özellikle bütünselliği kavratılmaz hale getirmek, çarpıtmak ister.

Geliştirilmiş teknolojiyi kitlelerin emrine vermeye çekinir. İnsanın doğayı yenmedeki toplumsal mutluluğundan her zaman kaçınır. Bireysel çıkarlarını toplumsal çıkarlardan üstün tutar. Tam tersine gizler, gelişmeyi mutsuzluğun kaynağı haline getirir. (Makinaları kır-

mak, parçalamak gibi).

Buluşlar, teknolojik gelişme, insanlık için giderek büyüyen tehlikeli korkulacek şeyler olarak verilir. Bir yandan sevinç kaynağı, öbür yandan boğuntu verebilir.

Çünkü, geniş kitlelere buluşlardan yararlanma öğretilmemiştir. Kendileri hakkındaki bütün bilgiler gizlenmiştir, yasaklanmıştır, saklanmıştır.

Kendi haklarında, teknoloji hakkında bildikleri az şey kendilerine yarar sağlamıştır.

Sorunun özü de şu:

Baskılar insanın insan tarafından sömürülmesi her insan ilişkisinde alabildiğine kendini göstermektedir.

Bu öylesine yabancılaştırır ki:

Öylesine doğallaştırır ki:

Paylaşım savaşları depremler gibi doğal karşılanır. Sürekli baskı aşağılama öylesine doğalmış gibi kabul edilir ki: Doğallığını yitirmiş olan doğalmış gibi gelir.

— Bilimde yabancılaşma
— Emekte yabancılaşma
— Sanatta yabancılaşma

Öyle katlar vardır ki içinde yaşadıkları koşulların değişmesini akılları almaz. Bu koşullar pekâlâ iyidir onlar için. Borsada ne türlü gürültü koparsa kopsun onlar onlar kazanırlar. Sonra kendilerini biraz yaşlanmış hissederler o kadar. Zaten kaç yıllık ömürleri kaldı şunun şurasında. Hâl böyleyken ne diye öğrenip duracaklar, son sözlerini söylemişler bir kez.

Ama henüz son sözlerini söylememiş olanlar, koşullardan memnun olmayanlar, öğrenmeye can atarlar. Mutlaka sağlarını sollarını öğrenmek isteyeceklerdir. Öğrenmedikleri zaman hapı yutacaklardır. Ve en iyi, en ateşli öğrenen bunlardır. Böylesi ayrım ülkeler uluslar için söz konusu değildir.

Demek oluyor ki öğrenme isteği birçok nedenlere bağlı oluyor. Bununla birlikte zevkli öğrenme, neşeli öğrenme, çetin öğrenmeler de vardır.

Eğlenceli öğrenme diye bir öğrenme olmasaydı, tiyatro tüm yapısı bakımından öğretici olamazdı. Öğretici de olsa tiyatro, tiyatro olarak kalır, iyi olduğu sürece de eğlendirir.

GERÇEKÇİLİK

Gerçeklik herşey demek değildir. Hayatla birlikte değişkendir. Bir kez yakalanınca sonsuza dek sürgit kullanılmaz. Toplumun gerçeklik yasaları gün ışığına çıkmazsa gerçek yüzeyselleşir. Sosyal reformların kuyruğuna koyarsa kendisini, sanat etkinliğini yitirir. Sanatsal zevk yavanlaşır. Kavrayış yavaşlar.

Yeni durumlar karşısında yeni gerçekler ortaya çıkar. Kendini yenileyip, yeniden elde etmek gerekir. Bu da yeni deneylere hazırlanmakla olur. Kendini yenilemekle sanatsal anlatım olanaklarını zenginleştirmekle olur.

Kendimizi gerçek insanlarla ve gerçek şeylere sınırlamak bizi kalıplaşmaya götürür. Biz sanatta somut günlük hayattan daha üst düzeyde eserler vermeliyiz ki, bugünkü hayatın önünü aydınlatabilsin. Daha yoğun olmalı ki günlük hayatın zorluğu kavranabilsin. Daha vurgulu olmalı ki, değişme ve değiştirme yönünde bir adım atılabilsin. Daha tipik olmalı ki herşeye birşeyler diyebilsin. Daha ideale yakın olmalı ki, dolayısıyla evrensele daha yakın olabilsin. Biz olması gerektiğine inanıyoruz.

Herşeyden önce bizler, insanın üretim içindeki çalışmasını, onun bütün öteki eylemlerinin belirleyicisi olarak görürüz. İşte iş bilgisi dediğimiz şey de, özünde o insanın maddi üretim faaliyetine bağlıdır. Bütün bilgilerin ana kaynağı budur. İdeolojik biçimler olarak sanat ve edebiyatın eserleri belli bir toplumun hayatının insan kafasındaki yansımasının ürünleridir.

Devrimci sanat ve edebiyat halkın hayatının devrimci sanatçı ve yazarların kafasındaki yansımasının ürünleridir. Halkın hayatı sanat ve edebiyat için her zaman bir hammadde kaynağıdır. Tüm sanat ve edebiyat onun yanında sönük kalır. Bu malzeme sanat ve edebiyata bitmez tükenmez kaynak olur. Onun biricik kaynağını meydana getirir. Tek kaynak budur. Başka kaynak olamaz.

Kitaplar eski çağların, yabancı ülkelerin birer sanat ve edebiyat kaynakları değil midir? Geçmişin sanat ve edebiyatı bir kaynak değil bir ırmaktır. Bunlar atalarımız ve yabancılar tarafından kendi yer ve zamanındaki halkın hayatında buldukları sanat ve edebiyatın hammaddesinden yaratılmışlardır.

Biz sanat ve edebiyatımızda güzel olan herşeyi devralmalıyız. Yararlı olan herşeyi eleştirici bir şekilde özümlemeliyiz. Kendi yer ve zamanındaki halkın hayatındaki sanat ve edebiyat hammaddesinden eserler yaratırken bu mirası örnek olarak kulanmalıyız. Böyle örneklere sahip olmak ya da olmamak, çok şeyi değiştirir.

Hamlıkla - işlenmişlik.

Kabalıkla - incelik

Alçak bir düzeyle - yüksek bir düzey

Hızlı çalışmakla - yavaş çalışmak arasındaki farklılığı doğurur.

Demek ki feodal ve burjuvazinin eserleri olsalar bile, eskilerin ve yabancıların mirasını bir kenara atmamalı, ve onlardan öğrenmeyi reddetmemeliyiz. Ancak bu mirası devralmak ve örnek olarak kullanmak, hiçbir zaman kendi çalışmalarımızın yerini almamalıdır... Hiçbir şey onun yerini tutmaz. Eskilerin ve yabancıların hiç eleştirisiz aktarmak yada kopya etmek Sanat ve Edebiyatta en kısır ve en zararlı dogmatizmdir.

Devrimci yazar ve sanatçılar, geleceğin yazar ve sanatçıları kitlelerin arasına gitmelidirler, her çeşit insanı, bütün sınıfları, bütün kitlelerin hayatını ve mücadelenin bütün canlı görünümlerini sanat ve edebiyatın bütün hammaddesini gözlemek, denemek, incelemek ve tahlil etmek uzun süre kararlılıkla ve içtenlikle işçi ve köylülerin arasına gitmeli, mücadelenin ateşine atılmalı, biricik kaynağa, en geniş, en zengin kaynağa gitmeli. Ancak o zaman yaratıcı çalışmaya geçebiliriz. Aksi takdirde üzerinde çalışacak birşey bulamayız.

İnsanın sosyal hayatı sanat ve edebiyatın tek kaynağı olduğu halde, içeri bakımdan sanat ve edebiyatın kıyaslanmıyacak ölçüde canlı, zengin olduğu halde, insanlar sadece hayatla yetinmezler. Sanat ve edebiyat isterler...

Çünkü her ikisi de en güzel olmakla birlikte, Sanat ve Edebiyat eserlerinde yansıdığı biçimlerde hayat daha bir yüksek düzeyde daha derin, daha yoğun, daha tipik, ideale daha yakın, dolayısıyla da gerçek günlük hayattan daha evrensel olabilir ve de olmalıdır.

Devrimci Sanat ve Edebiyat gerçek hayattan çıkarılmış kişiler yaratılmak ve kişilerin tarihi ilerleyişine yardımcı olmalıdır.

Sözgelimi, bir yanda açlığın, susuzluğun ve zulmün getirdiği acılar, öte yanda insan tarafından sömürülmesi ve ezilmesi vardır. Bu gerçekler her yerde vardır. Ve insanlar bunlara olağan şyler olarak bakarlar. Oysa sanatçı ve yazarlar böyle günlük olayları yoaunlaştırırlar... Bu olayların bağrındaki çelişmeleri ve mücadeleleri gözler önüne sererler. Ve kitleleri uyandıran coşkuyla tutuşturan ve onları çevrelerini değiştirmek üzere birleştirmeye ve mücadeleye yönelen eserler yaratmalıdırlar.

Böyle bir sanat edebiyat olmadan, bu görev gerçekleştirilemez, en azından etkili ve hızlı bir biçimde olamaz.

Gerçekçi sanat savaşçı bir sanattır. O insanların yararına yalnışlarla savaşır. Doğru görüşlerin gelişmesini sağlar. Yaratıclığı güçlendirir.

Gerçekçi sanatçılar, duygu ve düşünceleri uygun olanı, yeryüzü gerçeğini geniş anlamda örneklerle açıklar.

Tarihsel açıdan olan, oluş ve sona erişin simgesini vurgular. Onlar bütün yapıtlarında tarihi bir bakış açısından düşünürler.

Gerçekçi sanatçılar insanların içinde ve aralarında varolan çelişkileri betimlerler. Ve bu çelişkilerin hangi koşullar altında gelişeceğini gösterirler. Gerek insanın gerek ilişkilerin uğradığı devinimlerle ilgilenirler.

Düşüncenin gücü maddi temelini, insanla insan arasındaki ilişkileri toplumsal etkilerin güçleneceği bir şekilde belirler. Yalnız koşullara karşı değil, seslendikleri kitleye karşı da gerçekçi bir tutum takınırlar. Bunun için kitlenin darbe alanı iyi belirlenmelidir. Havanda su dövülmemelidir.

Seslendikleri kitlenin hangi sınıftan olduğu ve kavganın bulunduğu düzey her zaman gözönünde bulundurulmalıdır.

Herşey buna göre düşünülmelidir.

Tasarlama.. Yorumlama bu temel üzerine oluşmalıdır.

Bir kitlenin düşünme tarzının doğru olup, yanlış olduğu bir mihenk taşında sınanmalıdır.

Tiyatro için mihenk taşı sahnedir.

(Devamı gelecek sayıda)

«O günden bu güne»

Vasfi Rıza ZOBU



Yığılıp gelmiş Türk Tiyatrosunun sorunları. Bu sorunlar; bu didişmeler, bu kavgalar günü gününe notlar, ilgisizlikten, anlayışsızlıktan yakınma, zorlukların üstesinden gelindiğinde övünme, acı tatlı anılar yığını büyük bir kitap olmuş. Ulu bir çınar gibi köklü bir yapıt, birbirinin aynı, birbirine benzemeyen, birbirinden değerli yapraklarıyla kol kanat geriyor bugüne. Bir davaya tutkuyu bu uğurdaki kavgayı ve bir yuvaya bağlılığı görürüz ilk satırından son satırına değin. O günden bu güne nasıl tuğla tuğla örüldüğünü görürüz bu üç duvarın.

GEÇMİŞİ OLMAYANIN GELECEĞİ OLMAZ.

«...Allah sıhhat ve afiyet versin. Operatör Cemil Paşa (Cemil Topuzlu) 1912'de İstanbul Şehremaneti'ne gelince, tasarladığı işler arasında bir «Tiyatro Konservatuarı» kurmayı programına dahil etmişti. Buradan yetişecek sanatkârların temsil verebilmeleri için, Sultanahmette bir tiyatro binası yapmayı düşündü. Şehremaneti Hey'eti Fenniye Müşavire Mösyö Arik'e bir de plan yaptırdı.

«Konservatuarı kurmak için, Paris Sefareti vasıtasıyla, maruf tiyatro bilgini Mösyö Antuan'la (Antoine) 17. Haziran. 1914'de mukavele imzalayıp ilk tahsisatı da gönderdi.

«...Bu konservatuara «Darülbedai» ismi kondu. Sonradan da bir «Osmanî» ilave edilecekti. Tiyatro ile beraber Doğu ve Batı müziği de ilave edilecekti.»

İşte böylece başlıyor geçmişten: DEVRALDIĞIMIZ MİRAS. Ve şöyle sürdürüyor büyük usta Vasfi Rıza.

«Gelelim biz hikayemize: Memurları, öğretmenleri, idare, edebi heyetleriyle teşekkül eden Darülbedai ertesi senenin yani 1916 senesinin 20 Kânuni sâni (Ocak) ayına kadar hazırlıklarını yaptı.

«Şair ve doktor olan Hüseyin Suat (Yalçın) beyin Fransızcadan adapte ettiği 'Çürük Temel' piyesinin — Musikî Kısmının Konseriyle — Tepebaşı kışlık tiyatrosunda (Yanan Dram), gündüz kadınlara, gece erkeklere olmak üzere ilk temsilini verdi.

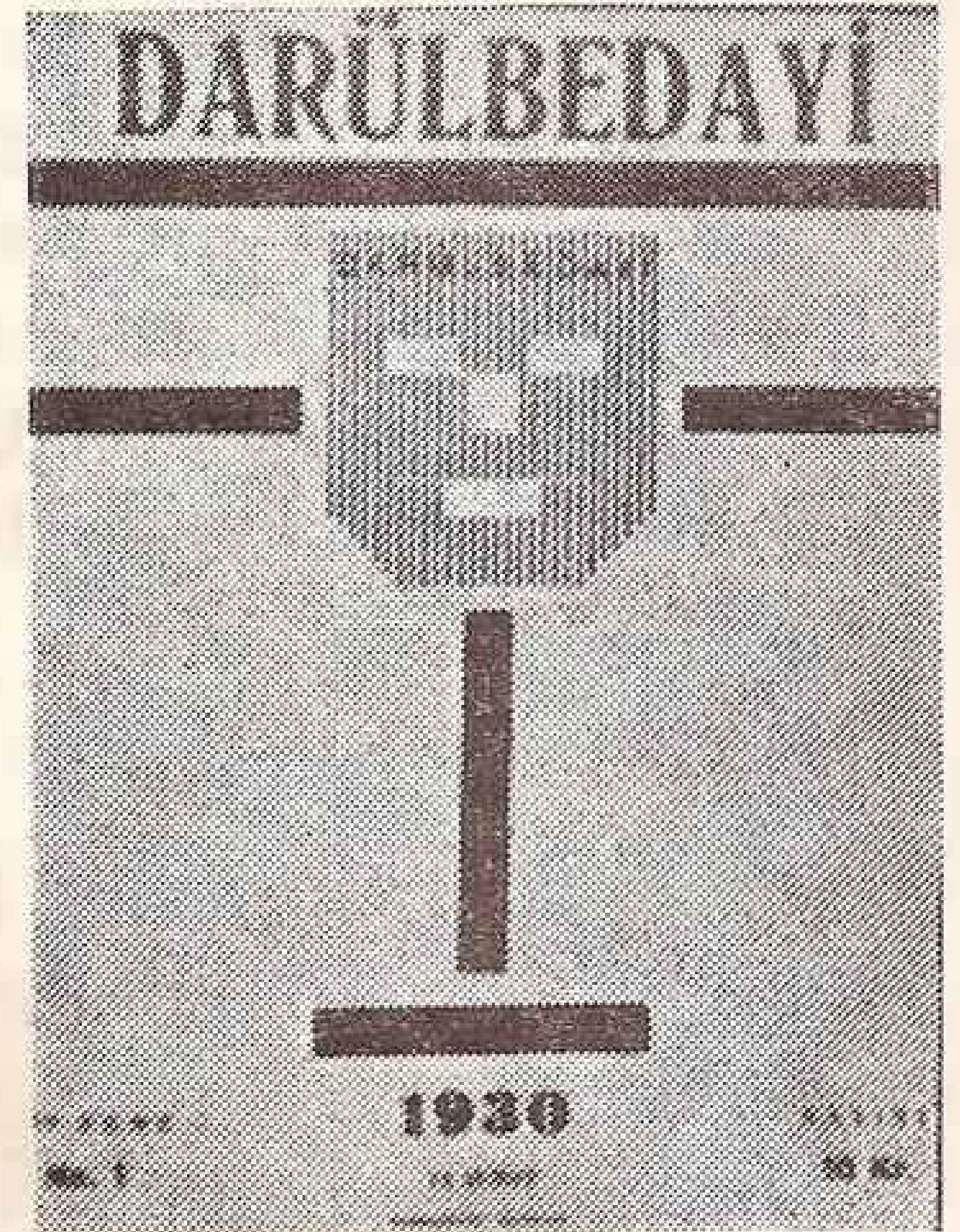
«...(Darülbedai-î Osmani) Osmanlı İmparatorunun devlet merkezinde, Avrupaî resmi tiyatrosunun temelini attı.»

İşte anlattığımız bu görkemli çınarın kökü o günlere uzanır. Öz suyunu bu topraklardan alır. Ve de büyük usta Vasfi Rıza Bey Darülbedai-î Osmaniyeye girişini şöyle betimler.

«...Yıl 1917 Ekim ayının 13. günü saat 11.'de: Hiçbir üyesini, hiçbir memurunu tanımadığım, 'Darülbedai-i Osmani' tiyatro mektebine kayıt olmak üzere müracaat ettim. Yaşım henüz 15... Tiyatro hakkındaki bilgim: O yaştaki tiyatro seyircisinin bilgisi kadar.» O yaşta o günkü tiyatro seyircisini, bugünkülerle ölçmeye imkan yok. Osmanlının ne tiyatrosu vardı ki, onu seyrederek bilgi sahibi olabilsin. Hasan Efendi, Şevki ve Naşit beyler «Harcı alem»...

«...Karagöz oyunları düğünlük ve ramazaniyelik ihtiyaç... Bilgisi bunlardan ibaret olan bir heveslinin «Müracaat kapısı» ancak «Direklerarası» olması lâzım gelir. O halde beni direklerarasına değil de Darülbedaiye sürükleyen sihir ne idi?

O günden bu güne kadar, tiyatronun her türlü çilesini, kahrını çeken, iyi ve kötü gün-



lerini gören, oyunculuktan, Genel sanat yönetmenliğine kadar çeşitli sorumluluklar yüklenen büyük usta bugün bu sihiri çözmüş müdür bilemiyoruz.

Ama herbir sayfası birbirinden değerli, her ayrıntısı birbirinden kıymetli anılar bize çok şey öğretiyor. O GÜNDEN BU GÜNE.

H.Z.

ÖLÜMÜNÜN 42. YILI İÇİN

«KÜÇÜK burjuva; uzun yıllar süresince oluşmuş düşünce ve alışkanlıkların dar çemberi içinde sıkışıp kalmış, bu çemberlerin dışına çıkamayıp, kurulu makina gibü düşünen bir varlıktır.

...Öyle bir hasta insar tipidir ki küçük burjuva, ciddi bir şekilde öğrenilen düşünme tekniği, onda düşüncenin gelişmesini durdurur. Olayların etkisiyle kendisine yabancı birtakım düşünceleri benimsediği olur küçük burjuvanın. Ama bu düşünceler onu hasta eder.

...Küçük burjuvanın temel şartı şudur: «böyle gelmiş, böyle gider.» Bu kelimelerin çıkardığı ses bir saat rakkasının otomatik hareketini düşündürür. Küçük burjuvazi gerçekten, sahiden çürümektedir. Tıpkı «her balık baştan kokar» dedikleri gibi.

...Halk kitlelerinin birçok şeye ihtiyacı vardır. Bu kitleye son derece az kitap verildiğini iddia ediyorum. Bu kitle edebi belâgatın tatlı dilini ne yapsın. Ona gerekli olan şey modern hayat, emekçi halkın daha iyi bir gelecek uğrunda başka memleketlerde giriştiği mücadele hakkında açık ve kesin bir şekilde ifade edilen bir gerçek yoğrulmuş ekmektir.»

MAKSİM GORKİ